

LOMATUAWI

LUKE

AHPIY’O

Introduction

1 ¹Pas as kaysiwqhám itamuhpa’ hihta hiniwhtiqat pās oyiwtaqat pēnayaniqey tuwantota. ²Ima hakim añ ahsupoq Jesus hihta hintsakmaqat aw yórikyat, lomatuwawit yuaatotaqam itamumi hin mātapyaqat pan put pēnayaniqey aw may’yuiñwa. ³Noqw òviy nu put yayhniwhpuyat añqaww sohsok hihta añ pās puprikqe, put pās pasiwtaqat ūmi pēnaniqey unañwti, um hak pavan Theophilus. ⁴Noqw pep pu’ sohsoy himu ūmi mātaviwhqá pas antsanihqat um pas suyan navoti’tani.

The Birth of John the Baptist Announced

⁵Hakiy Herod tutskwat Judeat ep moñw’iwtaqw, hak God awwat moñwi, Zacharias yan māsivhqa qatu, hakiy Abiat paptsiyat ep nuhtum wúnuhqa. Noqw put nōmaat Elizabeth yan māsivhqa piw hakiy Aaron ahpiyvi. ⁶Puma nāma God atpip súankañw, Tutuyqawhqat hin lavayyukuhqat pu hin tutaptaqat añ ahsupoq qaōwíhinma. ⁷Nikañw puma qa ti’ta, Elizabeth qa tílawhq òviy’o. Noqw puma nāma pāpu pas wuyoiwta. ⁸Noqw ephaqam i’ Zacharias suñwámuy amumum God kíyat ep tumalay’taniqat aw pitsíwta. ⁹Noqw puma hin hinhtotiniqe hihta akw tuwantotaqe, pan tumalat nāhuyvaya. Noqw Zacharias God kíyat ep put enem hihta kwanwáhovaqtuqat taqtsokniqw pan put enem yukiwa. ¹⁰Noqw pam panhtiniqat aw pituqw, sinom sohsoyam ihkaqe hoñkahkanw, God aw nānawakna. ¹¹Noqw pam pañso pakiqw, Tutuyqawhqat hoñviayaat put aw mātakti; pam kwanwáhovaqtuqat enem qōqōhpit putvaqe wunuwta. ¹²Noqw Zacharias put túwahqe, pas tsawnaqe, hin unañwti. ¹³Noqw hoñviaya put aw pañqawu: Um qa tsawnani, Zacharias. God

uhnawakinpiy navota. Noqw öviy uhwuhti Elizabeth unem tiyohyat tihtani. Noqw ason um put John yan túnwani. ¹⁴Um put tihtihqat ep pas hinhaqam hahlayhtini; noqw kaysiwhqam umum hahlayhtotini. ¹⁵Pi pam Tutuyqawhqat atpip a'nö hímuni. Nihqe öviy pam ovaalat, pu honaqkuyit qa hihikwini. Pi pas pam tihtihwpuy anqaww Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwtani. ¹⁶Pam Israel-sinmuy amumi ö'qalaqw, puma ahoq Tutuyqawhqay God aw nánamtökani. ¹⁷Pam Elias antani, numiy an'a, pu öqalay an'a. Nihqe pam Tutuyqawhqat ahsavo hinmaq, namat timuy amumi unanway'vayani; noqw an qatuqáyvahsi'yuñqam súanhinwisqamuy amún súan unanwtalwuwni'vaye', súanhinwisni. Noqw pam Tutuyqawhqat ahsavo put sinomuyatuy unanwayamuy put enem moñwvastani. ¹⁸Noqw Zacharias hoñviayat aw pañqawu: Noqw nu hin un súanqawhqat navoti'tani? Pi nu' wuhtaqa, pu iwuhti pāpu pas wuyoiwta. ¹⁹Noqw hoñviaya lavayhtiqe put aw pañqawu: Nu Gabriel yan mätsiwa; noqw nu God atpip wunu. Noqw nu it lomatuawit un āawnaniqat öviy pam nuy anqaw ümi ayata. ²⁰Noqw meh, um hapi ilavayiy qa tuptsiwa. Noqw öviy uhlayayi nawus üñaqw nawhkiwhq, kurs um hin yuaatani, pas hisat ilavayiy aw antsaniwhqat aw pahsavoo. Noqw hisat aw pituqw, God ilavayiy aw antsanni. ²¹Noqw sinom Zacharias nuhtayyuñwa. Hinoqw pam God kiyat ep pas nawutsnaqw, puma put ep hin wūwantota. ²²Noqw pam yamakqe, pay kurs hin pumuy amumi hiñqawni. Noqw puma māmatsyaqw, sumataq pam God kiyat ep hihta aw yori; öviy pi pam amumi māsankañw, pay pas qa hiñqawu. ²³Noqw öviy pam panis paptsiy an kuyvat, pahsat pay nima. ²⁴Noqw ahpiy pantaqw, put nömaat Elizabeth nö'yiltiqe, tsivot mūmuyawhtuy an haqam nātupki'ta. ²⁵Nihqe pañqawu: Yanhaqam Tutuyqawhqa nuy hintsana, nuy ökwatuwhqee. Nu as qa tiylawhq öviy sinom as inumi tutsiwhiñqaww, askwal pi God put pantaqat anqaw nuy ayo tavi.

The Birth of Jesus Announced

²⁶Noqw navay mūmuyawhtuy súlawhtiqw, God hoñviayay Gabriel Galilee-tutskwat ep haqami kitsókit Nazareth yan mätsiwhqat aw ayata, ²⁷Hakiy mānat nāt qanāhovalni'taqat Mary yan mätsiwhqat aw'i. Pam hak hakiy tāqat Joseph yan mätsiwhqat, David ahpiyvut aw noiwniqat enem nawiniwta. ²⁸Noqw hoñviaya put aw pákihqe, aw pañqawu: Um hahlayni, Tutuyqawhqa úmuma. Pam núokway ümi pas qaöwínoa. Um momoymuy amuñaqw pas hahlayhpit ep'e. ²⁹Noqw Mary put aw yórikqe, lavayiyat ep hin kurs wūwa; nihqe hihta pa pam lavayhtiqat pam wūwanta. ³⁰Noqw hoñviaya put aw pañqawu: Pay um qa tsawiniwtani Mary, God núokway ümi pas qaöwínoa. ³¹Noqw meh, um nö'yilte', tiyohyat tihtani. Nen um put Jesus yan túnwani. ³²Pam a'nö hímuni; pu Pas Sus'oveqnihqat Tíatnihqey yan túnwantiwini. Noqw Tutuyqawhqa God put nayat David moñqeniyat

put máqani. ³³Noqw pam Jacob ahpiy sinoiwtaqamuy amumi sutsep moñw'iwatani. Pu put moñwtunatyat pas qa haqami so'tani. ³⁴Pahsat pu Mary hoñviayat aw pañqawu: Noqw hin i' pasiwtani. Pi nu qa hisat haqam hakiy tāqat ámuma. ³⁵Noqw hoñviaya lavayhtiqe put aw pañqawu: Pay ason Qahováriwtaqa Hikwsi ūmi pítuni; pu Sus'oveqnihqā öqalay akw un nākwapnani. Paniqw öviy ason pam tsāy qahováriwtaqa uhpiy tihtiwniqa God Tíatniqey yan túñwantiwni. ³⁶Noqw meh, ūñaqwvi Elizabeth as qa tílawhqat pañqawañwuq, pam wuyovehaq nö'yilti. Noqw pu' hapi pam navay mūmuyawhtuy añ panta. ³⁷Pi God-niqw pay qa himu qa pasiwtani. ³⁸Pahsat pu Mary pañqawu: Taa, pay pi nu Tutuyqawhqat tūwikiata. Pay nam um hin lavayhtiqw antani. Noqw hoñviaya put añqw ahpiy'ö.

Mary Visits Elizabeth

³⁹Noqw ephaqam Mary pañqw nakwsuqe, haqami tsotsmoy'yuñqat aqwhaqami kaktayi, Judeat-tutskwat ep kitsókit aw'i; ⁴⁰Nihqe Zacharias kiyat aw pákihqe, Elizabeth aw yuaayku. ⁴¹Noqw Elizabeth Maryt lavayiyat navotq, put ponoveq tiposi tsoomhti. Noqw Elizabeth Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw, ⁴²A'nö pañqawu: Nāspi um momoymuy amuñaqw namorstiwa! Pu uhpiy tihtiwniqa pas hahlayhpit epni. ⁴³Noqw nuy yan'ewayniqw öviy kurs piw Itutuyqawhqay yuat añqaww inumii? ⁴⁴Oviy pi meh, panis uhlavayi inaqvumiq töqtiquw, pahsat pay tiposi hahlayhtiqe, ivonoveq tsoomhti. ⁴⁵Um God aw tuptsiwhqe, pas hahlayhpit ep'e, ispi Tutuyqawhqā ūmi hin lavaytiqey pas kurs hin qa anhtiniq'ö.

Mary's Song of Praise

⁴⁶Noqw Mary tuwat pañqawu:

Oviy nu iunaññaqw Tutuyqawhqat pas hihtay'tani.

⁴⁷Ihikwsiy akw nu God nuy ayo távihqat aw hahlayhtini,

⁴⁸Ispi pam manhtuwikiy okiwhqatsiyat aw tātayhq'ö.

Noqw meh, yahpiy haqahpiy yantani:

Sohsoyam haqami nānañk yesniqam nuy hahlayhpit epnihqat pañqawani.

⁴⁹Pi pam nuy qaöwítumalta, i' hak Sus'öqaltutuyqawhqā, Qahováriwtaqa yan túñwantiwhqa.

⁵⁰Pam put kaptsi'yuñqamuy óokwatuwa, Sohsokmuy hakimuy nānañk yesqamuyu.

⁵¹Is uti! Pam hinurs öqalay'ta!

May akw añ kwivi'nañway'yuñqamuy tatslakna.

Piw pumuy tunatyayamuy sóontsana.

⁵²Pam añ ö'qaltuy qeniyamuy añqw hanna,

Nit añ ókiwyaqamuy momiq oya.

⁵³Pam añ tsönsoiwtaqamuy hihta nukñwat öyna,

Nit káhaksinmuy súmavuyawyuñqamuy añqe lālayi.
 54-55 Pam tumal'ayay Israel aw unañwtavi,
 Itanamuy amumi hin lavayhtiqey hapi panhti.
 Pam Abraham timuyatuy òkwatuwa,
 Pu ahpiy aniwhtotiqamuy sohsokmuyu,
 Nihqe pam yūmosa panmani.
 56 Noqw Mary payhkomuy mūmuyawhtuy añ Elizabeth amum qatut, pu
 ahoy kiy aqw'a.

The Birth of John the Baptist

57 Noqw Elizabeth tihtaniqat aw pituqw, pam tiyohyat tihta. 58 Noqw put
 kiñwamat, pu sinomat nanaptaqw, yaw Tutuyqawhqa put qa an'ewakw
 òkwatuwa. Nihqe puma put amum hahlayhtoti. 59 Noqw put nanalsikis
 talni'taqw, puma tsākw poñotkuyaniqe òki. Nihqe puma put Zacharias yan
 tuñwáya, nayat tuñwniyat an'i. 60 Noqw put yuat pañqawa: Qae, pam John
 yan mātsiwni. 61 Noqw puma put aw pañqawa: Noqw pi qa hak uhsino
 pan mātsiwa. 62 Pu puma put nayat aw māmasaya, hin pam put túñwaniqey
 nāwaknaqat túviñtota. 63 Noqw pam hihta añ pēnaniqey tuhtuy'qe, añ pēna:
 Pam John yan mātsiwa. Noqw puma sohsoyam hin kurs wūwaya. 64 Noqw
 pahsat pay put moaat hōtsíltiqw, leñiat nāhiwa. Noqw pam yuaaykuqe, God aw
 hahlayhti. 65 Noqw pumuy kiñwamat pas kurs hin wūwaya. Noqw sohsoyam
 Judeat ep tsotsmova yesqam pep hin hiniwhtiqat nānami lavayta. 66 Noqw
 sohsoyam put nanaptaqam unañwpeq put wūwankahkañw pañqawa: Hin pa
 i' tsay hintani? Noqw Tutuyqawhqaqat maat put aw unañwtavi'ta.

Zechariah's Prophecy

67 Noqw put naat Zacharias Qahováriwtaqat Hikwsit akw
 tuyqawiwkañw, hin hintaniqat lavayhtiqe pañqawu:
 68 Nam God Israel-sinmuy Tutuyqawhqaam tayawintiwa;
 Pam sinomuy pohtaqe, pumuy qenivo oya.
 69 Pam hakiy a'nō òqalay'taqat wunuptsina,
 Itamuy ayo òoyniqata,
 Tumal'ayay David amuhpiyviyatuy amuñaq'ò.
 70 Ura pam hisatñahaqaw itanamuy amumi pan lavayhti,
 Hakimuy pas hihtuy lavay'aymuy moayamuy ahpiy'ò.
 71 Itahtuwqamuy māyamuy añqw itamuy ayo óyaniqey pañqawu,
 Pu sohsokmuy itamumi qa suhtaq'ewyaqamuy òqalayamuy añq'ò.
 72 Pam itanamuy amumi núokway mahtakna,
 Amumi hin lavayhtiqey aw antsana,
 Amumi pas qa paysoq pasiwnaqey pam u'na.
 73 Ura pam itanay Abraham aw pas qaöwílvayhti;
 74 Itahtuwqamuy māyamuy añqw itamuy ayo óyaniqeyu,

Itam qa tsawiniwkaḥkañw, put enem hintsatskaniqata.

⁷⁵Noqw itam itahqatsiy añ ahsupoq put atpip hinwisni,
Sohsok hihta akw pasiwkaḥkañw, súankahkañwo.

⁷⁶Noqw ūm'i, ítii, ya unem hintani?

Um Sus'oveqnihqat lavay'ayaatni;

Pan hapi um túnwantiwni.

Um Tutuyqawhqat apyeve hinmani;

Pu put enem pöhut añwu añ qenitani.

⁷⁷Um God sinomuyatuy hin ayo nõnakniqat āawnani;

Pumuy qaanhtipuyamuy ayo yukiltiq'õ.

God pumuy qaanhtipuyamuy ayo yuke', pumuy ayo óyani.

⁷⁸Kwakwhat pi God aw itahyantaqa itamuy õkwatuwa, Kwakwhat pi
õñaqw itamumi tālawva.

⁷⁹Qatalpuve yesqamuy amumi tālawnani,

Mokiwuy kihsiwniyat añ yesqam tālat aw yórikyani.

Noqw itam tālat aw täyuñwe', pasi'nañway'kaḥkañw, hinwisni.

Yan Zacharias lavayhti. ⁸⁰Noqw tsäy wüyoq'iwmaq, tunatyaat
suyhtsepnwat õqawi'ma; nihqe haqam qayësiwhpuve qatu, hisat pam
Israel-sinmuy amumi namtaknaniqey pahsavoo.

The Birth of Jesus

(Mt. 1.18-25)

2 ¹Noqw ephaqam sopkawtaqam sinom nävenayaniqat Caesar Augustus
yan tutapta. ²Noqw hak Cyrenius Syria-tutskwat ep moñw'iwtaqw,
sinom mohti yan nävenaya. ³Noqw sohsoyam nävenayaniqe nanāp kitsókiy
añ nankwusa. ⁴Noqw õviy Joseph Galilee-tutskwat ep Nazareth-kitsókit
añqwnihqe, Judea-tutskwat aqw'a, haqami kitsókit, Bethlehem yan
mätsiwhqat aqw'a. Ura David Bethlehem ep tihtiwa. Noqw Joseph David
ahpiyvinihqe, õviy nävenaniqe pañsoq'a. ⁵Noqw Mary put nõmamkiwaat
put ámuma, pas páy tihtanikañwo. ⁶Noqw pumuy pépeqniqw, pam
tihtaniqat aw pitu. ⁷Noqw pam nāt sūs tihtaqe tiyohyat tihta; nihqe
muhipiwnwat akw muhpiknat, haqaww tumalvopkot nõñosañwuqat pañqe'
put tavi, qa haqam yeyespive amuñem qéniniqw õviy'o.

The Shepherds and the Angels

⁸Noqw pep tutskwat ep hakim lalay'a'yat haqam tutskwave yesqe,
mihikq kanelvokmuy tütuwala. ⁹Noqw meh, Tutuyqawhqat hoñviayaat
pumuy amumi mātaktiqw, Tutuyqawhqat lolma tālañwaat pumuy
ahsupoq amuqlaq tālawva. Noqw pavan pas puma tsawinwuhpukya.
¹⁰Noqw hoñviaya pumuy amumi pañqawu: Uma qa tsawiniwyuñwini.
Meh, pi nu lomatuawit umuy āawnani; noqw put ep sopkawtaqam
sinom pas hinhaqam hahlayyani. ¹¹Pi pu' hapi it talõñvaqat ep David

kitsókiyat ep Ayo Tūooyhqa umuñem tihtiwa, Tutuyqawhqa, Christ, God añqw moñw'asi'taqa. ¹²Noqw it akw uma put māmatsyani: Tiposit muhpiwnwat akw muhpiwkañw haqaqw tumalvopkot nōñosañwuqat añqe' qatsqat uma tutwani. ¹³Noqw pahsat pay qaan'ewakw hintaqam òve yesqam kurs hoñviayat ámumyaqe God tayawintotaqe pañqaqwa: ¹⁴Nam God Sus'oveqnihqqa tayawintiwa; pam pi tūwaqatsit ep sinmuy hahlaykañw amuñem yukuqw, puma kwakwhat yesni. ¹⁵Noqw hoñvia'yat tawlalwaqe yukuyat, ahoy òmiqhaqamiya. Noqw pahsat pu lālayñwut nānami pañqaqwa: Taa, tuma kurs Bethlehem awye', it yan hiniwhtiqat, Tutuyqawhqa itamumi mahtaknaqat aw yórikwisa. ¹⁶Pu puma pañso kaktayyaqe, ep ókihqe, Maryt-nit pu Joseph pumuy tutwa, pu haqaqw tumalvopkot nōñosañwuqat añqe' tiposhoyat qatsqata. ¹⁷Noqw puma put aw yórikyaqe, hoñviaya it tsākw hin lavayhtiqat añqe' tunvotnaya. ¹⁸Noqw sohsoyam put nanaptaqam lālayñwut pumuy hin āawnayaqat añ wūwantota. ¹⁹Noqw Mary tuwat sohsok iit aw wūwankañw, unañwpeq pās oya. ²⁰Noqw lālayñwut hoñviaya amumi hin hiñqawhقات sohsok nanaptaqe, pu aw yórikyaqe, ahoy kanelvokmuy amumiya; nihqe put pantaqat ep puma God pas hihtatiwiskahkañw, tayawintiwiisa.

Jesus Is Named

²¹Noqw nanalsikis talōñvaqat ep tsākw poñotkuyaniqat aw pituqw, naat put Jesus yan tuñwa. Pan hapi ura hoñviaya put tuñwa, put yuyat nāt qa nö'yiltiq'ò.

Jesus Is Presented in the Temple

²²Noqw put yuat Moses tutavoyat anwat tiyqatskuyvaqw, puma tsākw Tutuyqawhقات aw nóaniqe, Jerusalem ep wikva. ²³Ura pi yan Tutuyqawhقات tutavoyat añ pey'ta: Añsakis haqam hak wuhti pas mohtituyohyat tihtapq, pam Tutuyqawhقات awwat noiwtani. ²⁴Noqw tutavot añ hin pey'taqat pan puma Tutuyqawhقات aw hihta hom'oya. Yan ura pey'ta: Hak lōqmuy masihōwituy, sen lōqmuy qōtsáhōwituy Tutuyqawhقات aw hom'oymantani. ²⁵Noqw meh, hak tāqa, Simeon yan mātsiwhqa, Jerusalem ep qatu. Pam hak súankañw God pas káptsi'ta; nihqe hak Israel-sinmuy Ayo Oyatoqat nuhtayta. Noqw Qahováriwtaqa Hikwsi put amum hinma. ²⁶Noqw ason yaw pam pas Tutuyqawhقات añqw moñw'asi'taqat aw yorikt, pu' hisat ahpiyniqat Qahováriwtaqa Hikwsi put pan āawna. ²⁷Noqw Hikswi pan put unañwtoynaqw, pam God kíyat ep paki. Noqw Jesus yuat puwsuñway amum tutavot hin yuykiwhقات tsākw Jesus enem hinhtiniqe òviy pep put wikva. ²⁸Noqw Simeon put tsópahtaqe, God aw hahlayhtit, pañqawu: ²⁹Tutuyqawhقات, taay, um uhlayviy aw antsanni, Um uhtumal'ayay qa hin unañway'kañw yanqw ahpiyniqat aw nakwhanani. ³⁰Pi nu ivosiy akw hak Ayo Tūoyaniqat ūñaqwnihقات aw yori. ³¹Put pantaqat hapi um

sohsokmuy sinmuy amutpik na'sasta. ³²Soñawnen pam qa-Jew-sinmuy amumi tālawnani; pu uhsinmuy, Israel-sinmuy ōmi tsokanani. ³³Noqw Joseph put yuyat amum pam hin tsāk w lavayhtiqat aw kātuqayta. ³⁴Noqw Simeon pumuy öqalaqe, put yuyat Maryt aw pañqawu: Meh, i' tsāy God ahpiy namorstiwa. Noqw put atsviy Israel-sinmuy amunaqw kaysiwhqam munumhtini, pu piw kaysiwhqam hoñvani. Pam hihta tuawi'taqw, sinom put aqw hihñqawani. ³⁵Pantani hapi. Noqw soñawnen uh'unañwa sipwuvahpit akw tühotiwni. Noqw kaysiwhqamuy tunatyaam tupkiwuyunqa mātaktotini. ³⁶Noqw hak God lavay'ayaat, Anna yan mātsiwhqa, pep qatu, hakiy Phanuel tíata, Asert ahpiyvi. Pam hak wuhtiharsku; nihqe pam manhqatsiy ahpiy puwsuñway amum tsañe' yahsañwuy añ qatu. ³⁷Noqw pam koñnalavu nālöp sunat añqw nālöp sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwni'ta. Noqw pas pam God kiyat añqw qa ahpiyniñwu. Nikañw mimhikqat, pu talöñwiwmaqat añ napwalni'kañw, nāwakinkañw God eñem tumalay'tañwu. ³⁸Noqw Simeon nāt yuaataqw, i' wuhti ep pákihqe, Tutuyqawhqat aw hahlayhti, nit sohsokmuy amumi put tsāk w yuaata, Jerusalem ep sinmuy Qenivo Oyaniqat öviy maqaptsi'yunqamuy amumii.

The return to Nazareth

³⁹Noqw Joseph, put yuyat amum Tutuyqawhqat hin tutaptaqat an sohsok hinhtit, ahoy Galilee-tutskwat aqw'a, nāp kitsókiy Nazareth aw'i. ⁴⁰Noqw tsāy wuyyoq'iwmaqe suyhtsepñwat tunatyay añ öqawi'ma; piw unañwtalwuwnit añ'a, nihqe God núokwayat añ hinma.

The Boy Jesus in the Temple

⁴¹Noqw Joseph, put yuyat amum añsakis yahsañwuy añ Jerusalem aqwniñwu, ura Amutsva Yümosanihqat ep növiwhqat ep'e. ⁴²Noqw Jesus pakwt löq sihkay'tasikis yahsañwni'taqw, Jew-sinom hin hintsatskañwuqat öviy naat yuyat amum Jerusalem aqw'a, Jesus wikkañwo. ⁴³Noqw puma añ kuyvaqe, nāp kitsókimiq áhoyniqw, tsāy Jesus pumuy qa amumumnihqe, Jerusalem epeq huruhti, noqw puma put qa navota. ⁴⁴Nihqe pay pam pumuy amumumyagamuy amumumnihqat puma wūwaqe, ep tāwanawit añ haqami pahsavo nakwsu; nihqe puma sinomuy-nikañw, pu tuwimuy amuhpa' put hēva. ⁴⁵Nit puma put qa túwahqe, namtökt ahoy Jerusalem aqw'a, put heptoqee. ⁴⁶Noqw pāyis talqw, puma God kiyat ep put tuwaqw, pam tütutuqaynayaqamuy amuhsonve qatukañw, pumuy amumi tūqaykañw, pu pumuy hihta tūviñlawu. ⁴⁷Noqw sohsoyam aw tūqayyuñqam put hin hihta mātsi'maqat, pu hihta hin ahoy hu'wanmaqat ep kātayuiñwa. ⁴⁸Noqw puma put túwahqe hin kurs wūwa. Noqw yuat put aw pañqawu: Itii, ya um hinoqw itamuy yanhaqam hintsana? Okiw nu' unay amum kñnavoti'kañw un hepnuma. ⁴⁹Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw nāpi nuy hepnuma? Ya nu Inay hihta himuyat hintsakniqat uma put qa navoti'taqe öviy'o? ⁵⁰Noqw pay

puma put lavayiyat qa māmati. ⁵¹Pu pam pumuy amumumnihqe, Nazareth ep pitu; nihqe pumuy amumi tūqaykañw qatu. Noqw tuwat put yuat iit lavayit sohsok unañwpeq pās oyi'ta. ⁵²Noqw Jesus suyhtsepñwat wuwni'makañw wūyoq'iwma; pu suyhtsepñwat God-nikañw pu sinmuy tayawni'ma.

The Preaching of John the Baptist
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

3 ¹Noqw hak Tiberius Caesar pakwt tsivot sihkay'taqat yahsañwuy añ moñw'iwtaqw, pu Pontius Pilate Judea-tutskwat ep moñw'iwtaqw, pu Herod Galilee-tutskwat aw moñw'iwtaqw, pu tupkoat Phillip Iturea-tutskwat ep sinmuy amumi-nikañw pu Trachonitis-tutskwat ep sinmuy amumi moñw'iwtaqw, pu Lysanias Abilene-tutskwat ep moñw'iwtaqw, ²Pu Annas-niqw pu Caiphas, puma God awwat mohpeq moñw'iwtaqw, ephaqam God lavayhti, Zacharias tiyat John aw'i, pam qayësiwhpuveniç'ö. ³Noqw pam päyut Jordan añ ahsupoq tutskwat añ nakwsuqe, sinmuy amumi yuaataqe pañqawu: Uma nāp umuhtunatyay añqw lasye', küyit akw tuvoylatotini. Noqw God umuhqaanhtipuy umuhpiy ayo yúkuni, amumi kita. ⁴Ura hakiy God lavay'ayayat Esaiast lavayiyat añ yan pey'ta: Hakiy tōnaat qayësiwhpuve tsa'tinumqa navotniwa; nihqe yan lalvaya: Uma Tutuyqawhqat eñem pōhut aw hintsatsnani; pam háqe'niqat aw suwiptotani. ⁵Sohsovik siskat añ otsómhtini, pu sohsovik tuhtukwi, pu tsotsmo tutskwatiwni, pu añ nukushinyuñqa súwiptotini, pu haqe' anahaiwyuñqa pōhinputiwni. ⁶Noqw sinom sohsoyam God hin ayo tūooyhqat aw yórikyani. ⁷Pahsat pu sinom put ahpiy küyit akw tuvoylatiwyanique öviy put aw ökiwtaqw, pam pumuy amumi yan lalvaya: Is ohi, uma hakim tsütsu'tuy amunyüñqamu, ya hak umuy itsívut nātoniqat añqw watqaniqat umumi pañqawu? ⁸Kurs uma pas antsa umuhtunatyay añqw lasye', uma alōñöt qatsit ahpiy tutmalat hintsatskani. Pu uma umuh'unañwpeq qa pan lavaytani: Abraham hapi itanaa, kitotani; taq nu umumi pañqawni: God it o'wat añqw Abraham eñem sinmuy aniwnaniqey tuwi'ta. ⁹Noqw pay soñawnen öviy piw pikaiñwa himutsokit nayat tsahqaniqey na'sas'iwta. Noqw öviy himuwa tsoki lomasipalat qa himuy'vañwuqa tsaqniwe', qōhit aqw tūviwni. ¹⁰Noqw sinom put tūviñtotaqe aw pañqawu: Noqw itam hinhtotini? ¹¹Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Lōqmuy wukonapnay'taqa nāstanihqat sūkw máqani; pu nōsiwhqay'taqa piw pay anhtini. ¹²Noqw moñwit eñem sivat ömalalwaqam piw küyit akw tuvoylatotiniqe ókihqe, put aw pañqawu: Tütutuqaynaqa, ya itam hinhtotini? ¹³Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay hihsa'haqam umuñem tuwantiwhqat epnihqe qa hóyokput uma nuhtuñaqw ömahtiwisni. ¹⁴Noqw pu solāwam piw tuwat put tūviñtotaqe aw pañqawu: Noqw ítamwat hinhtotini? Noqw pam amumi pañqawu: Uma qa tūyuyuhnayani. Piw qa hakiy hihta atsátotoynayani; pu uma hin ahsalalwe', pay put ep nakwhani'yuñwini. ¹⁵Noqw nāt sinom sumataq hintaniqat

maqaptsi'yunq̄w, sohsoyam unañwpeq John aw hin wūwantota, sen pi pam Christ-nihqata, sen pi pay qa pamnihqata. ¹⁶Noqw John lavayhtiqe, sohsokmuy amumi pañqawu: Pay nu' pi as pas antsa umuy kūyit akw tuvoylalawu. Nikañw pay suhka inuhpenihqe pas pavan öqala añq'ö. Noqw soon nu yan'ewaynikañw pay ñas'ew put tots-sosomhpiyat ñahni. Ason pam Qahováriwtaqat Hikwsit akw umuy tuvoylatani, pu qöhít akw'a. ¹⁷Soñawnen pam wuhihpiy yawta, nihqe murivihkay ep pás qeni'tani, nen söhövosiy koyohkiy aw tañatani, nit pam ason tsihput qöhít qatokñwuqat akw taqtsokni. ¹⁸Yan pam hihihita akw pumuy ökwahankañw, amumi lomatuawit yuaata. ¹⁹Noqw John Moñwit Herod qöhqöya, tupkoyat Philip nõmayat Herodius ep'e, pu sohso hihta ep qaanhtiqaq ep piwu. ²⁰Noqw Herod pay nāt piw qaanhtit, John sivikimi pana.

The Baptism of Jesus
(*Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11*)

²¹Noqw pam nāt qa sivikive pakiwtaqw, sinom sohsoyam kūyit akw tuvoylatiwayaqw, pu Jesus piw kūyit akw tuvoylatiqe, nāwakintaqw ömi hötsílti. ²²Noqw Qahováriwtaqa Hikwsi höwit an tokoy'kañw put atsmi hāwi. Noqw öñaqw hakiy tōnaat hiñqawhqe pañqawu: Um hapi pas aw iunañwaa Itii. Nu un pas hahlayi.

The Genealogy of Jesus
(*Mt. 1.1-17*)

²³Noqw Jesus tumalay hintsaktiva, sunat pakwt sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwni'kañwo. Noqw sinom wūwantotaqw, Jesus Joseph tíata. Noqw pam Helit tíata; ²⁴Noqw pam Matthat tíata, noqw pam Levit tíata, noqw pam Melchit tíata, noqw pam Jannat tíata, noqw pam Joseph tíata; ²⁵Noqw pam Mattathias tíata, noqw pam Amos tíata, noqw pam Naum tíata, noqw pam Eslit tíata, noqw pam Nagget tíata; ²⁶Noqw pam Maath tíata, noqw pam Mattathias tíata, noqw pam Semeit tíata, noqw pam Joseph tíata, noqw pam Judat tíata; ²⁷Noqw pam Joannat tíata, noqw pam Rhesat tíata, noqw pam Zorobabel tíata, noqw pam Salathiel tíata, noqw pam Nerit tíata; ²⁸Noqw pam Melchit tíata, noqw pam Addit tíata, noqe pam Cosam tíata, noqw pam Elmodam tíata, noqw pam Er tíata; ²⁹Noqw pam Joset tíata, noqw pam Eliezer tíata, noqw pam Jorim tíata, noqw pam Matthat tíata, noqw pam Levit tíata; ³⁰Noqw pam Simeon tíata, noqw pam Judat tíata, noqw pam Joseph tíata, noqw pam Jonan tíata, noqw pam Eliakim tíata; ³¹Noqw pam Meleat tíata, noqw pam Menan tíata, noqw pam Mattathat tíata, noqw pam Nathan tíata, noqw pam David tíata; ³²Noqw pam Jesset tíata, noqw pam Obed tíata, noqw pam Booz tíata, noqw pam Salmon tíata, noqw pam Naasson tíata; ³³Noqw pam Aminadab tíata, noqw pam Aram tíata, noqw pam Esrom

tíata, noqw pam Phares tíata, noqw pam Judat tíata; ³⁴Noqw pam Jacob tíata, noqw pam Isaac tíata, noqw pam Abraham tíata, noqw pam Tharat tíata, noqw pam Nachor tíata; ³⁵Noqw pam Saruch tíata, noqw pam Ragaut tíata, noqw pam Phalec tíata, noqw pam Heber tíata, noqw pam Salat tíata; ³⁶Noqw pam Cainan tíata, noqw pam Arphaxad tíata, noqw pam Sem tíata, noqw pam Noet tíata, noqw pam Lamech tíata; ³⁷Noqw pam Mathusalat tíata, noqw pam Enoch tíata, noqw pam Jared tíata, noqw pam Maleleel tíata, noqw pam Cainan tíata; ³⁸Noqw pam Enos tíata, noqw pam Seth tíata, noqw pam Adam tíata, noqw pam God tíata.

The Temptation of Jesus

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

4 ¹Noqw Jesus Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw, pāyut Jordan añqw ahoy pitu, nihqe Hikwsit ahpiy qayēsiwhpumi wikiwa. ²Noqw Nukpana lōp sunat tālat añ pep put aw unaheplawu; noqw pam pahsa' talōnvaqat añ qa nōsa, nihqe añ ruhpaq pam tsōnmoki. ³Noqw Nukpana put aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen, um it owat pōlavikiniwhitiniqat aw pañqawni. ⁴Noqw Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Sóni, pi ura yan pey'ta: Sino qa pōlavikit-sa akw qátut, pas God lavayiyat sohsok akw qátuni. ⁵Pu Nukpana haqami pas wupatukwit aqw put wikqe, tūwaqatsit añ ahsupoq moñwqeqnit put aw sūmahtakna. ⁶Nihqe aw pañqawu: It hapi òqalat nu uñ sohsok máqani, pu hihta añ susnunukñwata, pi pam inumi noiwta. Noqw nu hakiy put máqanik máqañwu. ⁷Noqw òviy kurs um inumi naokiwtaqw, pay pam sohsoy uhhimuni. ⁸Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Sóni, yupa ayo haqamii, Satan, pi yan pey'ta: Um God Uhtutuyqawhqay aw naokiwlawni, pu um put-sa enem tumalay'tani. ⁹Pu Nukpana put Jerusalem ep wikvaqe, God kiyat ep suswupakits'omiq put tsókat, pu aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen, yañqw atkamiq nātuvani; ¹⁰Pi ura yan pey'ta: Pam hoñviaymuy ayataqw, ūmi tunatyaltoṭini; ¹¹Nen puma may akw uñ hōlōlni'yuñwni, taq nāp hisat sen um uhkukuy owat aqw sáviknani. ¹²Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Sóni, pi ura yan pey'ta: Um God Uhtutuyqawhqay aw qa tuwanlawni. ¹³Noqw Nukpana sohsok unaheppit akw put aw tuwantaqe yúkuhqe, hihsavo put añqw ahpiy'o.

Jesus Begins His Work in Galilee

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴Noqw Jesus Qahováriwtaqat Hikswit òqalayay pasiwkañw, Galilee ep ahoy pitu. Noqw sinom añ ahsupoq put lavayta. ¹⁵Noqw pam pumuy tsotsvalkiyamuy añ pumuy tutuqaynatinuma, sohsokmuy amuhpiy kaptsiwkañwo.

Jesus Rejected at Nazareth

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶Pu pam haqam wunhqe Nazareth aw pitu. Nihqe pam hin tuwi'taqey anhtiqe, nasuñwintalönnit ep tsotsvalkimi paki, nihqe tutuvenit an tünwantaniqe wunuptu. ¹⁷Noqw pep God lavay'ayayat Esaias tutuveniat put aw taviwa. Noqw pam tutuvenit púruknaqe, haqe' yan pey'taqat tuwa: ¹⁸Tutuyqawhqat Hikwsiat nuy tuyqawi'ta, nu an ókiwyaqamuy amumi lolmat yuaaykuniqat öviy nuy asnaqee; pu an unañwsoiwtaqamuy suyan unañwtoynaniqat öviy nuy ayata, an tüwik'iwyuñqamuy nuy mätaviwyaniqat amumi yuaaykuniqat öviy'o, pu an qatälát pösi'yuñqamuy pösiyamuy tälawnayaniqat amumi yuaaykuniqata, pu an okiwsaniwyaqamuy qeniveyaniqat öviy'o. ¹⁹Pu i' Tutuyqawhqa ayo tüooyniqat aw pitsiwtatqat tunvotnaniqat öviy'o. ²⁰Yan pam an tuñwat, tutuvenit mupipiykinat, aw tunatyawtaqat aw put ahoy tavit qatuptu. Noqw tsotsvalkive tañawtaqam put aw-sa täyuñwa. ²¹Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Umuy hapi aw tüqayyuñqw, i' yan pey'taqa it talöñvaqat ep aw antsaniwa. ²²Noqw sohsoyam put aw tüqayyuñqe, moañaqw lavayit lolmat nóñakqat aw káwuwantotaqe, pañqawu: Ya qa i' Joseph tíata? ²³Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay kurs hin uma inumi yan lavayit qa pañqawani: Tühika, nāqalapsinaa, it'a. Um yaw Capernaum ep hihihita tumalta; um yep nāp uhtutskway ep piw panhtinikañwo. ²⁴Noqw pam pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Qa hak God lavay'ayaat nāp tutskway ep pāsniwa. ²⁵Noqw nu umumi súañqawni: Ura Elias qatsíyat ep payhkomuy yahsañwuy añqw navay mūmuyawhtuy an qa yokva; noqw ura tutskwat an ahsupoq tsónösti. Noqw ephaqam Israel-sinmuy tutskwayamuy ep kaysiwhqam koñnanalvut yēse. ²⁶Noqw pay ura pas Elias pumuy qa haqawatuy amumi ayatiwh, pay ura Sidon ep kitsókit Sareptat ep hakiy koñnalavut aw'i. ²⁷Pu God lavay'ayayat Eliseus qatsíyat ep as Israel-sinmuy amuñaqw kaysiwhqam tokoplelet tütuyya; noqw pay ura puma pas qa haqawa powalti, pay hak Syria-sino hak Naaman yan mätsiwhqa-saa, amumi kita. ²⁸Noqw sohsoyam tsotsvalkive tañawtaqam it nanaptaqe, pas itsívutoti; ²⁹Nihqe hoñvaqe, put kiñaqw tūvaya. Pumuy kitsókiam haqam tsomoveq wunu. Noqw öviy pep tumpok puma put wikya, pañqw put tūvayaniqey unañwtotiqee. ³⁰Noqw pay pam amuhsonñaqw hinmakañw, pañqw ahpiy'o.

A Man with an Evil Spirit

(Mr. 1.21-28)

³¹Nihqe pam Galilee ep kitsókit Capernaum aqwnihqe, nasuñwintalönnit an sinmuy tutuqayna. ³²Noqw pas puma put hin tutuqaynaqat ep aw kātuqayyuñwa, pas pam a'nö lay'taqat yuaataqw

öviy'ö. ³³Noqw hak tāqa tuyoy'ewakw nukpanhikwsit okiw akw tuyqawiwtaqa tsotsvalkive pakiwta, nihqe pam a'nö hiñqawhqe pañqawu: ³⁴Itamumi qa hintsakii. Ya itam un hintsatsnani, Jesus Nazareth añqwnihqa? Ya um itamuy kīqötaniqe öviy añqaqö'? Pay um hákiyiniqw nu un tuwi'ta. Um God añqw pas Qahováriwpu. ³⁵Noqw Jesus put mēwaqe, aw pañqawu: Qa hiñqawlawht, put añqw yámakuu. Noqw nukpanhikwsi sinmuy amutpipo put tūvat, put añqw yama, nit pay put qa hintsana. ³⁶Noqw puma sohsoyam kātayyuñqe nānami pañqaqwa: Is uti, pavan pas lavayi! Pas pi qananahsopkañw, öqalat akw tuyoy'ewakw hīhikwsimuy amumi pañqawhq, puma nuhtuñaqw nónakñwu. ³⁷Noqw pam pep hin yukuqw, pam pantaqa put tutskwat añ ahsupoq yuaatiwa.

Jesus Heals Many People
(Mt. 8.14-17; Mr. 1.29-34)

³⁸Noqw pam tsotsvalkiñaqw yámakqe Simon kiyat aw paki. Noqw Simon nōmay yuat a'nö mukitutuya; noqw puma put eñem Jesus aw taqa'nañwtoti. ³⁹Noqw pam put aw wunuptut, mukituyat mēwa; noqw pam put mātavi, Noqw pahsat pay pam wuhti wunuptut, pumuy amumi unañwtavi. ⁴⁰Noqw tāwat pakitoqw, sohsokmuy hihta akw tūtuyyaqamuy, puma Jesus aw tsamvanta, noqw pam pumuy sohsokmuy amumi may akw hintsanqe pumuy qalapsina. ⁴¹Noqw nukpanhihikwsim kaysiwqhgamuy amuñaqw nōña, a'nö hiñqaqwakahkañwo, nihqe pañqaqwa: Um Christ, God Tíata! Noqw pam pumuy tusoqmewaqe, pumuy hiñqaqwaniqw qa nakwhana, puma put Christ-nihqat tuwi'yuniqw öviy'ö.

Jesus Preaches in Judea
(Mr. 1.35-39)

⁴²Pu tālawvaqw pam ahpiynihqe, haqami qayēsiwhpumii; noqw sinom put hepya, nihqe put aw ókihqe as put huruhtapnayani, pam as pumuy amuñaqw qa ahpiyniqat öviy'ö. ⁴³Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pas nu soon qa God moñwtunatyayat hin hintaqat aye' kitsókinawit piw yuaatinumni, pi nu pañiqw añqw ayatiwa. ⁴⁴Nihqe pam Galileet ep haqe' tsotsvalkit añ yuaatinuma.

Jesus Calls the First Disciples
(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

5 ¹Noqw sinom God lavaiyat nanaptaniqe put aw hürs tsovawtaqw, pam wuhkovatuphat Gennesaret yan mätsiwqhcat qalaveq wunu. ²Nihqe pam löqmuy pākihut patuphat qalaveq wúnuhqat tuwa, noqw kurs pakiwmamahkam pumuy añqw nónakqe, pakiwmaqtutsayay tūvahomtota. ³Noqw pam pākihut hakiy Simon himuyat aqw paki; nihqe pam tutskwat añqw híhin yūmo hóyoknaniqat aw pañqawu; noqw pam pepeq

qatuptuqe, pākihut ańqw sinmuy tutuqayna. ⁴Pu ōviy pam yuaataqe yukut, Simon aw pańqawu: Uma pavan hōtsit aw hóyoke', pāvakiwhtuy inhtaniqe ōviy umuhtutsayay pāmiq pánani. ⁵Noqw Simon lavayhtiqe put aw pańqawu: Mońwi, itam as tōkep tumalay'tat, qa hihta kwisna, noqw pay pí um pańqawhq ōviy nu tutsayat pāmiq pánani. ⁶Noqw puma panhtiqe, pahsat pu qaan'ewakw hintaqamuy pāvakiwhtuy inhta; noqw pumuy tutsáyaam tsikiwma. ⁷Noqw suńwámat sukwat pākihut ańqw tańawtaqw, puma pumuy amumi māmasa pumuy paańwaniqat ōviy'ó. Noqw puma pituqw, puma lōqmuy pākihut akw ohpoknayaqw, pahsat pay puma pākihut pakito. ⁸Noqw Simon Peter put aw yórikqe, Jesus tamōyat aw nātuvat pańqawu: Inuńaqw ahpiy'ó, taq nu okiw qaanhinmaqa, Tutuyqawhqa. ⁹Pi pam-niqw, pu sohsoyam put ámumyaqam puma pāvakiwhtuy inhtotaqey ep kátayyuńqw, ōviy pam yan lavayhti. ¹⁰Noqw piw hakiy Zebedeet timat James-niqw pu John, Simon suńwámatnihqam, puma pumuy amún nátsawina. Noqw Jesus Simon aw pańqawu: Um qa tsawiniwtani, um yahpiy haqahpiy pāpu sinmuy kwikwisnani. ¹¹Noqw puma pākihuy tutskwami pitsínayaqe, sohsok tatamhtotat, Jesus ańkya.

Jesus Makes a Leper Clean

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹²Pu piw pam haqam kitsókiveniqw, hak tāqa ahsupoq tokoplelet tūtuya, nihqe pam Jesus túwahqe, tayway akw atpipo munukt, aw nāwaknaqe pańqawu: Tutuyqawhqa, um suhtaq'ewnen soon nuy qa powatani. ¹³Noqw pam put aw māvuyaltiqe, aw tońokt, pańqawu: Pay nu suhtaq'ewa; powaltii. Noqw pahsat pay tokoplele put mātavi. ¹⁴Noqw pam qa hakiy put āawnaniqat pam aw pańqawu. Nikańw pay um ahpiyнен God awwat mońwit aw nāmahtaknani; nen Moses hin tutaptaqat anwat um powaltiqey ep kuwahtiput távini. Um pan powaltiqey nuhtumi tuawi'tani, yan aw lavayhti. ¹⁵Noqw tuwat soq pahsat pu pas ahsupoq pam hin hinhtiqa yuaatiwa, noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus aw tūqayyuńwniqe sūmitsovalti; pu hīhihta tūtuyyaqam put ahpiy qalaptuyaniqe ōviy put aw ōkiwta. ¹⁶Noqw pay pam haqami qayēsihpuminen, God aw nāwakintaniqey ōviy kīnaqw ahpiyńiwu.

Jesus Heals a Paralyzed Man

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷Pu Jesus hisat sinmuy tutuqaynaqw ima Pharisee-sinom, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum pep yēse. Puma Galileet ań ahsupoq kitsókit ańqwya, pu Judeat ańq'ó, pu Jerusalem ańq'ó. Noqw pumuy pep yesq, Jesus Tutuyqawhqat aw yankańw tūqalapsintaniqey ōqalay'ta. ¹⁸Noqw meh, hakim hakiy tāqat aha' qataytaqat tūtuyhqat ahpay ań qatsqat Jesus aw wikvaya; noqw puma as hin put panaye', Jesus atpipo taviyaniqey

tuwantota. ¹⁹Noqw ep huru'pokiwtaqw hin puma put panayaniqey qa tutwa; nihqe öviy kits'omiq wupnayaqe, tsöqa'wa kiamit póroknayaqe pañ put ahpayat enañ sinsonmi Jesus atpipo hawnaya. ²⁰Noqw puma qapëwewnayaqat Jesus amumi túwahqe pañqawu: Tāqa, uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa. ²¹Noqw tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum put ep wūwantotaqe pañqawu: Ya i' haknihqe pas God qa kaptsilawu? Ya hak hakiy qaanhtipuyat ayo yúkuni, hal pas God-saa? ²²Noqw Jesus pumuy wuwniyamuy māmatsqe, lavayhtiqe amumi pañqawu: Ya uma hihta umuh'unañwpeq wūwantota? ²³Ya hak hakiy aw hinwat lavayhtiniqw qa pas hinta, Sen, Uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa kítaniqö'? sen pi wunuptut, nakwsuu, kítaniqö'? ²⁴Noqw pay pi nu' Sinot Tiat yep qatsit ep hakiy ahpiy qaanhtipuyat ayo yúkuniqey aw öqalat pasiwtaqat uma it akw nanaptaniqw-pu pam it hakiy ahpa' qataytaqat aw pañqawu: Oviy nu ūmi pañqawni: Wunuptut, uh'ahpay kwusut, nima. ²⁵Noqw pahsat pay pam pumuy amutpik wunuptut, hihta añ wáökiwtaqey kwusut, pañqw nima, God pas hihtatimakañwo. ²⁶Noqw sinom sohsoyam kátayuñqe, God pas hihtatota, nihqe puma nátsawini'yuñqe pañqawu: Pas itam pu' hihta qatuptsiwni'ewakw aw yórikya.

Jesus Calls Levi

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷It yantaqat atsve pam nakwsukañw, hakiy moñwit eñem sivat ömalawhqat, Levit yan mātsiwhqat aw yori, haqam put ömalawñwuqat ep qátuq'ö, nihqe aw pañqawu: Um inuñkni. ²⁸Noqw pam sohsoq mātapt, wunuptut, put añki. ²⁹Noqw Levi put eñem wukonovata; noqw kaysiwhqam sivat ömalalwaqam-niqw pu hakim pumuy amumum pep nopyesva. ³⁰Noqw Pharisee-sinom-niqw, pu pumuy amuñaqw tutavot tutuqaynayaqam, puma put aw nánatuwnayaqamuy amumi qayan unañway hiñqawqey pañqawu: Ya uma hinoqw moñwit eñem sivat ömalalwaqamuy-nikañw pu qaanhinwisqamuy amumum nōnovakahkañw hihikwya? ³¹Noqw Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Pay añ qahinyuñqam tühikat qa haqni'yuñwa, nawus pi tütuyyaqam put haqni'yuñwa. ³²Pi nu añ súanhinwisqamuy qa pumuy wáñwayniqe öviy pitu; pi nu imuy qaanhinwisqamuy nāp tunatyay añqw lasyaniqat aw wáñwayniqe öviy pitu.

The Question about Fasting

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³Noqw puma put aw pañqawu: John aw nánatuwnayaqam pas nanapwalkahkañw nānawaknañwu, noqw Pharisee-sinmuy amumi nánatuwnayaqam amún hinwisa. Noqw hintaqw öviy ūmi nánatuwnayaqam nōnovakahkañw hihikwya? ³⁴Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya hak sen haqam mö'wit ep sinoiwyuñqamuy, möönañwuy

pumuy amumumniqw napwaltoynani? Soon'i. ³⁵Nikañw ason hisat aw pituqw, möönañw'am pumuy amuñaqw ahpiyniqw, pep pu' puma nānapwalani. ³⁶Noqw pam piw pumuy amumi lavayit hihta antaqat akw yuaaykuqe pañqawu: Qa haq pi hak puhuyuwsit añqw hihsaqat tukut, sakwit aw pihtakna. Taq hak panhtinik puhut sakwítani, piw pūhu soon sakwit amum súnantani. ³⁷Pu qa haq pi hak pukawiwkorot sakwíwmaqat puhuovavala kuhkuya; taq hakiy pantiniqw, puhuovavala pēke', wiwkorot patomnani, nen añ kūyiwtāqa wehemhtini, noqw wiwkorot sakwítini. ³⁸Soon pi puhuovavala qa puhuwikworot añ kūyiltiñwu. ³⁹Piw qa hak pi hak oavalaat hísatwaihput hikwt, pay pahsat pūhutwat piw nāwaknañwu; nikañw pañqawñwu: Pay hísatwat pas nukñwa, kitanwu.

The Question about the Sabbath

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

6 ¹Noqw nasuñwintalönnit aw pituqw, Jesus put aw nānatuwnayaqamuy amumum söhövos'uyit añ nóñakwisa. Noqw put aw nānatuwnayaqam söhövosit talayat mawtiwiskahkañw, put mapqölpeq murikahkañw nōnoptiwisa. ²Noqw hakim Pharisee-sinom pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw nasuñwintönnit ep hihta mewniwtaqat hintsatska? ³Noqw Jesus lavayhtiqe pumuy amumi pañqawu: Ya ura hisat David suñwámuy amumum tsöñmokqe hinhtiqat uma put pantaqat pas añ qa ñas'ew tuñwáya? ⁴Ura pam God kiyat aw pákihqe, pölavikit God aw noiwhqat ömahtat, añqw nöst, pu ámumyaqamuy put huyta; pas ura God awwat momñwit-sa put añqw nönösañwuqat put'a. ⁵Pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay nu' Sinot Tiāt piw nasuñwintalönnit aw móñw'iwta.

The Man with a Crippled Hand

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶Pu hisat pam nasuñwintalönnit ep tsotsvalkimi pákihqe ep tütutuqayna. Noqw hak tāqa putvaqw mālakiwtaqa pep nuhtuma. ⁷Noqw tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum Jesus aw tunatyawyuñwa, mātaq pi kurs pam nasuñwintalönnit ep put qalapsinaniqw öviy'o; nen puma hihta ep put nēveltoynayani. ⁸Noqw pay pam pumuy tunatyayamuy amumi māsi'taqe, lākiwtaqat may'taqat aw pañqawu: Wunuptut, sinsonve wunuwtaa. Noqw pam panhti. ⁹Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Kurs nu umuy hihta tūviñtani. Ya hak nasuñwintalöñvaqat ep hihta lolmat, sen qalolmat hinhtiniqw pam súanta? Sen qatsit ayo táviniqö', sen hovalaniqö'? ¹⁰Pu pam pumuy sohsokmuy amuhpa' yorikt, tāqat aw pañqawu: Uhmāy tsihkwa. Noqw pam panhti; noqw māat put ayañqwat māyat an pās powalti. ¹¹Noqw puma itsívuhonaqtotiqe, hin as Jesus hintsatsnaniqey nānami yuaatota.

Jesus Chooses the Twelve Apostles

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹²Noqw pay ephaqam piw pam nāwaknaniqe haqami tsomomiq'a; nihqe tōkep God aw nāwakna. ¹³Noqw tālawvaqw, pam put aw nānatuwnayaqamuy wānwayhqe, pumuy amuñaqw pakwt lōq sihkay'taqamuy namorsta; nihqe pam pumuy Ayaiwyuñqamuy yan tuñwa, ¹⁴Imuyu: Simon, ura pam put Peter yan tūñwa, pu tupkoyat Andrewt, pu James-nit pu John, pu Philip-nit pu Bartholomewt, ¹⁵Pu Matthewt-nit pu Thomas, pu Alpheus tiyat James-nit pu Simon, Zelotes yan tūñwantiwhqata, ¹⁶Pu James tupkoyat Judas-nit pu Judas Iscariot Jesus momñwituy amumi kurs mātapniqata.

Jesus Teaches and Heals

(Mt. 4.23-25)

¹⁷Pu pam pumuy tsamkañw, pañqw hawhqe, haqam suntutskway'taqat ep wunu, kaysiwhqamuy put aw nānatuwnayaqamuy amumuma. Noqw qaan'ewakw hintaqam sinom put aw tūqayyuñwniqe, pu hihilta tūyay añqw qalaptuyaniqe öki, Judeat añqw-nikañw, pu Jerusalem añqw sohsokivaq'ö, pu pātuwaqatsit qalaveq Tyre añqw-nikañw pu Sidon añq'ö. ¹⁸Pu ima tuyoy'ewakw hihikwsimuy akw okiwhinyuñqam piw ökihqe powaltoti. ¹⁹Noqw sinom sohsoyam as put aw tōnokyaniqey nānawakna, pas pi put añqw suyan öqala yāmakiwtaqe sohsokmuy qalapsintaqw öviy'o.

Happiness and Sorrow

(Mt. 5.1-12)

²⁰Noqw pam put aw nānatuwnayaqamuy amuhpa' yorikt, amumi pañqawu: Pas uma añ öokiwyaqam hahlayhpit epya, pi uma God moñwtunatyayat himuy'yuñwa. ²¹Uma añ pu' tsönsoiwtaqam hahlayhit epya, pi uma nāt ööyyani; pas uma añ pu' tsaykitaqam hahlayhpit epya, pi uma nāt tsutsúyni. ²²Ason sinom nuy Sinot Tiyat atsviy umumi qa suhtaq'ewye', nahpiy umuy lālayye', umumiq hihinqaqwe', umuhnatñwaniy himu itséheetnihqat pan ayo tūvayaqw, uma hahlayhpit epyani. ²³Hisat panhtotiqw, uha hahlayhtote', pas hahlaytso'tinumyani, ispi meh, uma öveqatsit ep qaan'ewakw ahsatit makiwyaniqee; pi pay pan pumuy namat hapi God lavay'aymuyatuy hintsatsna. ²⁴Nikañw is ökiwa, uma añ kahaksinomu, pi uma umuhhahlayhpiy pay ömahtota. ²⁵Is ökiwa, uma añ öyiwyuñqamu, pi uma nāt tsönso'ni; is ökiwa, uma añ pu' tsutsúyyaqamu, pi uma nāt qahahlaykahkañw tsaykitani. ²⁶Pas sinom sohsoyam umuy lomayuaatotaqw, umuñem is óhini; pi pay pan hapi pumuy namat hakimuy nawip'ew God lavay'aymuyatuy yuaatota.

Love for Enemies
(Mt. 5.38-48; 7.12a)

²⁷Nikañw nu umuy inumi tūqayyuñqamuy umumi pañqawni: Uma umuhtuwqamuy amumi unañway'yuñwini; sinom umumi qa suhta'ewyaqamuy uma lolmat amuñem hintsatskani. ²⁸Sinom umuy qalomáyuaatotaqw, uma pumuy amumi lomayuaatotani; pu umuy qaanhintsahsanyaqw, amuñem uma nāwakinwisni. ²⁹Ason hak uhtayway sutsvaqw wuvahtaqw, um ayañqwat piw aw itamantani; pu hak uh'usimniy uñ nawhke', uhnaypnañ enañ nāwaknaqw, um qa aw rohomnumni. ³⁰Hakiy ūmi hihta tūvintaqw, um put máqamantani, pu hihta uhhimuy kímahqat um aw ahoy qa tūvintamantani. ³¹Pu sinom umuy pāsyaníqat uma nānawakne', pay uma piw pan pumuy pāsyaní. ³²Ispi kurs pay uma umumi unañway'yuñqamuy-sa amumi unañway'yuñqw, hak sen put ep umuy hahlayhtini? Pay pi qaanhinwisqam pumuy amumi unañway'yuñqamuy amumi tuwat unañway'yuñwa. ³³Pu kurs hak umuñem hihta lolmat hintsakq, uma tuwat put enem lolmat hintsatskaqw ya sen hak put ep umuy hahlayhtini? Pay pi añ qaanhinwisqam piw pan hintsatska. ³⁴Pu kurs pay um hakiy añqw hihta ömahtaniqey wūwankañw, hakiy sivat nasimokmaqaw hak put ep ūmi hahlayhtini? Pay pi añ qaanhinwisqam piw qaanhinwisqamuy nasimokhuylalwa, piw aw ahsatit ömahtotaniqey tuñlay'kahkañwo. ³⁵Tis pi uma umuhtuwqamuy amumi unañway'yuñwini; nen lolmat hintsatskani; pu tūnasimokhuylalwani, qa hihta put ep tuñlay'kahkañwo. Nen uma qaane'wakw ahsatit makiwyani; piw Sus'oveqnihqat timatni. Pi pam añ qa tsúyakañwuqamuy, qalölolmatuy enañ pās'i. ³⁶Paniqw öviy uma nun'okwatni, Umunay hin núokwaniqw pan'i.

Judging Others
(Mt. 7.1-5)

³⁷Uma qa tūovelantotani; nen uma qa pantsaniwyani. Uma hakiy qa paysoqtotani, nen qa pantsaniwyani. Ason hak umuhpe qaanhitiqw, uma put pantaqat ep aw pöhikyamantani, noqw sinom tuwat umumi pöhikyani. ³⁸Uma hihta kuwahtotimantani, noqw pu tuwat umumi himu kuwahtiwni. Sinom wukotuwani añqw móo'taqat hihta kuytotat, put hūrs aqw núñuyvut, pu wilaniwhput, pu pas añ wahohotaqat umumi o'yamantani. Pi uma hakiy enem hin tuwantotaqw, pay piw pan umuñem tuwantiwmantani. ³⁹Noqw pam tūwutsit hihta tuawi'taqat lavayhtiqe, amumi pañqawu: Ya sen hak qapostalqa hakiy qapostalqat haqami wikni? Ya puma qa nāma haqami pövamiq posni? ⁴⁰Pay hakiy aw tutuqayhqa put tutuqaynaqat epnihqe qa pavan pasniñwu. Nikañw ason pam pās tutuqaye', pep pu' pam put tutuqaynaqat pay antani. ⁴¹Noqw

ya um hinoqw uhtupkoy posmiq hihta hihsaq tuway'kañw, uhposveq lestavit pakiwtaqat qa aw unañwtavi'ta. ⁴²Noqw pantaqw um hin uhtupkoy aw pañqawni: Itupko, nu as uhposkiy unem hóroknani, kítani, susmataqpi uhposveq lestavi pakiwtaqö'? Um nawip'ew hinmaqa, um mohti uhposñaqw lestavit hórokne', pahsat pu um suyan tãlat taykañw, uhtupkoy poskiyat hóroknani.

A Tree and its Fruit
(Mt. 7.16-20; 12.33-35)

⁴³Pi lomasipaltsoki soon hin'ewakw sipalat himuy'vañwu; piw qalomásipaltsoki soon nukñwat sipalat himuy'vañwu. ⁴⁴Sinom himutsokit hímunihqat aniwniyat akw tuwi'yuñwa. Soon hihta kütay'taqat añqw nönvospatlak hak mawni; soon hak yönötskit añqw övat tsovalani. ⁴⁵Sino lolma lomatunatyawtaqa unaññaqw hihta lolmat nönantoyñañwu; noqw pam piw hak qalolma qalomátunatyawtaqa unaññaqw hihta qalolmat nönantoyñañwu. Pi hak hin tunatyay'te', pan hapi yuaatañwu.

The Two House Builders
(Mt. 7.24-27)

⁴⁶Uma nuy Tutuyqawhqa, Tutuyqawhqa, yan túnwantota. Nikañw uma hinoqw ilavayiy qa añ hinwisa? ⁴⁷Inuminihqat ilavayiy aw tūqaykañw put añ hinmaqa hakiy antaqat nu umuy āawnani. ⁴⁸Pam hakiy tāqat anta. Pam hak a'nö hánwahqe owat ep kihut yayhna. Noqw a'nö wukomunvaqw, pāhu kihut aqw a'nö yēvantakañw, soon put wayáyaykinani, pam owat ep wunuqw öviy'o. ⁴⁹Pu i' hak navotkañw put qa añ hinmaqa hakiy tāqat anta. Pam hak qa qaqatspitaqat, pisave kíta. Noqw mūnañw put kihut aqw a'nö yēvantaqw, pam āpiy sahpū; noqw pam kihū qaan'ewakw kīqōti.

Jesus Heals a Roman Officer's Servant
(Mt. 8.5-13)

7 ¹Noqw Jesus nuhtumi yuaataqe yúkut, Capernaum aqw'a. ²Noqw hakiy tsivót-sikip sunat solāwamuy amumi moñwit tumal'ayaat tūtuyhtiqe, pāpu pay mómoki. Noqw put moñwíat put pas káhkawna. ³Nihqe pam Jesus tumalayát navotqe, Jew-sinmuy wukw'aymuyatuy put aqw ayata, okiw as pam aqwnen put tumal'ayayat qalaptsinaniqat puma put aw nānawaknaniqat öviy'o. ⁴Noqw puma Jesus aw ókihqe, pahsat pay qa nātusitotaqe pañqawwa: Um put enem yanhte', súanhtini. ⁵Pas pam itamuy Jew-sinmuy hahlayhqe, itamuñem tsotsvalkit yuku. ⁶Pahsat pu Jesus pumuy amumum aqw'a. Nihqe pam put kiyat aw hayinwñaqw, i' hak solāwamoñwi kwatsmuy put aw hōnaqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay um qa pas pew ö'qalni; soon nu yan'ewakniqw um ikiy aw papkini.

7Paniqw öviy nu soon yan'ewaynīkañw nāp ūminiqey antani. Pay um panis lavayhti qw, pay itumal'aya qalaptuni. 8Pi pay nu sukwat amumi maqaptsi'kañw qatu; noqw solāwam inumi maqaptsi'yuñwa. Noqw nu hihtawat aw Yupa kitaqw, pam ahpiyninwu; pu hihtawat aw Pew'i kitaqw, pam inumininwu; pu ituwikiy aw Yanhtii kitaqw, pam panhtiñwu. 9Noqw Jesus put navotqe, put aw kātayta; nihqe namtökt, put añk hinnumyaqamuy amumi pañqawu: Nu umumi pas pañqawni: Pas nu qa haqam Israel-sinmuy amuhpe yan qapēvewnit tuwa, pas qae. 10Noqw ima ayatiwyaqam ahoy kive ökiqw, kurs pay tumal'aya tütuyhqa pās qalaptu.

Jesus Raises a Widow's Son

11Noqw qavoñvaqw pam haqami kitsókit Nain yan mātsiwhqat aw'i; noqw wūhaknihqam put aw nánatuwnayaqam put ámumya, pu kaysiwhqam sínomu. 12Noqw pam kitsókit tuhplayat aw hötsíwmi hayinwnaqw, pi hakim hakiy tāqat mokput tūamwisa, put yuat put-sa tiyoti'ta; noqw pam koñnalavu. Noqw sinom kaysiwhqam kīñaqw wuhtit ámumya. 13Noqw Tutuyqawhqa put túwahqe put ökwatuwhqe, aw pañqawu: Qa pakmumuyaa. 14Pu pam mokput awnihqe, hihta akw tawiwisqat aw toño; noqw put yawwisqam sun hoñva. Noqw pam pañqawu: Tiyo, nu hapi ūmi pañqawni: Qatuptuu. 15Noqw i' hak as mokpu qatuptuqe, pahsat yuaativa. Noqw Jesus put yuyat aw put mātavi. 16Noqw puma sohsyam tsawinhinhtotiqe, God pas hihtatotaqe, pañqawa: Pas hak pavan God lavay'ayaat itamumi pitsíwta; pu' hapi piw God sinomuy pohta, kitota. 17Noqw yan pam hinhtiqe Judea-tutskwat añ ahsupoq yuaatiwa, pu Galilee-tutskwat añ ahsupoq piwu.

The Messengers from John the Baptist

(Mt. 11.2-19)

18Noqw John aw nánatuwnayaqam iit sohsok John āawnaya. 19Noqw John put aw nánatuwnaqamuy löqmuy nāmi wánwayhqe, amumi pañqawu: Uma Jesus awnen aw pañqawni: Ya um hak God lavay'ayaat pas pávannihqa hisat pítuniqa, hal sen pi itam hakiy sukw nuhtayyuñwa? kítani. 20Noqw öviy puma Jesus aw pítuhqe, John amumi hin tutaptaqat pan Jesus aw pañqawu. 21Noqw piw suhpahsat pam kaysiwhqamuy tütuyyaqamuy qalapsinta, pu hihhihta akw qa kwanwáhinyuñqamuyu; pu nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwyuñqamuy powata; pu qa postalyaqamuy kaysiwhqamuy pōsiyamuy tālawna, 22Pahsat pu Jesus lavayhti qe, John aw nánatuwnaqamuy amumi pañqawu: Pay uma áhoynen, hihta aw yórikqey, pu navotqey John āawnani. Ima qapostalyaqam pōsiy tālawnaya; qayaktaqam nankwusa; tokoplelet tütuyyaqam powaltoti; nanaqsöpt nanapta; so'pum ahoy tātayya; pu añ ókiwyaqam lomatuawit nanapta. 23Noqw inuhpe qa unañwmokqa hapi pas hahlayhpit epni. 24Noqw John tuaw'aymat ahpiyniqw, pahsat pu Jesus

sinmuy amumi John yuaativaqe pañqawu: Ya uma qayēsiwhpumi haqami hihta aw kuyvawisa, sen pi pāqavit hūkañwuy akw wayayataqat aw'i? ²⁵Noqw ya uma hihta aw kuyvawisa, sen hakiy lomayuysi'taqat aw'i? Meh, lolmat yuws'i yuñqam, qarurúmyesqam pi momñwituy kiyamuy añ yēse. ²⁶Noqw ya uma hihta aw kuyvawisa, sen hakiy God lavay'ayayat aw'i? Owi, noqw nu umumi pañqawni: Pam hapi God lavay'ayayat epñhqe pas pávani. ²⁷It hapi pey'taqe pan lalvaya: Meh, nu hapi upyeve ituaw'aya ayatani; noqw pam uhsavo un háqe'niqat añ qenitani, yan'i. ²⁸Pi nu umumi pañqawni: Pas momoymuy amuhpiy tihtiwayaqamuy amuñaqw John kūyit akw tütuvoylalawhqa pas pávani. Qa hak God lavay'ayaat put epñhqe pas pávani. Noqw pay God moñwtunatyayat ep pas susqahimuniñqa put epñhqe pas pávani. ²⁹Pi sohsoyam put aw tūqayyuñqam, moñwit eñem sivat ömalalwaqamuy amumum pay God-sa súantaqat pañqaqwa; nihqe John tuwiyat anwat kūyit akw tuvoylatoti. ³⁰Noqw ima Pharisee-sinom, tutavot aw tuvoti'yūñqamuy amumum God tunatyayat qa kwusuyaqe, John ahipiy qa tuvoylatoti. ³¹Noqw Jesus pañqawu: Ya sen nu pu' qatsivaptsiwyuñqamuy hihta enañ namimahtaknani? Ya puma hihta anyuñwa? ³²Puma tsätsakwmuy kihsonve yesqamuy amunyūñwa. Puma nānami pañqaqwa: Itam umuñem lēlenyaqw, uma qa tiva; itam umuñem tsaykitaqw, uma qa tsayku, kitota. ³³Oviy pi John kūyit akw tütuvoylalawhqa pítuhqe, pōlavikit qa tūmoyta; piw oवालत qa hihiko; noqw uma pañqaqwa: Pam nukpanhikwsit akw tuyqawiwta. ³⁴Noqw nu' Sinot Tiat pítuhqe tūmoykañw, pu hihikq, uma pañqaqwa: Is uti hunuka, wine pas qa öyñwu, moñwit eñem sivat ömalalwaqamuy, pu qanhinwisqamuy kwatsiamu! kitota. ³⁵Noqw pay pi suan unañwtalwuwni aniwniy ahipiy lolmat namtakni'tañwu.

Jesus at the Home of Simon the Pharisee

³⁶Noqw haqawa Pharisee-sino Jesus tūtsama. Noqw pam put kiyat aw pákihqe, tunösvoñat aw qatuptu. ³⁷Noqw meh, hak pep kitsókive wuhti qanhinmaqa yaw Jesus Pharisee-sinot kiyat ep tunösvoñat aw qátuhqat navota. Pahsat pu pam tatanpit añ kwanwáhovaqtuqat wihkuyit kūyiwtaqat kwusiva. Pam tatanpi hihta alabaster-owat anqw yukiwta. ³⁸Noqw wuhti okiw pakkañw, put kukveq wunukañw, pahsat posvalay akw put kuyyat pāhomhtivakañw hōmiy akw put añ hōnta, nit kuyyat tsohtsonat, wihkuyit akw put lelwi. ³⁹Noqw Pharisee-sino put tūtsamqa put aw tātayhqe, unañwpeq pañqawu: Pas ka as i' tāqa God lavay'ayaatnen, i' wuhti put aw tónokqa hákiynihqat, pu hin hak hintaqat soon qa navotni; pam pi qanhinmaq'ö. ⁴⁰Noqw Jesus lavayhtiqe, put tūtsamqat aw pañqawu: Simon, nu as ūmi hinqawni. Noqw pam pañqawu: Tütutuqaynaqa, pañqawuu. ⁴¹Noqw pam pañqawu: Ura hak tāqa sivat tūnasimokhuylawu. Noqw hakim löyöm put aw hihta pöiwta; suhka put aw tsivot-sikip sunat sivat pöiwta; noqw suhka pakwt sīvata. ⁴²Noqw puma kurs hihta sisviniqw

pam pumuy lōqmuy amumi put pantaqat qe'wataqe paysoq ayo yuku. Taay, kurs nuy āawnaa, Ya unniqw pumuy amuñaqw sen himuwa put pas pavan aw unañway'tani? ⁴³Noqw Simon lavayhtiqe aw pañqawu: Pas nuyniqw soon ka qa pam suswuhak ayo yúkuhqat pamwani. Noqw Jesus put aw pañqawu: Um suan aw wūwa. ⁴⁴Pu pam wuhtit aw namtökt, Simon aw pañqawu: Ya um it wuhtit aw qa tayta? Nu uhkiy aw pakiqw, um ikukuy eñem nuy qa kuyna; noqw i' pi pas posvalay akw ikukuy pāhomht, hōmiy akw añ hōna. ⁴⁵Um nuy qa tsohtsona, noqw i' wuhti nuy pakiqw, qa sūs ikukuy tsohtsona. ⁴⁶Um iqötöy wihkuyit akw qa lelwi; noqw i' wuhti ikukuy wihkuyit kwanwáhovaqtuqat akw lelwi. ⁴⁷Noqw öviy nu ūmi pañqawni: Put qaantsakpiat nihtiwtāqa put ahpiy ayo yukilti, kurs pam inumi pas unañway'taqw öviy'o. Nikañw hakiy aw qa wūhak qe'watiwkañw ayo yukiltiqw, pam pay qa pas God aw unañway'tañwu. ⁴⁸Pu pam wuhtit aw pañqawu: Pay uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa. ⁴⁹Noqw ima put amum tunösvoñat aw yesqam pahsat unañwpeq pañqāqwa: Ya i' haknihqe, hikis hakiy qaanhtipuyat put ahpiy ayo yúkuniqey anta. ⁵⁰Noqw pam wuhtit aw pañqawu: Uhqapevewni un ayo tavi. Um qa hin unañway'kañw nímani.

Women who Accompanied Jesus

8 ¹Pu it ahpiy pantaqaw pam, tutskwat añ ahsupoq nakwsu, wuhkokitsókinawita, pu pay kitsókinawita; nihqe God mönwtunatyayat ahpiy lomatuawit nuhtumi yuaatinuma. Noqw ima pakwt lōq sihkay'taqam put aw nánatuwnayaqam put amumya. ²Noqw hakim mó moyam piw put amum hinnumya. Pumuy amuñaqw haqawatuy amuhpiy pam qalomáhihikwsimuy ipwa, pu haqawatuy hihta akw qa pasiwyuñqw, pam pumuy qalāptsina. Pu pam hakiy wuhtit Mary yan mātsiwhqat añqw tsáne'nihqamuy nukpanhihikwsimuy ipwa. Pam hak wuhti Magdala-kitsókit ep sinoiwa. Noqw pam put amum hinma. ³Pu hak Joana, Moñwi Herod hihta himuyat aw tunatyawtaqat Chuzat nōmaata, pu hak Susana, noqw pu ahpiy wūhaknihqamu. Ima mó moyam hihta himuy akw put paañwantota.

The Parable of the Sower

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴Noqw kaysiwhqam sinom put aw tsovalti; pu ahsupoq kitsókit añqw sinom put aw öki. Noqw tūwutsit hihta tuawi'taqat yuaaykuqe amumi pañqawu: ⁵Hak tāqa tsalakin'uyto. Nihqe pam uylawhq, pēhu poshumi pōhpava yēvaya. Noqw sinom put atsmi wukukuykuyaqw, pu sūmawuy añ masay'yunqam put soswa. ⁶Noqw pēhu pikaqlöva yēvaya; nihqe panis kuyvat, pay tsahkwi, qa halasaminiqw öviy'o. ⁷Noqw pēhu kutqōlpa yēvaya. Noqw kūta amum añ kuyvaqe, put lakna. ⁸Noqw pēhu lomatutskwava lōhö, nihqe kūkuyvaqe, tsivót-sikip sunat hōyokiwtāqat aniwnaya. Yan pam lavayhtit, pu a'nō pañqawu: Tuqayvastotaa, uma pi naqvuy'yuñwa!

The Purpose of the Parables

(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

⁹Noqw put aw nánatuwnayaqam put tūviñtotaqə, aw pañqaqwa: Noqw ya i' tūwutsi hihta tuawi'ta? ¹⁰Noqw pam pañqawu: Uma hapi God moñwtunatyayat ep himu tupkiwyuñqat māmatsyaniqat pam pantaqa umuñem yukiwta. Nikañw imuy pay amumi pam tūwutsit akw yuaatiwa. Puma as aw taykahkañw, soon tutwani; pu tūqaykahkañw, soon māmatsyani.

Jesus Explains the Parable of the Sower

(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

¹¹Noqw tūwutsi it hapi tuawi'ta: Poshumi hapi God lavayiata. ¹²Noqw pōhpava lōhōkqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit as nanaptaqw, āpiy pay Nukpana pite', unañwayamuy añqw put ipwañwu, nāphisat ka puma put tūtuptsuwe', ayo nōñakniniqw òviy'o. ¹³Noqw pikaqlōva lōhōkqam hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit nanapte', hahlaykahkañw put kwusuyañwu. Noqw pay lavayi pumuy unañwayamuy añ qa hūrs ñapkiwtaqw, puma as hihsavo tuptsiwni'yūñt, unahēppit aw ōke', pay ayo lasyañwu. ¹⁴Noqw kutqōlpa lōhōkqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit nanaptaqə, pahpiy añ hinwisa. Nihqe puma yep qatist aw tunatyawkahkañw, pu hihta himuy-nikañw pu kwañwáewhpit ep hahlaykahkañw, lavayit qa aw tunatyawyuñqw, pam qa hihta aniwnañwu. ¹⁵Noqw lomatutskwava lōhōkqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit nanapte', lomaunañway'kahkañw, qa paysoq put kwusuyañwu. Noqw puma nakwhani'yūñqw, lavayi unañwayamuy epeq hihta aniwnañwu.

A Lamp under a Bowl

(Mr. 4.21-25)

¹⁶Qa haq pi hak wihqōhit úwiknat, tsaqaptat aqw kuhtañwu, pu sen puvuwhpiy atpipoq put pánañwu. Pam qa panhtit, tsotsókpiyat aqw put tsokañwu, ep yuñtaqam tālat aw tāyuñwniqat òviy'o. ¹⁷Pi qa himu tupkiwtaqa qa mātaqtini; piw qa himu tupkiwtaqa qa nanaptiwe', añqe' kúrukni. ¹⁸Paniqw òviy uma tunatyawkahkañw tūqayyuñwni. Pi himuy'taqat hapi aw himu noiwni; noqw pay ñastanihqa sohsok himuy kwayhni, hikis as pay suhpan hihta himuy'taqeyu.

Jesus' Mother and Brothers

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹Pahsat pu put tupkomat yuy amum pep öki; nikañw kurs hin put aw ökini, sinom aw hūrs tsovawtaqw òviy'o. ²⁰Noqw hakim put āawnayaqə pañqaqwa: Uhtupkom uñuy amum ihpaq hoñkahkañw, as ūmi hiñqaqwaniqey nānawakna. ²¹Noqw pam lavayhtiqə pumuy amumi

pañqawu: Ima hakim God lavayiyat aw tūqaykahkañw, put añ hinwisqam hapi itupkomu, pu ñnuu.

Jesus Calms a Storm
(*Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41*)

²²Noqw pam hisat aw nánatuwnayaqamuy amumum pākihut aqw pākihqe, amumi pañqawu: Itam kurs wuhkovatuphat ayoqwat aqw nónakni noqw puma pañqw hoyóyokuya. ²³Noqw pumuy pāvaqe hoyóyototaqw, pam puwva. Noqw patuphavaqe a'nō hukvaqw, amumiq pāhu ohpokq, puma tusiewhtoti. ²⁴Noqw puma Jesus awyaqe, tātaynayaqe, pañqaqwa: Moñwi, Moñwi, itam so'ni. Pahsat pu pam qatuptut, hūkañwuy, pāhut a'nō hoñvantaqat enañ mēwa. Noqw pam qe'tiqw pas sutmakma. ²⁵Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma hinoqw qa tuptsiwni'yuñwa? Noqw puma tsātsawnaqe, kātayyuñqe nānami pañqawu: Is uti i' hak himu tāqa! Hikis pi pas hūkañwuy pāhut enañ mēwaqw, puma aw tūqayyuñwa.

Jesus Heals a Man with Demons
(*Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20*)

²⁶Pahsat pu puma Galileet ayañqwat Gadaret ep sinmuy tutskwayamuy ep öki. ²⁷Noqw pam tutskwat aw yamakq, hak tāqa kiñaqw put ahsawva. Pam hak wūyavo nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtage qa yuws'i'ta; piw qa kive qatut, tuamtuhsöt añ ki'tinuma. ²⁸Noqw pam hak Jesus túwahqe, a'nō hinqawht, put atpipo nātuvat, pas tōnay añqe' pañqawu: Ya um nuy hinhtiniqat nāwakna, Jesus, uma pas Sus'oveqnihqat God Tlata? Um okiw nuy qa hintsanni. ²⁹(Tuyoy'ewakw hikwsit tāqat añqw yámakniqat Jesus aw pañqawhq, öviy yan lavayhti.) As sivanamiqlölöt akw put somyat, put hokasomyat pu tütuwala. Noqw pay nukpanhikwsi qa sūs tāqat tuyqawve', somhpiyat tutkitat, qayēsihwpumihaqami put lālayñwu. ³⁰Noqw Jesus put tūvintage aw pañqawu: Ya um hin mātsiwa? Noqw pam pañqawu: Qaan'ewakw hintaqamu, yan'i. Pi kaysiwhqam nuhpanhihikwsim tāqat ahsomni yuña. ³¹Nihqe pam pumuy haqami a'nō hötsit qa aqw lālayniqat puma Jesus aw nānawakna. ³²Noqw pep tsomot ep qaan'ewakw hintaqam pitsötim nōnova. Noqw pitsötimuy amuhsonmi yuñniqat pam nakwhaniqat öviy puma Jesus aw öqala. Noqw pam pumuy nakwhana. ³³Noqw pahsat pu nukpanhihikwsim tāqat añqw nōnakt, pitsötimuy amumi yuña; noqw puma pan tōnawtaqam a'nō yuhtukqe, wuhpatpelat añ patuphamiq tsotsó'yaqe paöysoa. ³⁴Noqw pumuy nopni'yuñqam hiniwhitiqw aw yórikyaqe, watqaqe, kive put tūawvaya, pu añqe' tutskwavaa. ³⁵Noqw pahsat pu sinom hiniwhitiqat aw kuyvawisa. Nihqe puma Jesus aw ökihqe, tāqat tutwa, kurs nukpanhihikwsim put añqw nōnakq, pam yuws'i'kañw, suyan wuwni'kañw Jesus kukveq qatu. Noqw puma pas tsātsawna. ³⁶Noqw hakim hiniwhitiqat aw yórikyaqam i' hak as nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtage hin qalaptuqat aw kuyvawisqamuy āawnaya. ³⁷Pahsat pu

sohsoyam Gadara-sinmuy tutskwayamuy añ ahsupoq yesqam pam pumuy amunaqw ahpiyniqat Jesus aw ö'qalya, puma pas pavan wuhpukyaye öviy pan lavayhtoti. Noqw pam päkihut aqw wüvi, haqaqw pítuhqey aqw áhoyniqee. ³⁸Noqw i' tãqa as nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtãwuqa as Jesus ámunniqey aw ö'qala. Noqw pay pam put hõnaqe aw pañqawu: ³⁹Um uhkiy awnen, God unem hihta qaöwfhinhtiqtat lalvayni. Noqw pam ahpiynihqe, hin Jesus put añem hihta qaöwfhinhtiqtat kitsókive ahsupoq tunvotna.

Jairus' Daughter and the Woman who Touched Jesus' Cloak
(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰Pu Jesus ahoy pituqw, sinom hahlaykahkañw put ahsawvaya, puma put nuhtayyuñqe öviy'ö. ⁴¹Noqw meh, hak tãqa Jairus yan mäsiwhqa, tsotsvalkive moñw'iwtaqa, Jesus aw pítuhqe, put kukmiq nãtuvat, pam kiýat awniqtat put aw ö'qala. ⁴²Pam sükw manti'taqw, pam okiw mómokí. Mãna pakwt löq sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwni'ta. Noqw Jesus put ámunniqw sinom put añqw hürs homimitiwisa. ⁴³Noqw hak wuhti pakwt löq sihkay'taqat yahsañwuy añ unwáy'taqá pep nuhtuma. Okiw pam as tütuhiktuy amuhpa' sohsok hihta himuy sohsoko. Noqw qa hak put qalaptisina. ⁴⁴Noqw pam hak wuhti Jesus ahkwayñavo aw pítuhqe, yuwsiyat qalawñwayat aw toño. Noqw pahsat pay put unwáat súlawhti. ⁴⁵Noqw Jesus pañqawu: Ya hak inumi toño? Noqw sohsoyam qa púmayaqey pañqawaqw, pu Peter suñwámuy amumum put aw pañqawu: Moñwi, pi sinom kaysiwhqam ümi homimitotaqw, pas piw hak ümi tónokqat um tüviñlawu? ⁴⁶Noqw Jesus pañqawu: Pay pas hak inumi toño; öviy pi inuhpiy öqala yamakq, nu navota. ⁴⁷Noqw wuhti pas kurs hin qa nãtuwiwniqey navotqe, okiw tururutikañw, awnihqe, put atpipo nãtuvat, aw pañqawu; hinoqw pam put aw tónokqey sohsokmuy sinmuy amutpik put áawna, pu hin pam suqlaptuqeyu. ⁴⁸Noqw Jesus put aw pañqawu: Itii, pay um hahlayhtini. Pay uhqapevewni un pás qalaptisina. Um qa hin unañway'kañw nímani. ⁴⁹Noqw nãt pam yuaataqw, hak tsotsvalkit aw moñwit kiýat añqw pítuhqe, moñwit aw pañqawu: Pay okiw uhti möki; pay um Tutuqaynaqat qa aw nunuiñni. ⁵⁰Noqw pay Jesus put navotqe, aw pañqawu: Pay um qa hin unañway'tani; pay um panis-sa tuptsiwni'tani; pay soon pam qa qalaptuni. ⁵¹Noqw pam kímí pákihqe, sinmuy yuñniqtat pumuy mëwa. Hal pay Peter, pu James, pu John, pu mãnat náat-nit pu yuat, puma aw yuñniqtat pañqawu. ⁵²Noqw kive pay yuñqam sohsoyam tsaykikahkañw ókiwlalwa. Noqw pam amumi pañqawu: Uma qa tsaykitani, Pam qa möki; pi pam püwi, kita. ⁵³Noqw puma aw tutsíwtsuyhti, suyan pi mokpuniqw öviy'ö. ⁵⁴Noqw pam sohsokmuy pañqw lãlayht, mãnat mãyat nuat, aw pañqawu: Mãna, wunuptuu. ⁵⁵Noqw put hikwsiat ahoy aw pituqw, pay pahsat pam qatuptu. Noqw puma hihta put nopnayaniqtat pam amumi pañqawu. ⁵⁶Noqw put naat yuyat amum kãtayta. Noqw Jesus pay puma pep hiniwhtiqtat pas qa hakiy áawnaniqtat amumi qaöwítutapta.

Jesus Sends out the Twelve Disciples

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9 ¹Pahsat pu pam pakwt lōq sihkay'taqamuy put aw nánatuwnayaqamuy sūmi wánwayhqe, sohsokmuy nukpanhihikwsimuy amumi pumuy öqalhuiya, pumuy amumi tuyqawi'yuiwniqata; pu puma hihihita akw tütuyyaqamuy qalapsintotaniqat pumuy pan öqala. ²Nihqe pam pumuy God moñwtunatyayat yuaatinumyaniqat añqe' ayata, pu tütuyyaqamuy qalapsintiwiwniqata. ³Nihqe pam pumuy amumi pañqawu: Uma qa hihta hinkahkañw, añqe' nankwusani. Qa natöñpi'wisni, qa tukpuy'wisni, qa nitkay'wisni, qa siva'y'wisni; uma qa löqmuy napnay'wisni. ⁴Pu uma haqami kīmi yuñe', pep yesmantani, nit pu pañqw ahpiyyamantani. ⁵Pu hak umuy qa pās oyaqw, uma put kitsókit añqw ahpiyye', umuhkukuy añqw qöat tsatswiyamantani. Pam pumuy amunkiwakw hihta sutuawi'tani. ⁶Noqw puma añqe' kitsókinawit nankwusaqe, lomatuwawit yuaatinumya, pu sohsovik sinmuy qalapsintiwiwa.

Herod's Confusion

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷Noqw Jesus hihihita hinhtiqt Moñwi Herod navotqe, kurs hinhtini, yaw John mokiwuy añqw ahoy tätayhqt haqawat pañqaqwaqw öviy'o. ⁸Noqw pētuyniqw yaw Elias mātakti; pu pētuyniqw yaw hisat God lavay'aymuyatuy amuñaqw himuwa ahoy tätayi. ⁹Noqw Herod pañqawu: Ura nu John qötötku; noqw ya i' hákiyiniqw nu iit navota? Nihqe öviy as pam put aw yórikniqey nāwakna.

Jesus Feeds the Five Thousand

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰Noqw ayaiwyuñqam ahoy ökihqe, hihta hinhtotiqey sohsok Jesus āawnaya. Noqw pam pumuy tsamkañw kitsókit Bethsaida yan mätsiwhqat aqlavo qayēsiwhpumi haqamii. ¹¹Noqw sinom put nanaptaqe añkya; noqw pam pumuy amumi unañwtapqe, God moñwtunatyayat amumi yuaata, pu okiw as qalaptuyaniqey tunatyawyuñqamuy qalapsina. ¹²Noqw tapkiwmaqwa ima pakwt lōq sihkay'taqam put awyaqe aw pañqaqwa: Um sinmuy añqe' hōnaqw, puma kitsókiva nankwusani, pu tutskwavaa; nen pañqe yesve', hihta tunöstutwani; taq itam yep qayēsiwhput epya. ¹³Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Huvam pumuy nopnayaa. Noqw puma pañqaqwa: Itam panis tsivot pölavikit mumriñput oyi'yuiñwa, pu löqmuy pākiwhtuyu. Pay panis pi as itam imuy sohsokmuy amuñem tunöstuiwise'-sa pi panhtotini. ¹⁴Puma tsivot-sikip sōmorit pahsa'haqam tahtaqtayaqw öviy'o. Noqw pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Uma löp-sunat pakwt sihkay'taqamuy yesvanayani, pu aqwhaqami pañsa' uma yesvanayani. ¹⁵Noqw puma panhtotiqe, sohsokmuy pan yesvanaya. ¹⁶Pahsat

pu pam tsivot pölavikit löqmuy päkiwhtuy enañ ömahtat, ömiq taykañw, put ep hahlaytit, yönoyhtat, put aw nánatuwnayaqamuy amumi oya; noqw puma sinmuy amuhpa' o'ya. ¹⁷Noqw puma nönösaqe sohsoyam ööya. Noqw puma añ yönoyhput akwsinqat tsovalayaqe, pakwt löq sihkay'taqat hoaput añ opomnaya.

Peter's Declaration about Jesus

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸Noqw pay ephaqam pam put aw nánatuwnayaqamuy amumum haqam nālanikañw, God aw nāwakna. Nihqe pam yúkuhqe, pumuy tüvintaqe amumi pañqawu: Ya sinom nuy hákiynihqat pañqaqwa? ¹⁹Noqw puma lavayhtotiqe pañqaqwa; Um yaw John küyit akw tütuvoylalahqanihqat haqawat pañqaqwa; noqw haqawatuyniqw yaw um Elias; noqw pētū pañqaqwaqe, yaw hisat God lavay'aymatniñwuqamuy amuñaqw himuwa mokiwuy añqw ahoy tātayhqat pañqaqwa. ²⁰Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Noqw úmuyniqw nu' hak'i? Noqw Peter lavayhtiqe aw pañqawu: Um hapi Christ, God añqw Moñw'asi'taqa.

Jesus Speaks about His Suffering and Death

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²¹Noqw pam pumuy pās mēwaqe, puma qa hakiy put āawnayaniqat amumi pañqawu. ²²Pu amumi pañqawu: Nu' Sinot Tiat pas kurs hin hihihita añ qa kānavotni. Ima wukw'a'yat pi nuy tüvayani, God awwat mohpeq momñwituy amumum-nikañw, pu tutavot tütutuqaynayaqamuy amumuma; nen nuy nīnayani; noqw pāyis tālat ep nu ahoy tātayni. ²³Pu pam sohsoqmuy amumi pañqawu: Inuñk hinmaniqey nāwaknaqa nawus soon qa nātatahtat, talōñwiwmaqat añ nahoylehtsiy ikwiltat, inuñkmantani. ²⁴Taq hak qatsiy ayo tāviniqey nāwaknaqa hapi put kwayhni; pu ason hak haqam inuñem qatsiy kwayhqa tuyqawvani. ²⁵Puyaw as sino tūwaqatsit sohsoq himuy'vakañw, nāp qatsiy kwahe', pu sen tüwiwe', hin pam put akw moñvastini? ²⁶Ispi hak nuy Sinot Tiyat, pu ilavayiy hahmanqw put hapi nu hahmanni, hisat nu pite', pas hímuniqey pan namtaknee, pu Ina, qahováriwyuñqamuy hoñvia'yatuy amumum nuy pas kaptsi'taq'ö. ²⁷Nikañw nu umumi pas súañqawni: Ima haqawat yep hoñqam soon nāt mokiwuy ep ökit, pay God moñwtunayayat aw yörikyani.

The Transfiguration

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸It ahpiy nanalsikishaqam talq, pam Peter-nit, John, pu James, pumuy tsamkañw, nāwaknaniqe haqami tükwimiqa. ²⁹Noqw nāt pam nāwakintaqw, pitsánwaat alönti; noqw yuwsiat qötsatiqe pas talqaqsala. ³⁰Noqw meh, hakim löyöm tāqat pepeq put amum yuaata, hak Moses-niqw pu Elias; ³¹Ima hakim

lolmat tālawiŋwat pitsáŋway'kaŋw mātaqtique, Jesus amum yuaata. Pam hin Jerusalem-kitsókit epeq God tunatyayat aw antsane', yaŋqw qatsit ahpiyniqat yuaatota. ³²Noqw Peter-niqw pu put ámumyaqam pūwuwuy akw maŋuiwuyiŋwa, nikaŋw puma havivokalyaqe put lolmat pitsáŋwayat aw yórikya, pu lōqmuy tāqatuy put amum wunuwtaqamuy amumi. ³³Noqw puma pay put aŋqw nakwsuniqw, Peter Jesus aw paŋqawu: Tūtutuqaynaqa, pas hapi itam yépeqyaqw pam itamuŋem lolma. Himu as ōviy itam payhp kistotani sukŋ ūŋem-nit, sukŋ Moses énem-nit, pu sukŋwat Elias énemi, pam kíta, hiŋqawhqeŋ qa mātsi'kaŋwo. ³⁴Noqw nāt pam yan hiŋqawlawhq, ōmaw pumuy nākwapnaqw puma tsawiniwkaŋkaŋw, ōmawuy aw yuŋa. ³⁵Noqw ōmawuy aŋqaqw hakiy tōnaat paŋqawu: I' hapi pas aw iunaŋwa Itii; put uma aw tuqayvahsi'wisni. ³⁶Noqw hakiy lavayyukuqw, pay Jesus pep nālaniqw puma aw yórikya. Noqw pay puma put pas qa lavaytaqe, hin yórikyaqeŋ pas qa hakiy áawnaya ephaqamo.

Jesus Heals a Boy with an Evil Spirit

(Mt. 17.14-18; Mr. 9.14-27)

³⁷Noqw qavoŋvaqw, pumuy tūkwiŋaqw hanqw, kaysiwhqam sinom Jesus ahsawvaya. ³⁸Noqw meh, hak tāqa sinmuy amuŋaqw tsa'lawhqe paŋqawu: Tutuqaynaqa, um as itiy tiyot ókwatuwni; taq nu pas put-sa ti'ta. ³⁹Noqw meh, qalomáhikwsi put nuaqw, pam pahsat pay a'nō tōqtit, homimiykukaŋw moaŋaqw qōtmokiwtāŋwu. Noqw pam put okiwsane', pēp qa mātapŋwu. ⁴⁰Noqw as ūmi nānatuwnayaqam hikwsit tiyot aŋqw ayo hóroknayaniqat nu amumi nāwaknaqw, pay puma kurs soon panhtotini, kíta. ⁴¹Noqw Jesus lavayhtiqe paŋqawu: Is ohi, uma qatuptsiwŋi'yuŋqam nukushinyunqamu! Ya nu hihsavohaqam umumum yankaŋw umuy maqsonlawni? Pew uhtiy wikii. ⁴²Noqw nāt pam awniqw pay nukpanhikwsi tiyot tūvaqe, put a'nō homimiykuna. Noqw Jesus tuyoy'ewakw hikwsit mēwaqe, tsākŋ qalaptsinat, nayat aw put ahoy tavi. ⁴³Noqw puma sohsoyam God a'nō ōqalayāt ep aw kātayyuŋwa.

Jesus Speaks again about His Death

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Noqw nāto puma nanáp sohsok hihta Jesus hinhtiqat ep kāwuwantotaqw, pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi paŋqawu: ⁴⁴Uma iit lavayit hapi u'ni'yuŋwŋni. Nu' Sinot Tiat hapi nāt sinmuy ōqalayamuy aw mātaviwŋni. ⁴⁵Noqw pay puma it lavayit qa māmatsya. Pam pumuy amumi tupkiwtaqw, ōviy kurs hin puma put mātsi'yuŋwŋni. Noqw puma as Jesus put tūvintotanikaŋw nānahtsopya.

Who Is the Greatest?

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶Noqw puma yuaatotaqe, pumuy amuŋaqw haqawa pas pávanihqat ep nāŋwuy'yuŋwa. ⁴⁷Noqw Jesus pumuy unaŋwpeq tunatyayamuy mātsi'taqe, hakiy tsākŋ tsōpahtat, naqlap tavi; ⁴⁸Nit pumuy amumi paŋqawu: Hak hapi

inatnwaníy añ it tsákw pās távihqa nuy hapi pās távini; pu nuy pās távihqa nuy añqw távihqat hapi pās távini. Pi umuñaqw qanāhihtay'taqa hapi suspavanni.

Who Is not against You Is for You

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹Noqw John lavayhtiqe pañqawu: Moñwi, itam hakiy tāqat tutwa. Kurs pam uhnatnwaníy aw yankañw nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ipwanta; noqw itam put mēwaya, pam qa itamum unñk hinumqw öviy'ö. ⁵⁰Noqw Jesus put aw pañqawu: Uma qa mēwantotani; pay qa itamuhpepw'iwtaqa itamumniñwu.

A Samaritan Village Refuses to Receive Jesus

⁵¹Noqw pam ömi wikiwniqat aw pítutoqw, pam Jerusalem aqw sutuktaniqey su'qalti. ⁵²Nihqe pam añwu tuaw'aymuy napyeve aqw ayata; noqw puma ahpiyyaqe, Samariat ep sinmuy haqam kitsókiyamuy aw öki, haqam eñem qenitotaniqee. ⁵³Noqw pay sinom put qa tsúyakyá, sumataq pam Jerusalem aqw tunatyawmaqwe öviy'ö. ⁵⁴Noqw löyöm put aw nánatuwnaqam, James-niqw, pu John, puma pan yórikqe pañqawu: Tutuyqawhqa, um as itamuy pan nakwhanaqw, itam Elias anhte' pañqawhq, öñaqw üwiñw hāwe' pumuy taqtsoknani. ⁵⁵Noqw pam namtökt pumuy qöhqöyqhqe, amumi pañqawu: Uma hihta hikwsit añ hinmaqey qa mätsi'ta. ⁵⁶Pi nu' Sinot Tiat sinmuy qatsíyamuy qa hovalaniqe pítu, pi nu pumuy ayo óyaniqe öviy pítu, kita. Noqw puma ahpiy sutsvo kitsókimiya.

The Would-Be Followers of Jesus

(Mt. 8.19-22)

⁵⁷Noqw pumuy ahpiy haqamiyaqw, hak put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu un haqaminiqw unkmantani. ⁵⁸Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay ima sisikahtayht haqe' qölöy'yuñwa, pu sümawuy añ masay'yuñqam totokpi'yuñwa; noqw pi nu' Sinot Tiat haqam iqötöy nāsuñwnaniqey ñastaa. ⁵⁹Pu pam sukwat aw pañqawu: Inuñki. Noqw pam pañqawu: Tutuyqawhqa, um nuy nakwhanaqw, nu mohti inay amht, pu' unñki. ⁶⁰Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay pi so'qamuy amunyuñqam ason amuñaqw so'pumuy amyani. Noqw um ahpiyñen God moñwtunatyayat yuaatinumni. ⁶¹Pu piw suhka put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu unñk hinmani. Noqw um nuy nakwhanaqw, nu mohti ikiy ep yesqamuy amuminen öqalat, pu' unñki. ⁶²Noqw Jesus put aw pañqawu: Hak pāsay qöritivat, ahoy taysaqa God moñwtunatyayat aw qa ápiyniqey anta.

Jesus Sends out the Seventy

10 ¹It atsve pu' Tutuyqawhqa hakimuy payhp sunat pakwt sihkay'taqamuy namorstaqe, lölöqmuy añqe' ayata, puma kitsókinawit nankwusaniqata,

pu tutskwavaa, Jesus haqaminiqey tunatyawmaqat pańsoq haqamii. ²Noqw pam pumuy amumi pańqawu: Pas as ūyi tukwsiwtaqa a'nōniqw, tumal'a'yat hkiyomu. Oviy uma Uyi'taqat aw pan nānawaknaqw, pam hakimuy tsovalayaniqat aw ayatani. ³Taay, uma ańqe' nankwusani. Meh, nu hapi umuy ańqe' ayatani. Noqw uma mamñatuy amún hakimuy kwėkwewhtuy amúnyuńqamuy amuhpa' hinnitusani. ⁴Uma qa sivamoki'wisni; piw qa tukpuy'wisni; qa totsmaskay'wisni. Uma qa sōwu haqam hakiy aw yuaatotamantani. ⁵Pu umuńaqw lōyōm haqam kīmi pake', mohti pańqawmantani: Nam yep kivit kwakwhat yēsee. ⁶Noqw ason kurs hak pan tunatyawtaqa pep qatuqw, pay umuhkwakwha pep huruhtimantani. Pu kurs qa pantaqw, pay pam umumi áhoymantani. ⁷Nen uma pep kive qate', hihta umuy nopnayaqw, put uma nōsmantani, pu hikwmantani. Pay tumalay'taqa ahsatiy hihkay'tañwu. Uma qa paysoq kīnawit kīkinumtinumni. ⁸Pu uma haqami kitsókimi pakiqw, umuy pās taviye', hihta umumi tunōsvońahtotaqw, put uma nōsmantani. ⁹Nen uma pep tūtuyyaqamuy qalapsintamantani; nen amumi pańqawmantani: God mońwtunatyat umumi hayińw'iwta. ¹⁰Pu kurs uma haqami kitsókit aw pakiqw, umuy qa pās taviyaqw, pep kītiponen pańqawmantani: ¹¹Hikis pi umuhkitsokiy ep qōat itamumi hūrstiqat itam umunkiwakw tsatswiya. Noqw pay uma it navoti'yuńwni: Pas as God mońwtunatyat umumi hayińw'iwta. ¹²Noqw nu umumi pańqawni: Hisat God sinmuy amuńem hin yukuqw, pep pu' pep kitsókit ep sinmuy amuńem is óhini. Put talōńvaqat ep pep kitsókit ep sinom pas kānanaptani, Sodom kitsókit ep sinmuy amuhpenihqee.

The Unbelieving Towns

(Mt. 11.20-24)

¹³⁻¹⁴Nihqe pam pańqawu: Is ohi, úmaa, Chorazin ep sínomu! Is ohi úmaa, Bethsaidat ep sínomu! Nu as umuhpa' qatsá' kátatayhpit tumaltaqw, uma nāp umuhtunatyay ańqw qa lasya. Oviy hisat hin yukiltiniqat aw pituqw umuńem pas is óhini! Pep pu' imuy Tyre ep sinmuy amuńem-nikańw pu Sidon ep sinmuy amuńem umuhpenihqe pay soon pas nuhtsel'ewayni. Pi nu as pumuy amuhpa' hisat kátatayhpit tumaltaqw, puma soon qa anahaat yūyaht, qōhtsapsomove yesvani. Pan puma namtahnayani, nāp tunatyay ańqw lasyaqeyu. ¹⁵Noqw úmaa, Capernaum ep sínomu, ya uma ōmiq nātsokaya? Uma nāt maskimiq tūviwyani. ¹⁶Nihqe pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pańqawu: Umumi tūqaytaqa inumi hapi tūqaytani; pu umuy qahihtataqa nuy hapi qahihtatani; pu nuy qahihtataqa nuy ańqw távihqat hapi qahihtata.

The Return of the Seventy

¹⁷Noqw ima payhp sunat pakwt sihkay'taqam ańqe' nankwusaqe, hahlaykahkańw ahoy ókihqe pańqaqwa: Tutuyqawhqa, hikis pi pas nukpanhihikwsim itamumi tuqayvastota, itam uhnatıwaniy aw

yankahkañw amumi pañqawqaw'ö. ¹⁸Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Nu Satan talwihpikit an öñaqw posqw tuwa. ¹⁹Nu hapi imuy tsütsu'tuy-nikañw, pu putskohmokyunqamuy amumi wukukuykuyaniqat aw umuy öqalmaqa, pu tuwqat öqalayay sohsok aw'i. Noqw öviy soon himu umuy tühotani. ²⁰Nikañw hihikwsim umumi tuqayvastotaqat qa put ep uma hahlayyani. Pi umuhnatinwani öveqatsit ep pey'yuñwa. Tis pi uma put hapi ep hahlayyani.

Jesus Rejoices

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹Noqw pahsat Jesus hikwsiy an hahlayhtiye, pañqawu: Kwakwhay Inaa, öveqatsit-nikañw pu tüwaqatsit aw Tutuyqawhqa, Kwakwhat pi um iit yantaqat an wuwni'yuñqamuy, pu qaünatuy amumi tupki'tat, titipostuy amunyuñqamuy amumi mahtakta. Pantani Inaa, pam hapi uñiqw süanta. ²²Sohsoy himu Inay anqw inumi noiwa. Noqw hakiy God Tíyatnihqat qa hak navoti'ta, pas Náat-saa; pu Naat hákiy nihqat qa hak navoti'ta, pas put Tíat-saa, pu Tiat, hakiy put mahtaktaniqw pam piwu. ²³Pu pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi namtökt, pay púmuy-sa amumi pañqawu: Hakim umuy hihta aw yórikyaqat aw yórikyaqam hahlayhpit epya. ²⁴Pi nu umumi süañqawni: Kaysiwhqam God lavay'aymatniqw pu an momñwit umuy hihta aw yórikyaqat as aw yórikyaniqey nānawaknahkañw hapi qa aw yórikya, pu umuy hihta nanaptaqat as nanaptanikañw qa nanapta.

The Parable of the Good Samaritan

²⁵Noqw meh, hak tutavot aw tuvoti'taqa wunuptut, put aw tuwantaniqey aw pañqawu: Tütutuqaynaqa, ya nu hihta hinhte', qatsit qaso'taqat himuy'vani? ²⁶Noqw Jesus put aw pañqawu: Ya tutavot an hin pey'ta? Um hin an tünwanta? ²⁷Noqw pam lavayhtiye pañqawu: Um God Uhtutuyqawhqaqay sohsok uh'unañway akw aw unañway'tani, pu sohsok uhhikwsiy akw'a, pu sohsok uh'öqalay akw'a, pu sohsok uhwuwniy akw'a. Pu pas hin nāmi unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani. ²⁸Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay um süañqawu. Yan um hinme', soon qa qátuni. ²⁹Noqw pay pam nēnem qenitaniqey nāwaknaqe, Jesus aw pañqawu: Noqw hak isinosñwa? ³⁰Noqw Jesus lavayhtiye pañqawu: Hak tāqa Jerusalem anqw Jerichot aqwniqw, hakim uuyiñt put nuaya, pu put an yuwsiyat poswayat, öputotat, ahpiyya, hihin taytaqat mātapyaqee. ³¹Noqw piw hak God awwat moñwi pañsoo; nihqe pam put aw yórikqe, pay put ehpeq yūmosaa. ³²Noqw hak Levit ahpiy sino piw put an pañso pituhqe, put aw tätayht, pay piw ehpeq yūmosaa. ³³Noqw hak Samariat anqw sino haqaminikañw, put haqam qatsqa aw pitu. Nihqe pam put túwahqe, put ökwatuwa; ³⁴Nihqe put awnihqe, haqe' hintsanyaqat an somhta, wihkuyit wine enañ wutskañwo; nihqe put nāp moropkoy

aqw tsokat, pu yeyespimi put wiki; nihqe aw unanwtavi. ³⁵Pu öviy qavonvaqw pam ahpiynikañw, sunat sivat hókroknat, ki'taqat maqat, put aw pañqawu: Um it taqat aw tunatyaltini. Nen ason kurs um it epnihqe hóyokiwtaqat sohsokniqw, nu piw pite', put ahoy ūmi sisvini, pam kita. ³⁶Taay, ya unniqw imuy payhkomuy amuñaqw himuwa tāqat tūhototaqat sinosñwaata? ³⁷Noqw pam pañqawu: Pay hapi put ökwatuwhqa. Pahsat pu Jesus put aw pañqawu: Taa, Yupa, um put an hinmani.

Jesus Visits Martha and Mary

³⁸Noqw pumuy pañ haqamiyaqw, Jesus haqami kitsókimi paki. Noqw hak wuhti, Martha yan mätsiwhqa, kiy ep put pās tavi. ³⁹Noqw pam hakiy Mary yan mätsiwhqat tupkoy'ta. Noqw pam hak Jesus atpip qatukañw put yuaataqw aw tūqayta. ⁴⁰Noqw Martha hihta qaa'saqalqe qa suyan unañway'taqe, Jesus awnihqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay itupko nuy mätapq, nu nāla hihta aw hintsaki. Noqw ya pam unniqw qa hinta? Um öviy aw pañqawhqa, inumi unañwtapni. ⁴¹Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Martha, Martha, pas um hihihita pis'oqhintaqa qa suyan unañway'ta. ⁴²Pay hak sūkw hihta aw tunatyaltimantani. Noqw Mary put nukñwat namorsta. Soon pam put nawhkiwni.

Jesus' Teaching on Prayer

(Mt. 6.9-13; 7.7-11)

11 ¹Noqw hisat pam haqam nāwaknaqe yukuqw, suhka put aw nānatuwnaqa aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um as itamuy hin nāwakintotaniqat itamuy tutuwnani, ura John put aw nānatuwnayaqamuy hin tutuwnaqat pan'i. ²Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma nānawakne', kitotamantani: Itanaa, öveqatsit ep qátuhqa, nam uhnatñwani pas kaptsi'tiwaa. Nam uhmonwtunatyay aw pítuu. Nam uhtunaty tūwaqatsit ep pasiwhtii, öveqatsit ep hin pasiwhtiqey pan'i. ³Um okiw nāqavo itamuy itahtunösmakiway huylawni. ⁴Pu um okiw itahqaanhtipuy itamuhpiy ayo yúkuni; pay itam sohsokmuy itamuhpewi qaanhtotiqamuy amuhpiy put ayo yuykutiwisa. Pu um okiw itamuy unaheppit qa añ tsāmi'mat, hakiy qalolmat añqw itamuy ayo öoyhtimani, pay yan'i. ⁵Pu pam pumuy amumi pañqawu: As kurs haqawa umuñaqw kwātsi'te' suhtokihaq put awnen, aw pañqawni: Ikwatsi, um as payhkomuy pölavikit nuy nasimokmaqani. ⁶Taq ikwātsi waynumqe inuhpe pituqw, kurs nu hihta put nopnani, kítani. ⁷Noqw pam ahpañaqw lavayhte' pañqawni: Um nuy qa soontsahtsanni. Pay ikiy uhtsiwta; noqw itim inumum tōka. Kurs nu hin un máqaniqe öviy qagtuptuni, kítani. ⁸Nu umumi pañqawni: Pay soq pi pam put kwātsiatniqw, pam put qa máqani. Nikañw pam put aw qatūqayhq, nawus pam qatupte', put hihsa'haqam hintsanniqat pahsa' put máqani. ⁹Noqw nu umumi pañqawni: Uma hihta öviy tūviñtotani; nen uma put makiwyani. Uma hihta hepyani;

nen tutwani. Uma pönónöykinayani; noqw umumi hötsíltini. ¹⁰Pi hak hihta tüvintaqa hihta makiwñwu; pu hepqa túwañwu; pu pönónöykinaqat aw hötsíltimantani. ¹¹Sen uma haqawa hakiy náatniqw, uhti ūmi põlavikit tüvintaqw, ya sen um put owat máqani? Sen pākiwuy öviy tüvintaqw, ya sen um tsūat put máqani? ¹²Hal sen pi pam nöhut öviy tüvintaqw, sen um putskohmokkaqat put āawnani? ¹³Noqw kurs pay as uma qalomáhinkahkañw umuhtimuy hihta nukñwat huytotaniqey tuwi'yuña. Noqw tis pas Umuna öveqatsit ep qátuhqa put aw Qahováriwtaqat Hikwsit öviy tüvintotaqamuy soon qa máqani.

Jesus and Beelzebub

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

¹⁴Noqw Jesus nukpanhikwsit hakiy lavayiyat nawhkinwuqat put añqw hórokna. Noqw nukpanhikwsi put añqw yamakq, qayuáatañwuqa yuaayku; noqw sinom kátayyuñwa. ¹⁵Noqw pay pumuy amuñaqaw haqawat pañqaqwa: Pam nukpanhihikwsimuy moñwíyamuy Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwanta. ¹⁶Noqw pētu put aw tuwantotaqw, pam kátatayhpit hihta tuawi'taqat òñaqaw pumuy amumi mahtaknaniqat put aw nānawkna. ¹⁷Noqw pay pam pumuy tunatyayamuy mätsi'taqe amumi pañqawu: Haqam moñwtunatya nehpewhitiqa soon qa kīqōtini; pu kivit nehpewhitiqam nātsike', soon haqami ókini. ¹⁸Noqw öviy kurs Satan nehpewhitiqw, ya hin put moñwtunatyaat wúnuni? ¹⁹Noqw kurs nu Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwantaqw, ya umumi nānatuwnayaqam hakiy aw yankahkañw pumuy ipwantota? Ason puma umuy atsánhkiye', umuy suhputsnayani. ²⁰Nikañw kurs pay nu God öqalayay akw nukpanhihikwsimuy ipwantaqw, suyan hapi God moñwtunatyaat umumi pitsiwiwta. ²¹Pi tāqa hoñvi tunipi'kañw kiy tūwale', hihta himuy pās oyi'tañwu. ²²Nikañw ason put epnihqe pavan hoñvi pite', put añwute', pam sohsok naqöyyuwsiyat aw taqa'naiñwayat nawhke', hihta himuyat kwatsmuy huytañwu. ²³Qa inumumnihqa hapi inuhpewiwta; pu qa inumum tsovalantaqa tatslakinta.

The Return of the Evil Spirit

(Mt. 12.43-45)

²⁴Tuyoy'eway hikwsi sinot añqw yámake', haqe' qa pay'taqat añ hinumñwu, haqam nāsunwnaniqe öviy'o; nit qa tuwe' pañqawñwu: Han pi pay nu ikiy añqw yámakqey aw áhoy'i, kítañwu. ²⁵Pu pam ep pite', pās maspiwkañw lomahintaqat túwañwu. ²⁶Pahsat pu pam ahpiyinen tsáñe'nihqamuy hihikwsimuy nahpenihqe pas núnukpantuy aw tsamñwu. Noqw puma aw yuñe', ep ki'yunnwu. Noqw hakiy qatsiat anknihqa mohtiwat epnihqe pu' pas qalomáhintañwu.

True Happiness

²⁷Noqw pam yan yuaataqw, hak wuhti sinmuy amunaqw kēew hinqawhqe aw pañqawu: Nāspi hak un tihta. Piw pihuy akw un yōyoña. ²⁸Noqw pam put aw pañqawu: As um yan lavayhtinikañwo: Nāspi hakim God lavayiyat aw tūqaykahkañw an hinwisa, puma hapi hahlayhpit epyani, um kitanikañwo.

The Demand for a Miracle

(Mt. 12.38-42)

²⁹Noqw pan sinom sūmi hūrs tsovawmaq, Jesus yuaativaqe amumi pañqawu: Ima pu' qatsívaptsiwyuñqam nukpansinomu. Puma kātatayhpit hihta tuawi'taqat aw yórikyaniqey nānawakna, Nikañw puma soon kātatayhpit aw yórikyani, hal pas sūkw kātatayhpit-saa. Pam Tutuyqawhqtat lavay'ayayat Jonas qatsíyat ep hiniwhtiqtat an aw yukiltini. ³⁰Pi ura Nineve-kitsókit ep sinom Jonas qatsíyat ep hiniwhtiqtat akw hihta tuwi'vaya. Noqw pay öviy hapi piw pan nu' Sinot Tiat pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumi hihta tuawi'tani, iqatsiy ep hiniwhtiqtat akw'a. ³¹Hisat hin yukiltiniqtat aw pituqw, tatkaqw moñwi-wuhti pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumum wunupte', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnani. Ispi pam Solomon wuwniyat aw tūqaytaniqe öviy pas tūwaqalñahaqaqw pítu. Noqw meh, hak Solomon epnihqe pas pávannihqa yep'e. ³²Ason hin yukiltiniqtat aw pituqw, Ninevet ep sinom pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumum hoñve', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnayani; ispi puma Jonas lavayiyat nanaptaqe nāp tunatyay añqw lasyaqee. Noqw meh, hak Jonas epnihqe pas pávannihqe yep'e.

The Light of the Body

(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³Qa haq pi hak wihqöhít úwiknat, haqam qamātaqpuve put tavi, sen hihta sívut akw put kuhta. Pi pam put tsotsókpiyat ep tsokaqw, ep yuñtaqam tálát táyunñwu. ³⁴Hakiy pōsiat tokoyat aw talni'tañwu. Noqw öviy kurs hakiy pōsiat pasiwtaqw, pay tokoyat an ahsupoq talñwu; pu kurs hakiy pōsiat qa pasiwtaqw, pay tokoyat an ahsupoq qatalñwu. ³⁵Oviy um tunatyaltiqw, uhpe tála qa qömawvani. ³⁶Paniqw öviy kurs uhtokoy an ahsupoq talq, qahaqam qatālaniqw, pam sohsoy ahsupoqhaqami talni, wihqöhi suyan tálát talni'te', ūmi talni'tañwuqat pan'i.

Jesus Accuses the Pharisees and the Teachers of the Law

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40)

³⁷Noqw pam yuaataqw, hak Pharisee-sinom put tūtsama. Noqw pam kíyat ep pákihqe, qatuptu. ³⁸Noqw pam mohti qa māvaqtat tūmoytaqw, Pharisee-sino put aw tātayhqe, aw hin wūwa. ³⁹Noqw Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Uma Pharisee-sinom kukyapit, pu tsatsqaptat anyuñwa.

Uma suovaam kwanw'ewayhtotit tukwhanayaniqey-sa tunatyawyuñwa, pu qalomáhintsatskaniqeyu. ⁴⁰Uma núanhihtuu, puyaw övaqenihqat yúkuhqqa ahsonñaqwnihqat qa enañ yukuqw öviy'o? ⁴¹Tis pi uma hihta himuy'yuñwe', put akw tüookwatuwyanihahkañwo; noqw pep pu' amuhpa' ahsupoq kwanw'ewayni. ⁴²Nikañw is ohi uma Pharisee-sínomu! uma pi umuh'uyiy añqw nēevenit pakwút-sikivo sun oyit God aw noayañwu; nikañw uma soq sinmuy amuñem suan hin yukuyaniqey qe'toti; uma God qa aw unañway'yuñwa. Uma as pávanyaqat tutavot añ ahsupoq hinwisni; pu it qa pas qatuvosnihqat añ píwu. ⁴³Is ohi uma Pharisee-sínomu! Uma pi tsotsvalkiva mohkaqe tsotsókpít pas hahlayya, pu sinom kitpik umuy káptsi'kahkañw umumi yuaatotaniqata. ⁴⁴Is ohi uma tutavot tütutuqaynayaqam, pu Pharisee-sínomu! nawip'ew hinyuñqamu! Uma pi tütutamit qa mátaqyaqat anyuñwa; noqw sinom put atsva yaktaqam pumuy pañyaqwa qa tuway'numya. ⁴⁵Pahsat pu haqawa tutavot aw tuvoti'taqa lavayhtiqe, put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um pañqawhqe itamumiq enañ hiñqawu. ⁴⁶Noqw pam pañqawu: Pay panta. Is ohi uma tutavot aw tuvoti'yuñqamu! uma pi soñawnen hihta a'nö putut mokahtotat, hakiy ikwiltoynayañwu; nikañw uma soq soon ñas'ew pumuy paañwayañwu. ⁴⁷Is ohi úmaa! Uma pi God lavay'aymuyatuy tüamiyamuy aw pühulalwa; noqw pi umanam pumuy qöqya. ⁴⁸Pas pi öviy uma umunamuy hiniwhtipuyamuy navoti'kahkañw amún unañway'yuñqey mahtakni'yuñwa, ispi puma pumuy qöqyaq'ö; noqw uma pumuy tüamiyamuy aw pühulalwa. ⁴⁹Paniqw hapi öviy God suan wuwni'kañw yan lavayhti: Nu pumuy amumi ilavay'aymuy hönani, pu ituaw'a'yatuyu. Noqw puma pētuy yüyuyhñaye' qöqyani. ⁵⁰Noqw God pu' qatsívaptsiwyuñqamuy hapi tukopnani, sohsokmuy put lavay'aymuyatuy tüwaqatsit yayhniwhqat añqaqw qöyaniwyaqat ahpiy'o, ⁵¹It Abel qatsiyat ep'e, pu añk yesqamuy qatsiyamuy ep píwu, nit pu Zacharias qatsiyat ep'e. Ura pam God kiyat-nikañw pu hom'oyvihkat amuhtsave niniwa. Nu umumi súañqawni: God umuy put sohsok ep tukopnani. ⁵²Is ohi uma tutavot aw tuvoti'yuñqamu! Uma pi navotit aw hōtahpit yawwisa. Uma aw qa yuñkahkañw, aw yuñtaqamuy aw u'taya. ⁵³Noqw pam pumuy amumi yan lavayhtiqw, tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum put aw pás öqaltivayaqe, pam hihhihta lavayhtiniqat öviy aw qa tütuqayya. ⁵⁴Hísatniqw unahiñqawhñ nanapte', put nēveltoynayaniqe öviy moqmani'yuñwa.

A Warning against Hypocrisy

(Mt. 10.26-27)

12 ¹Noqw añwu sinom pas qaan'ewakw hintaqam sūmi tsovaltíqe nuñwu pay nānami wukukutotaqw, Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumi mohti pañqawu: Uma Pharisee-sinmuy pēkeniyamuy nawip'ew hintsakpít ep qa ūnaiwyuñwñi. ²Pi qa himu

āmiwtaqa qa mātaqtini, piw tupkiwtaqa qa nanaptiwni. ³Pantaqw ōviy hihta qamātakpuve haqawa lavayhtiqw, pam tālat ep nanaptiwmantani; pu uma hihta yūyupavaqe hakiy naqvumiq sawiwiykuyaqw, pam kihkits'ova tsa'lalwiwni.

Whom to Fear
(Mt. 10.28-31)

⁴Noqw nu umumi pañqawni ikwátsimu: Uma qa sinmuy mamqasyani. Puma pi pay hakiy tokoyat-sa nīnayañwu; pu pahpiy kurs hinhtotiñwu piwu. ⁵Nikañw uma hakiy mamqasyaniqat nu umuy āawnani. Uma God hapi mamqasyani. Pi pam hakiy nīnat, hakiy qōhit aqw tūvaniqey aw ōqalay'ta. Noqw nu' piw umumi pañqawni: Uma put hapi mamqasyani. ⁶Puyaw qa tsivot kwekwéwewhyam lōq palavotōnat ōviy huyiwyañwu? Noqw qa himuwa God ahpiy suhtokiwnūwu. ⁷Hikis pi pas umuhqōtōva umuhhōmi sohsy pohtoylaniwta. Oviy uma qa nalmamqasyani; God kwekwéwewhyamuy kaysiwhqamuy amuhpenihqe umuy pas kahkawna.

Confessing Christ before Men
(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸Pu nu piw umumi pañqawni: Hak isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu' Sinot Tiat tuwat put isinonihqat God hoñviaymuyatuy amumi pañqawni. ⁹Nikañw hak qa isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu tuwat put qa isinonihqat God hoñviaymuyatuy amumi pañqawni. ¹⁰Ason kurs hak nuy Sinot Tiyat ehpewi lavayhtiqw, pam pantaqa put ahpiy ayo yukiwmantani. Nikañw ason kurs hak Qahováriwtaqat Hikwsit ehpewi qakaptsilavayhtiqw, pam pantaqa soon put ahpiy ayo yukiwmantani. ¹¹Pu ason sinom umuy tsotsvalkiva, sen momñwituy, sen ōqalat pasiwyuñqamuy amumi tsamvayaqw, uma hin yuaatotaniqey, sen hihta lavayhtotiniqey qa wūwantotamantani. ¹²Pay ason aw pituqw, Qahováriwtaqa Hikwsi umuy hin lavayhtotiniqat umuy tutuwnamantani.

The Parable of the Rich Fool

¹³Noqw haqawa sinmuy amuñaqw put aw pañqawu: Tutuqaynaqa, um as ivavay aw pañqawhq, pam hihta itahmakiway añqw nuy máqani. ¹⁴Noqw Jesus put aw pañqawu: Tāqa, ya hak nu hihta ep hin yúkuniqat, pu sen umuy hihta namqananiqat aw nuy tavi? ¹⁵Pu pam pumuy amumi pañqawu: Uma tunatyaltote', hihta qa umuhhimuy tunlay'yūñwniqey qe'yani. Pay sino hihta nihti'tanike qa paniqw ōviy qatu. ¹⁶Pu pam hihta tūwutsit akw pumuy amumi yuaaykuqe pañqawu. Hakiy kahaktaqat pāsaat a'nō hihta aniwna. ¹⁷Noqw pam unañwpeq wūwantaqe pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Kurs nu haqami inatwaniy koyotani. ¹⁸Pu pam pañqawu: Han pi yanhti: Nu hāhaqe' ikoyokiy tsawimnat, pas wūkoq kītani. Pu nu pañso sohsok inatwaniy,

pu hihta ihimuy tañatani. ¹⁹Nit pu iunañway aw pañqawni: lunañwa, um hihta nihtiwaqat wūhak yahsañwuy aqw pitsiwaqat tañata. Taa, um nāsuñwñi'kañw, tūmoytani, hihikwñi; nen um hahlayni. ²⁰Noqw pay God put aw pañqawu: Um nūanhimu ñasta wuwñi'taqa, it tōkilat ep nu uhhikwsi ūmi tuhtuy'ni. Noqw pahsat pu himu uhpiy na'sastiwhqa hakiy himuatni? ²¹Noqw pan hapi i' hak nēnem-sa hihta tsovalantaqa hintani. Yep qatsit ep ka hihta nihti'tani, nikañw òveqatsit ep God atpip pas òokiwni.

Trust in God
(Mt. 6.25-34)

²²Pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Paniqw òviy nu umumi pañqawni: Uma hin yesniqey qa nānaphin wūwantotani, hihta nōñsaniqeyu, piw umuhtokoy énem'i, hihta yuwsiyaniqeyu. ²³Pi hakiy qatsiat nōsiwhqat epnihqe pas pavan hihkay'ta, pu hakiy tokoat yuwsit epnihqe pas pavan hihkay'ta. ²⁴Kurs huvam aañwustuy amumi wūwayaa. Puma qa ūuyyañwu, piw qa hòqyañwu. Puma qa koyoki'yuñwa, piw qa tuoyhki'yuññwu. Noqw God pumuy nōnopna. Nihqe tis pi pam masay'yuñqamuy amuhpenihqe umuy pas kakhawna! ²⁵Ya sen hak pan tunatyawtaqa hin nāwuñwnaniqey tuwi'ta? ²⁶Noqw kurs uma hihta sus'òwihintaqat kurs panhtotini, ya uma hinoqw pas piw ahpiy pēhut hinyaniqey tunatyawyuñwa? ²⁷Kurs huvam sishut hin wuñw'iwwisqat aw wūwayaa. Puma qa tumalay'yuñwa; qa tontotañwu. Noqw nu umumi pañqawni: Solomon sohsok hihta nukñwat yuws'i'kañw qa ñas'ew imuy amumi hayawtaqat yuws'i'ta. ²⁸Sumataqpi God tūsaqat pās yūyuwsina, nāmahin pi pam pay hihsavo tayta. Pu' pam tutskwawanikañw, qāvo pam qōpōmiq maspiwni. Noqw ya pam tis umuy qa pavan pas yūyuwsinani, uma òwituptsiwni'yuñqamu? ²⁹Oviy uma hihta nōñsaniqey, pu hihta hikwyaniqey qa tunatyawyuñwñi, piw uma qa wiwsiyani. ³⁰Pi sinom yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam sohsok iit hihta tunatyawyuñwa. Noqw Umuna umumi navoti'ta, uma sohsok iit hihta haqni'yuñq'ò. ³¹Nikañw tis pi uma God moñwtunatyayat tunatyawyuñwñi; noqw sohsoy iit himu umumi noiwni.

Riches in Heaven
(Mt. 6.19-21)

³²Uma qa tsawiniwyuñwñi tōnawhohyamu; pi Umuna umuy moñwtunatyat máqaniqey moñwvasi'ta. ³³Uma hihta himuy'yuñwe' put huyayani; nen akw sinmuy òkwatuwyani. Uma umuhkahakiwuy òveqatsit aw tañatotani. Pan uma soñawnen umuhsivamoktukpuy qa sakwíiwñwuqat nēnem tutwani. Pi òveqatsit aw uyiñwu qa pákiñwu, piw kwahya qa hihta hoyalañwu. ³⁴Pi hakiy kakhakhimuat háqamniqw, hakiy unañwaat piw pepniñwu.

Watchful Servants

³⁵⁻³⁷Hakim tahtaqt moñwiý haqam nānuiwḥqat añqw áhoyniqat nuhtayyuñqamuy amún uma kwewkahkañw, umuhqöhiy úwikni'yuñw. Noqw ason pam ahoy pite', pönónöykinaqw, puma nuhtayyuñwe', eñem súhötaye', pas hahlayhpit epyani. Pas antsa nu umumi pañqawni: Soon pam qa hihta akw namuptat, amumi tunösvoñahat, pumuy nopni'tani. ³⁸Noqw kurs pam suhtokilnasavehaqam, sen talhahayinqw pite', puma put nuhtayyuñqat tuwaqw, pas puma tumal'a'yat hahlayhpit epyani. ³⁹Pu meh yanta, pi as ki'taqá hísatniqw uyiñwu pítuniqat navoti'te', soon qa tūwalani, nen soon put kiyat aw pákiniqw, pam pánani. ⁴⁰Pantaqw öviy uma piw pás moñwvas'iwyuñw. Taq uma nāt qa pan wūwantotaqw, nu' Sinot Tiat pítuni.

The Faithful or the Unfaithful Servant

(Mt. 24.45-51)

⁴¹Pahsat pu Peter put aw pañqawu: Tutuyqawha, ya um it lavayit itamumi-sa lavayhti, sen pay pas sohsokmuy amumii? ⁴²Noqw Tutuyqawhqa pañqawu: Noqw ya sen hak hakiy tumal'ayaat suan hinmaqat suan wuwni'taqá? Put moñwíat haqaminiqe sohsok hihta himuy aw tunatyawtaniqat aw put tavit, tumalsuñwamuyatuy aw put moñwtapq, pam pumuy añsakis tunösmakiwayamuy pumuy huytani. ⁴³Noqw kurs put moñwíat pite', put nāt suan hinmaq w put tuwaqw, pam tumal'aya pas hahlayhpit epni. ⁴⁴Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas soon put moñwíat qa sohsok hihta himuy aw put moñwtapni. ⁴⁵Nikañw kurs pam tumal'aya moñwíat qa its pítuniqat unañwpeq pañqawe', pahsat pay tumalsuñwamuy, tahtaqtuy, pu momoymuy wuvahtivani; pu tūmoykañw, hihikwtive', honaqkuyit akw hōnaq'iwatani. ⁴⁶Pu pam qa hin pan wūwankañw, moñwiý qa nuhtay'taqw, pam pite', put tumal'ayay ayo tūvani. Noqw pam nawus qatuptsiwñi'yuñqamuy amumum kānavotni. ⁴⁷Pi i' tumal'aya moñwiý tunatyayat as navoti'kañw, hintaniqey qa pantsakt, piw tunatyayat qaan hintsake', hapi nawus wūhakis wuvahtiwmantani. ⁴⁸Nikañw i' hak put tunatyayat qa navoti'kañw, qaan hinme', pay qa wūhakis wuvahtiwmantani. Pi i' hak wūhaq hihta makiwhq, sinom tuwat put aw wūhaq tuñlay'yuñw. Pu sinom hakiy aw hihta wūhaq noaye', put aw wūhaq tuhtuiyamantani.

Jesus the Cause of Division

(Mt. 10.34-36)

⁴⁹Soñawnen nu tūwaqatsit aw qōhit tūvaniqe pitu. Noqw is as pay pam uwiwitan! ⁵⁰Nikañw nawus nu nāt soñawnen hihta akw tuvoylatiwñi. Nikañw nu nāt put qa añ kuyve', pas pavan sóontsaniwñi. ⁵¹Ya uma inumi yan wūwantota: Pam ka sinmuy qa hin unañwat yesniqat öviy pitu, pan'i? Uma qa pan wūwantotani. Pi sinom qa súnahpa'yaniqat öviy nu pitu. ⁵²Pi yahpiy haqahpiy hapi haqam súkw kive tsívatnihqam nātsikiwtamantani.

Pahyom lōqmuy amuhpewiniqw, pu lōyōm payhkomuy amuhpewii. ⁵³Hakiy naat tiy ehpehwtimantani; pu tiat nay ehpehwtimantani. Yuat tiy mānat ehpehwtimantani; pu māna yuy ehpehwtimantani. Pu mō'wi'taqa mō'wiy ehpehwtimantani, pu' mō'wi puwsuñway yuyat ehpehwtimantani.

Understanding the Time

(Mt. 16.2-3)

⁵⁴Pu piw pam sinmuy amumi pañqawu: Uma tāvañqw ōmawuy kuyvaqw tutwe', āpiy pay pañqaqwañwu: Añqw yōyañ'u, kitotañwu; noqw antsa pantañwu. ⁵⁵Pu tatkaqw hūhukq uma pañqaqwañwu: Kurs utuhuuni, kitotañwu; noqw antsa pantañwu. ⁵⁶Uma nawip'ew hinyuñqamu, pay as uma tokpelat añ-nikañw, pu tūwaqatsit añ hin sóniwhqat māmatsyañwunikañw, ya hintaqw ōviy haqe' qalawmaqat uma qa māmatsya?

Settle with Your Opponent

(Mt. 5.25-26)

⁵⁷Pu ya hinoqw uma hihta umuhhintsakpiy qa aw suan wūwaya? ⁵⁸Um hakiy uhpew'iwtatqat amum moñwit awnen, nāt umuy awniqw um hin put amum namivōhikniqey qanātusi'tamantani; taq ka pam hakiy hin yukunañwuqat aw uñ lōlōkintaqw, pam uñ solāwamoñwit aw noaqw, pam uñ sivikimi pánani. ⁵⁹Nu ūmi pañqawni: Pas um soon pañqw yámakni; pas ason um hisat uhpōiy sohsok ep sisve', pep pu' pañqw yámakni.

Change Your Ways or Die

13 ¹Noqw ephaqam hakim Jesus awyaqe, aw pañqaqwa: Yaw hakim Galileet añqw God eñem kanēlot nīnayaqw, Pilate solāwamat pumuy qōqyaqw, uñwaam kanēlot uñwáyat enañ namiqwrikti. ²Noqw Jesus lavayhtiqe pumuy amumi pañqawu: Ya uma wūwantotaqw, ima Galileet añqw sinom sohsokmuy Galileet añqw sinmuy amuhpenihqe pas sus qaanhinwisqe, ōviy pas panhaqam hintsaniwya? ³Nu umumi pañqawni: Qae. Pi uma umuhtunatyay qa añqw lasye', soon qa sohsoyam pumuy amún sūlawhtini. ⁴Ura Siloam ep wupaki sahpukqe, hakimuy pakwt nanal sihkay'taqamuy sinmuy qōya. Noqw ya úmuyniqw puma Jerusalem ep ki'yuñqamuy sohsokmuy amuhpenihqe pas sus qaanhinwisa? ⁵Nu umumi pañqawni: Qae. Pi uma umuhtunatyay qa añqw lasye', soon qa sohsoyam pumuy amún sūlawhtini.

The Parable of the Unfruitful Fig Tree

⁶Pu Jesus piw tūwutsit hihta tuawi'taqat lavayhtiqe nuhtumi pañqawu: Hak tāqa ūyiy ep nōnvospaltsokit ūyi'ta. Nihqe pam as aw sipalat hept, qa hihta tuwa. ⁷Nihqe pam ūyit aw tunatyawtaqat aw pañqawu: Meh, pu' hapi pāyis yahsañwuy añ nu it nōnvospaltsokit aw sipalhept, qa hihta tuwa. Tsaqaa. Pam

paysoq tutskwat hovalni'ta. ⁸Noqw ūyit aw tunatyawtaqa lavayhtiqe put aw pañqawu: Moñwi, pay hāk pam piw it yahsañwuy ep pantani. Noqw nu añhqe hañwe', añhqe kwitatoynani. ⁹Noqw ason kurs pam himuy'vaqw, pay lolmani. Kurs qa hihta himuy'vaqw, pay pi nu tsahqani, kita.

Jesus Heals a Crippled Woman on the Sabbath

¹⁰Noqw Jesus nasuñwintalōñnit ep háqamwat tsotsvalkive tütutuqayna. ¹¹Noqw meh, hak wuhti himu hikwsit hakiy õputañwuqat akw tuyqawiwtaqa pep nuhtuma. Okiw pam pakwt nanal sihkay'taqat yahsañwuy añ tütuyhqe, hürs moto'taqe pas kurs hin kwuhpukni. ¹²Noqw Jesus put túwahqe, put wáñwayhqe, aw pañqawu: Wuhti, pay um uhtuyay añqw mätaviwni, kita. ¹³Noqw pam may akw put aw toñokq, pahsat pay wuhti tsikqe, pas God hihtata. ¹⁴Noqw Jesus nasuñwintalōñnit ep put qalapsinaqw, õviy tsotsvalkive moñwi itsívutiqe, sinmuy amumi pañqawu: Sinom hapi navaysikis talōñnit añ tumalay'yuñwni. Oviy uma put añ pewye', qalaptuyani; nen qa nasuñwintalōñvaqat epyani. ¹⁵Noqw Tutuyqawhqa pahsat put aw lavayhtiqe pañqawu: Um nawip'ew hintaqa! Ya uma qa nanap nasuñwintalōñnit ep umuhwakasvohkoy, sen umuhmoropkoy haqam pakiwtaqat añqw mätapye', put hikwnawisñwu? ¹⁶Noqw meh, Satan it wuhtit, Abraham tíyatnihqat pay pakwt nanal sihkay'tasikis yahsañwuy añ it tüyat akw sōma. Noqw puyaw nu nasuñwintalōñnit ep put mätapqe, õviy pas qalomáhinhti? ¹⁷Noqw pam yan lavayhtiqw, put ehpew'iwyuñqam sohsoyam hamanhtoti. Noqw sinom sohsoyam pas hinhaqam hahlayhtoti, pam sohsoy hihhihta qaõwítumaltaqat ep'e.

The Parable of the Mustard Seed

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸Pu Jesus pañqawu: Ya God moñwtunatyat hihta anta? Ya sen pam hihta antaqat nu pañqawni? ¹⁹Pam mustard-ūyit pōsiyat anta. Put hak tāqa kwúsuhqe, pāsay ep ūya. Noqw pan wuñwqe, pas wukotskiniwhti. Noqw masay'yuñqam put nantaqayat añ yesva.

The Parable of the Yeast

(Mt. 13.33)

²⁰Pu piw pam pañqawu: Ya nu God moñwtunatyayat hihta antaqat pañqawni? ²¹Pam pēkenit anta. Put hak wuhti kwúsuhqe payhp tuwanit ñumnit enañ namiqwrilaqw, pam sohsoy pēke, kita.

The Narrow Door

(Mt. 7.13-14, 21-23)

²²Pu pam kitsókinawit hinmakañw, sinmuy tutuqaynatima, Jerusalem aqw hoyhtakañwo. ²³Pahsat pu hak put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya pay pas híkiyom ayo nóñakni? Noqw pam pumuy amumi pañqawu: ²⁴Uma hihsa' qenit

hötsiwat añ yuñniqey qa nātusitotani. Taq nu umumi pas pañqawni: Pay as kaysiwħqam aw yuñniqey tuwantotanikañw, pay kurs hinyani. ²⁵Hisat ki'taqqa wunupte', hötsiwmiq uħtaqw, pahsat pu as uma ihpaqw hoñkahkañw, uutspit põññöytoynayani, pañqawkahkañwo: Tutuyqawħqa, Tutuyqawħqa, itamumi hōtaa, kitotani. Noqw pam lavayhte', umumi pañqawni: Umuy háqaqwyaaqat nu qa navoti'ta. ²⁶Pahsat pu uma pañqawtvayani: Ura itam utpip nõnõsa, pu hikwya; pu um itahkitpik itamuy tutuqayna. ²⁷Noqw pay pam pañqawni: Pay nu umumi pañqawu: Nu umuy háqaqwyaaqat qa navoti'ta. Huvam inuñaqw ahpiyyaa, sohsoyam nukpantuwit hintsatskaqamu. ²⁸Pep pu' uma tsaykitani, umuħtamay ñuritotani. Noqw Abraham, pu Isaac, pu Jacob, pu sohsoyam God lavay'aymat, puma God moñwtunatyayat ep tañawtaqw uma amumi yórikyani. Nikañw úmawat ihpoq maspiwyani. ²⁹Pu sinom hõpaqw ókini, pu tävañq'õ, pu kwiniñaq'õ, pu tatkaq'õ; nen God moñwtunatyayat ep yesvani. ³⁰Noqw meh, haqawat nuħtuñkyaqam mohti'wisni, pu mohti'wisqam nuħtuñkyani.

Jesus' Love for Jerusalem

(Mt. 23.37-39)

³¹Noqw ép täwat ep hakim Pharisee-sinom Jesus aw ókihqe, aw pañqaqwa: Um yámake', yañqw ahpiyni. Taq Herod uñ ninaniqey nāwakna. ³²Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Yúpave, awye' put isawuy aw pañqaqwaa: Meh, nu hapi nukpanhihikwsimuy nuħtuñaqw ipwanta, pu tūqalapsinta, pūu, pu piw qāvo, pu pāyis talqat ep imakiway añ nu kuyvani. ³³Nikañw pay nu nawus pu' Jerusalem aqw hoyhtani, pu qāvo, pu lõtoki. Ispi soon God lavay'ayaat Jerusalem añqw nāp haqam sūlawħtini. ³⁴Is ohi uma Jerusalem ep sínomu! Is ohi umuñemi! Uma pi God lavay'aymuyatuy qóyantota, pu umumi ayatiwyaqamuy tatatupqóyantota. Pas as nu hihsakishaqam umuy tsovalani, kowākowuhti timuy masay atpikaqe tañatañwuqat pan'i; noqw uma hapi qa nānawakna. ³⁵Meh, God umuħkiy pay tatamħta. Noqw nu umumi pas antsa pañqawni: Pay uma yahpiy haqahpiy soon inumi yórikyani. Nikañw hisat aw pituqw, uma pañqaqwani: Tutuyqawħqat natñwaniyat añ pitutoqa nam tayawintiwa, kitotani. Noqw pep pu' uma inumi piw yórikyani.

Jesus Heals a Sick Man

14 ¹Pu hisat nasuñwintalõnnit ep Jesus Pharisee-sinmuy amuñaqw hakiy pas mohpeqniħqat kiyat ep tūmoyta. Noqw puma put aw pās tunatyawyuñwa. ²Noqw meh, hak tāqa pāmoktuyat tūtuyħqa Jesus apyeve qatu. ³Noqw Jesus lavayħtiqe tutavot aw tuvoti'yuñqamuy-nikañw pu Pharisee-sinmuy amumi pañqawu: Ya pay hak nasuñwintalõnnit ep hakiy qalapsinaniqwm pam sūanta? ⁴Noqw puma qa hiñqaqwa. Noqw Jesus put nuahqe, qalapsinat, mātavi; ⁵Nit pumuy amumi pañqawu: Kurs uma haqawa moropkoy'tani, sen wakasvokoy'tani. Noqw kurs pok'at nasuñwintalõnnit ep hötsit aqw posni. Ya sen put pohkoy'taqqa qa āpiy pay

pañqw pu hóroknani, nāmahin pi nasuñwintalönniniq'ö. ⁶Noqw puma kurs hiñqawani.

Hospitality and Humility

⁷Pu pam tütsamiwyaqamuy amumi tätayhq, kurs puma núnuknwat qenit namorstotaqw, pam amumi tutaptaqe, amumi pañqawu: ⁸Ason hak nānuwhqat ep nōviwhqat ep un tütsamq, um qa pas susnukñwat qenit ep qátuptuni, taq nāp hisat pi sen un tütsamqa uhpenihqe hakiy pas pavan sinot tütsamht, ⁹Uminen ūmi pañqawni: It qenitoynaa, kítani. Noqw pahsat pu um hamanhtini, susqalaveq qatuptuniqee. ¹⁰Um qa panhtiqw, ason hak un tütsamq, um susqalaveq qatuptumantani. Noqw un tütsamqa pite', ūmi pañqawni: Ikwatsi, um pavan ayo nukñwat aw hóyokni, kítani. Noqw pep pu' umum nōnovaqam un kaptsi'yuñwni. ¹¹Taq haqawa pavan nāhihtataqa hapi qahimuniwhntini; pu nāqahihtataqa hapi a'nō hímuniwhntini. ¹²Pu Jesus piw put tütsamqat aw pañqawu: Um wukonovate', qa uhkwatsmuy tütsammantani, piw uhsinomuyu, piw uqlaq káhaksinmuyu; taq ka puma soon qa un tütsamyaw, pay pam ūmi ahoytiwñi. ¹³Ason um tūnopnanik, añ ōokiwyaqamuy tütsammantani, pu qapasiwuñqamuyu, pu qayaktaqamuyu, pu qapostalyaqamuyu. ¹⁴Nen um hahlayhpit epni. Pi puma kurs hin ūmi put añ ahoytotaniq'ö. Pay ason añ súanyuñqam ahoy yesvaniwhq, pep pu' God ūmi put ep ahoytani.

The Parable of the Great Feast

(Mt. 22.1-10)

¹⁵Noqw put amum nōnovaqamuy amuñaqw haqawa it navotqe, put aw pañqawu: Pas hak God moñwtunatyayat ep nōsniqa hahlayhpit epni. ¹⁶Noqw pam put aw pañqawu: Hak tāqa wukonovataqe, kaysiwhqamuy tütsama. ¹⁷Nihqe nonopsattiqw, tütsamiwyaqamuy amumi tumal'ayay hōnaqw, pam amumi pañqawu: Huvam pewyaa; pay sohsoy himu yukiwta. ¹⁸Noqw puma sohsoyam sun hihta akw qe'yaniqey pan unañwtoti. Noqw mohti'maqa put aw pañqawu: Piw nu hihsaq tutskwat túihqe, pas soon qa aw kuyvatoni. Himu nu as pay qa awni. ¹⁹Noqw suhka pañqawu: Piw nu tsivót-sikip nanasñwamuy tumalwawakastuy túihqe, pas piw soon amumi qa pohtani. Himu nu as pay qa awni. ²⁰Noqw suhka pañqawu: Piw nu nōmataqe, öviy kurs hin awni. ²¹Noqw öviy pam tumal'aya pítuhqe, iit moñwiñ āawna. Pahsat pu ki'taqa itsívutiqe, tumal'ayay aw pañqawu: Yupa kaktayii, kímii, kihkisonva, pu kikiskat aw'i; nen um añ ōokiwyaqamuy, pu hihta akw qapasiwuñqamuy, pu qayaktaqamuy, pu qapostalyaqamuy añqw tsamni. ²²Noqw tumal'aya panhtiqe pañqawu: Moñwi, pay um hintaniqat pañqawhq, nu as anhti; noqw pay nāt ep qeni. ²³Noqw moñwi tumal'ayay aw pañqawu: Yupa, kurs pónawita, pu kwiya'uhtsit aw'i, nen um añqw

sinmuy tusoqtsamhq, ikiy ep ohpokni. ²⁴Pi nu ūmi pañqawni: Imuy tahtaqtuy as tūtsamiwyaqamuy amuñaqw qa haqawa inovay añqw nōsni.

The Cost of Being a Disciple

(Mt. 10.37-38)

²⁵Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus ámunya. Noqw pam namtökqē amumi pañqawu: ²⁶Inuminihqa nawus nay, pu yuy, pu nōmay, pu timuy, pu pāvamuy, pu tupkomuy, pu qōqamuy, pu siwamuy, pu hikis pas nāp qatsiy enañ aw qa suhtaq'ewni. Hak qa panhtinik, soon inuñk wisiwtani. ²⁷Pu nahoyehtsiy qa yankañw inuñknihqā pas soon inuñk wisiwtani. ²⁸Kurs uma haqawa ōmi wupakitaniey tunatyawte', ya sen pam qa mohti qatupte', hin hihkayat añ wūwani, sen aw aptsin'itaqeyu? ²⁹Nāphisat pi pam as qaqatspiyat yukut, pay kurs hin put aw yūkuniniqw, aw yorstotaqam sohsoyam akw tututsiwtiwāye', ³⁰Pañqawani: I' as kitivat, pay kurs hin aw yūkuni. ³¹Hal kurs hak haqam moñwi sukwat moñwit aqw kihpökte', ya sen pam qa mohti qatupte' añ wūwani, sen pay pam pakwút-sikip sōmorit pahsa' sinoy'kañw, put ahsawvatoqat añwutaniqeyu, pam sunát-sikip sōmorit pahsa' sinoy'taq'ö? ³²Noqw kurs pay hinniniqw, nāt mi' pas yāvaqwniqw, pam aqw hakiy tuaw'ayhte', pay hintaqat akw puma qa nāmi may'taniqat aw tūviñtani. ³³Noqw öviy pay pan hapi kurs uma haqawa sohsok hihta himuy qa tatamhte', pas soon inuñk wisiwtani.

Worthless Salt

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴Ōña as lolma; nikañw kurs pam suhuviwe', sen hihta akw suhutiwni? ³⁵Pam tutskwat aw qa nukñwa, piw kwitatsvalnit aw'i. Pay pānis-sa pi hakim put maspayañwu. Tuqayvastotaa! Uma pi naqvuy'yuñwa.

The Lost Sheep

(Mt. 18.12-14)

15 ¹Pahsat pu moñwit enem sivat ōmalalwaqam, qaanhinwisqamuy amumum sohsoyam put aw tūqayyuñwniqe aw hōyokya. ²Noqw Pharisee-sinom, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum Jesus aw qayan unañway'yuñqe pañqawwa: Tuwat i' tāqa qaanhinwisqamuy pas amu'puñalkañw, amumum tunōshomhta. ³Noqw pam tūwutsit hihta tuawi'taqat akw amumi lavayhtiqe pañqawu: ⁴As kurs umuñaqw haqawa tsivót-sikip sunat kanelvokmuy'taqw suhka kurs haqamini. Ya pam nālöp sunat pakwt pept sihkay'taqamuy haqam tutskwave qa mātap, pu haqaminihqat heptoni, pas tūwaniqe pahsavoo? ⁵Pu pam put tuwe', hahlaykañw sukpa' tsoki'kañw, ⁶Kiy ep pite', kwatsmuy, pu kisñwamuy tsovale', amumi pañqawni: Huvam inumum hahlayyaa, nu ikanelvohkoy kurs haqaminihqat tuwa, kitani. ⁷Nu umumi pañqawni: Noqw pan

hapi hak sūka qaanhinmaqa tunatyay añqw lasq, put ep òveqatsit ep yesqam hahlayhtotiñwu; sinom nālöp sunat pakwt pept sihkay'taqam súanhinwisqam kurs hihta añqw lasyaniqw, puma pumuy amuhpe qa pan hahlayhtotiñwu.

The Lost Coin

⁸Pu sen kurs hak wuhti pakwt qötsásivat himuy'kañw, sukw haqami hintsanni. Puyaw pam wihqöhít qa úwiknat, ahpave maspe', pās hepni, pas ason put túwaniqey pahsavoo. ⁹Pu pam put tuwe', kwatsmuy, pu kisñwamuy tsovale', pañqawni: Huvam inumum hahlayyaa; nu sivat haqami hintsanqey ahoy tuwa, kítani. ¹⁰Nu umumi pañqawni: Noqw pan hapi hak suhka qaanhinmaqa tunatyay añqw lasq, put ep God hoñviaymat pas hahlayhtotiñwu.

The Lost Son

¹¹Pu pam pañqawu: Hak tāqa lōqmuy tiyotimuy'ta. ¹²Noqw tsāywa nay aw pañqawu: Inaa, as um hihta úhimuy añqw imakiway nuy máqani. Noqw pam hihta akw qátuhqey tiyotimuy namqana. ¹³Noqw ahpiy qa wūhakis talq, pay tsāywa sohsok hihta himuy tsovalat, yāvoqhaqamii; nihqe pepehaq qahopqatuhqe, hihta himuy paysoq hintsana. ¹⁴Nihqe pam put sohsokq, pep tutskwat ep wukotōñösti; noqw put ahpá' himu súlawhti. ¹⁵Noqw pam pep tutskwat ep hakiy sinot aw nātuwikta. Noqw pam haqe' pās ay aw put hōnaqw, pam pitsōtivokmuyatuy lālayi. ¹⁶Noqw pitsōtim hihta pahpuyat nōnovaqw, as pam put öyniqe amumi kwañwáy'tuswaqw, pas qa hak put hihta maqa. ¹⁷Noqw pam unañwltalawwaqe pañqawu: Istáthihi! Kaysiwhqam inay eñem hihta öviy tumalay'yuñqam nōsiwhqat qarürumnayaqe, akwsiñwni'yuñqw, nu yephaqam tsōñmomoki. ¹⁸Han pi inay aqwnen, aw pañqawu: Inaa, pas nu Oveqatsit ep Qátuhqat ehpewi qaanhti, piw uhpewii. ¹⁹Nihqe soon nu yan'ewaynikanw uhtinihqey pan túñwantiwni. Pay um nuy tumal'ayatani, nu kítani. ²⁰Pu öviy pam wunuptut, nay aqw'a. Noqw pam nāt yāvaqniqw, naat put túwahqe, ehpewi wárikqe, kwapkaqe súmavoktat, put tsohtsona. ²¹Noqw tiat put aw pañqawu: Inaa, pas nu Oveqatsit ep Qátuhqat ehpewi qaanhti, pu uhpewii, nihqe soon nu yan'ewaynikañw uhtinihqey pan túñwantiwni. ²²Noqw pay naat tumal'aymuy amumi pañqawu: Uma pew yuwsit susnukñwat yawwise', put yuwsinayani. Pu uma tañapsomnayát, totsvaknayani. ²³Nen uma wakashoyat wívakiwtaqat pew wikye', nīnayani; noqw itam nōnove', hahlayyani. ²⁴I' iti as soñawnen mokt ahoy tātayi; i' as kurs haqaminit ahoy nātuwiwa. Noqw pahsat pu puma hahlayhtivaya. ²⁵Noqw tiat wūyoqwa pasvehaqam tumalay'ta. Nit pam kimi hayiñwnaqw, ep lēlenyaqat, pu tivaqw, pam navota. ²⁶Nihqe pam sukwat tumal'ayat wáñwayhqe, puma hinoqw pantsatskaqat put túviñta. ²⁷Noqw pam put

aw pañqawu: Uhtupko pitu; noqw una wakashoyat wíwakiwtaqat put enen nína, pam put qahintaqat suphelawtaqat pitsínaqe öviy'ö. ²⁸Noqw pay pāvaat itsívutiqe, aw pákiniqey qa nakwha. Noqw öviy naat aw yámakqe, aw kuwawayku. ²⁹Noqw pam lavayhtiqe nay aw pañqawu: Istáthihi! Nu hihsa'haqam yahsañwuy añ unem tumalay'ta; piw nu qa hisat uhtutavoy hihtawat qaanhti. Noqw nu ikwátsmuy amumum hahlayniniqw, um qa hisat nuy kapirshoyat maqa. ³⁰Noqw i' uhti tuwat nahuhyayaqamuy amuhpa' un hihta akw qátuhqat sohsok'ö. Noqw pam ahoy pituqw, äpiy pay um put enem wakashoyat wíwakiwtaqat nína. ³¹Noqw naat put aw pañqawu: Itii, pay pi um sutsep inumum yanta; noqw sohsok himu ihmú. ³²Pay pi tatam itam qatsítote', hahlayyani. Pi i' uhtupko as soñawnen mokt, ahoy tātayi, kurs haqaminit ahoy nātuwiwa.

The Dishonest Manager

16 ¹Pu piw pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Hak kahaktaqa hakiy put enem hihta himuyat aw tunatyawtaniqat aw tavi. Noqw yaw put himuyat aw tunatyawtaqa put himuyat hoyalantaqat moñwíyat äawnaya. ²Noqw pam wáñwayhqe, put aw pañqawu: Ya nu it hihta navota? Um hin hihta ihmuy as tunatyawtaqey nuy äawnani; pay um soon pāpu hihta ihmuy aw tunatyawtani. ³Pu pahsat pam hak hihta aw tunatyawtaqa anañwpeq pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Imoñwi itumalay nuy nawhkiniq'ö. Kurs nu hin pasva tumalay'tani; nu hihta tuñlay'taniqey hahmana. ⁴Hal kurs nu yanhtini. Noqw hisat nu itumalmakiway añqw ayo tüwiwhq, sinom nuy kiy ep pás taviyani. ⁵Kítahqe, öviy pam moñwíyat aw pöiwyuñqamuy nānap wáñwayhqe, mohti'maqat aw pañqawu: Um hihsa'haqam imoñwi aw pöiwta? ⁶Noqw pam pañqawu: Pay tsivót-sikip sunat tuwanit wihkuyita. Noqw pam put aw pañqawu: Uhpöiy pey'taqat kwusut, ayam suqtuptut, löq sunat pakwt sihkay'taqat pēnaa. ⁷Pahsat pu pam piw sukwat aw pañqawu: Noqw umwa hihsa'haqam pöiwta? Noqw pam pañqawu: Pay tsivót-sikip sunat tuwanit söhövosita. Noqw pam put aw pañqawu: Uhpöiy pey'taqat kwusut, nälöp sunat pēnaa. ⁸Noqw put moñwíyat put ep put aw tayawinlavayhti, pas pam tuhishinhtiqw öviy'ö, nāmahin pi as pam qa súan hinhtiq'ö. Pi yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam nāp sinomuy amumiwat pas qa ūunatu. Noqw pay tālat añ hinwisqam qa pumuy amún tutuhistu. ⁹Noqw nu umumi pañqawni: Uma yep qatsit ep hihta umuhimuy akw nennem tükwatslawani; noqw ason umuhimu súlawhtiqw, puma umuy haqam sutsep yesniqat aw ökinayani. ¹⁰Hak sustsa' ep qa paysoq hintsakqa piw nihtiwtat ep qa paysoq hintsakñwu; pu sustsa' ep paysoq hintsakqa piw nihtiwtat ep paysoq hintsakñwu. ¹¹Paniqw öviy kurs uma yep qatsit ep hímuy'tiwhtat paysoq hintsatsne', ya sen hak hihta hihkay'taqat pas antsanihqat umumi nóani? ¹²Pu uma hihta qa umuhimuy aw qa suan tunatyawwisq, ya sen hak hihta pas umuhimuyniniqat umumi nóani. ¹³Kurs

hin tumal'aya lōqmuy moñwímuy amuñem tumalay'tani; ispi soon pam qa sukwat aw pay qa yan unañway'kañw, súkwat-sa pas hahlayni; sen pay hihtawat-sa aw pas yuki'kañw, pu sukwat pay qa hímuni. Kurs hin uma káhakiwuy öviy tumalay'kahkañw, piw God eñem tumalay'yuniwni.

Some Sayings of Jesus

(Mt. 11.12-13; 5.31-32; Mr. 10.11-12)

¹⁴Noqw Pharisee-sinom sívat tunlay'yunqam sohsok it nanapta; nihqe put aw tututsiwy. ¹⁵Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma pi sinmuy amumi lolmat nālavaytañwu; noqw pi God umumi umuh'unañway navoti'ta. Pi himu sinmuyniqw pas hímunihqá God-niqw tuyoy'eway'o. ¹⁶Hísat John pítuhqat aw pahsavo hin hinwisniqa tutavo yuaatiwa, pu God lavay'aymuyatuy lavayiam piwu. Noqw pahpiy pu' God moñwtunatyayat yuaatiwhq, sinom sohsoyam aqw nānaqasya. ¹⁷Pay tokpela, pu tūwaqatsi tūwayaniqw, pam pantaqa qa pas hinta; noqw pay tutavot ep sushihsay pey'taqa alōntiniqw, pam pantaqa pas qatuvosi. ¹⁸Nōmay mātapqa piw suk w amum qatupte', tokot sokoptañwu; pu puwsuñway añqw mātaviwhqat amum qatuptuqa tokot sokoptañwu.

The Rich Man and Lazarus

¹⁹Hak káhaktaqa tsatsákw mótsaput a'nō hihkay'taqat yuwsí'kañw, nāqavo hihta nasani'tañwu. ²⁰Noqw pu piw hak okiw hihta nuhtumi tunlay'taqá, Lazarus yan mātsiwhqá put hōtsíwat epeq taviwa, u'yasanikañwo. ²¹Nihqe pay okiw as ñas'ew pam káhaktaqat nōnōspiyat añqw hihta piñput tūmoytaniqey nāwakna. Noqw popkot öke', okiw put uyayat añ leñitsmitotañwu. ²²Noqw ahpiy pantaqw, i' okiwsino mōki, Noqw God hoñviaymat put ömiq wikyaqw, pam Abraham aqlap qatuptu. Noqw pu tuwat káhaktaqa mokqe āmiwa. ²³Nihqe maskiveq kānavoti'kañw, kwuhpukqe, Abraham yāvoq tuwa, pu Lazarus put aqlap qátuhqata. ²⁴Pu pam tsa'lawhqe pañqawu: Inaa, Abraham, um okiw nuy ökwatuwe', peqw Lazarus hōnaqw, pam malatsiy tsukuyat kūyit aqw móroknat, ileñiy hukanani; taq nu yepeq ūwiñwuy ep pas okiw kānavoti'ta. ²⁵Noqw Abraham pañqawu: Itii, pay ura um uhqatsiy ep hihta úhimuy lolmat ömahta; noqw pu pan piw Lazarus hihta qalolmat ömahta. Nit pu' pam suyan unañwtiqw, umwa tuwat kānavoti'ta. ²⁶Pu piw pi itamuhtsave a'nō tupqa yukilti; pantaqw öviy as yañqw umumiqyaniqam kurs hinyani; pu piw as umuñaqw peqwyaniqam kurs hinyani. ²⁷Pahsat pu pam pañqawu: Inaa, um as turs inay kiyat aw put hōnani. ²⁸Taq nu tsivot tupkomuy'ta. Noqw pam hin yórikqey pumuy āawnaqw, puma qa tuwat peqw kānanvotpit aqwyani. ²⁹Noqw Abraham put aw pañqawu: Pay pi puma Moses-nikañw pu God lavay'ayamuyatuy lavayiyamuy oyi'yuniwa. Pay ason pumuy amumi tūqayyuniwni. ³⁰Noqw pam pañqawu: Qae, Ina Abraham, pay hak so'pumuy amuñaqw amuminiqw, soon

puma tunatyay añqw qa lasyani. ³¹Noqw pam put aw pañqawu: Pay pi puma Moses-nikañw pu God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy qa aw tūqayyuñwe', nāmahin pi hak so'pumuy amuñaqw ahoy tātayhq soon tūtuptsiwani.

Sin

(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

17 ¹Pahsat pu Jesus put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pas soon sinmuy lomavöhut añqw lasnayaqam haqami peveltini. Nikañw pumuy amuñem pas is'óhini. ²Kurs hak imuy tsātsakwmuy hihtawat ayo lasnaqw, put enem pas is'ohini. Pay pi tatam māta put kwapkaqe hāyiltiqw pam wuhkovatuphamiq tūviwhq, pam put enem lolmani. ³Uma nānami tunatyaltotini, kurs uhpava, sen uhtupko ūmi qaanhtiqw, um put u'nanani. Noqw kurs pam qaanhtipuy ep qahahlayhtiqw, pay um put pantaqat put ahpiy ayo yúkuni. ⁴Pu kurs pam tāwat ep tsañe'sikis ūmi qaanhte' put tāwat ep tsañe'sikis ūminen, qahahlayhtiqey pañqawhq, um hapi put pantaqat put ahpiy ayo yúkumantani.

Faith

⁵Noqw ayaiwyuñqam Tutuyqawhqat aw pañqaqwa: Um okiw itahtuptsiwniy aw hōyoknani. ⁶Noqw Tutuyqawhqa pañqawu: Kurs uma pay hihin tuptsiwni'yuñwe', nāmahin pi pam mustard-uyit pōsiyat an tsāyniqw, uma it sycamine-tsokit náipwaniwe', wuhkovatuphaveq kwihpiwniqat pañqaqwaqw, soon pam umuhlavayiy qa anhtini.

A Servant's Duty

⁷Kurs uma haqawa tumal'ayay'taqw pam haqam tutskwat qōritani, sen wāwakastuy nopni'tani. Ason pam pasñaqw pituqw, ya um put aw yan lavayhtini: Taay, um tunösvoñat aw qatuptuni, aw kítani? ⁸Sóni. Um yanwat put aw layayhtini: Um namuptat inuñem nōvatat, nuy nopnani. Noqw nu tūmoytani, pu hikwni. Ason pay um inuñk nōsni, pu hikwni, kítani. ⁹Ya sen um put aw kwakwhatani, pam hin ayatiwhqey anhtiqat ep'e? Pay ka sōn'i. ¹⁰Noqw pay pan hapi öviy piw uma tuwat hin ayatiwye', sohsok anhtote' pañqaqwani: Pay itam okiw qa hihta apitoti. Pi pay itam itah'ayaway-sa anhtoti, kitotani.

Jesus Makes Ten Lepers Clean

¹¹Noqw pam Jerusalem aqwnihqe, Samaria-tutskwat, pu Galileet-tutskwat pañ qaclavaqa pañsoq'a. ¹²Nihqe pam haqam kitsókimi pituqw, hakim pakwt tahtaqt tokoplelet tūtuyyaqam put ahsawvayaqe yāvaqw hōñi. ¹³Nihqe puma pañqw tsa'lalwaqe pañqaqwa: Jesus, Moñwi, um okiw itamuy ōkwatuwni. ¹⁴Noqw pam pumuy tūwahqe, amumi pañqawu: Huvam God awwat momñwituuy amumi nāmahtaknawisaa. Noqw puma

nāto aqwyakahkañw, pay powaltoti. ¹⁵Noqw pumuy amuñaqw sūka qalaptuqey navotqe, ahoy namtökt, pu pas tönay añqe' God pas hihtata. ¹⁶Nihqe pam Jesus kukmiq nātuvaqe put aw put ep hahlayhti. Noqw pam hak Samariat añqw sino. ¹⁷Noqw Jesus lavayhtiqe pañqawu: Ya qa pakwtnihqam powaltoti? Noqw ya ima peptnihqam haqamiya? ¹⁸Ya pay qa hak God pas hihtataniqe pitu, hal pay i' qa-Jew-sino-saa? kita. ¹⁹Pu pam put aw pañqawu: Wunuptut, aqwhaqamii. Pay um qapēwvnaqe qalaptu.

The Coming of the Kingdom
(Mt. 24.23-28, 37-41)

²⁰Noqw hisat God moñwtunatyayat aw pītuniqat ima Pharisee-sinom Jesus tūviñtota. Noqw pam umumi pañqawu: Pi God moñwtunatyat qa susmataqpuva pītuni. ²¹Soon hak pañqawni: Meh, pam ep'e, sen Meh, pam ayamo, kītani. Ispi meh, God moñwtunatyat yep umuhsonveniç'ö. ²²Pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pay uma nāto nuy Sinot Tiyat as ñas'ew sūs talönvaqat ep umumumniqat nānawaknaniq, soon pam antani. ²³Noqw ephaqam sinom umumi pañqawni: Meh, pam yep'e! sen Meh, ayamo! kitotani. Noqw uma hapi qa aqwyani; piw qa amuñkyani. ²⁴Pi talwihpiki tokpelat añ ahsupoq tālawvañwu. Noqw pay hapi pan piw nu Sinot Tiat italönny ep hinhtini, hisat píte. ²⁵Nikañw pay mohti pu' qatsívaptsiwyuñqam nuy hihihita akw okiwsasnayani, pu nuy tūvayani. ²⁶Noqw ura Noat qatsíyat ep hin yēsivhq, pay hapi pan piw hintani, hisat nu' Sinot Tiat ahoy pítuq'ö. ²⁷Ura puma nōnova, hihikwya, nōmalalwa, puwsuñwlalwa, hisat Noa pākihut aqw pākihqat aw pahsavoo. Noqw pātsikq, puma sohsoyam sūlawhti. ²⁸Pu pay ura piw pan Lot qatsíyat ep hinta. Sinom nōnova, hihikwya, hihta tuhtuy'ya, hihta huyalalwa, uylalwa, pu kilalwa. ²⁹Noqw ura hisat Lot Sodom añqw ahpiyniq, ep tāwat ep ūwiñw hihta sikañpik owat enañ òñaqw lōhōhöykuqe sohsokmuy kīç'öta. ³⁰Noqw nāt hapi pantani, hisat nu' Sinot Tiat mātaqtīç'ö. ³¹Put talönvaqat ep kits'oveqniç'ö pañqaw hāwe', nawus soon hihta himuy öviy ahpami papkini, sūwayaniqe öviy'ö. Pu piw pasvenihqa qa kīmii. ³²Uma Lot nōmayat u'ni'yuñw. ³³Qatsiy ayo táviniqey tunatyawtaqa put kwayhni; pu qatsiy kwayhqa hapi put ayo távini. ³⁴Nu umumi pañqawni: Put tōkilat ep hakim löyöm sūkw puvuwphit añ qatsni. Suhka wikiwhq, suhka akwsinw. ³⁵Hakim löyöm wuhtit nāma nūmantani. Suhka wikiwhq, suhka akwsinw. ³⁶Hakim löyöm pasve hinnumni. Suhka wikiwhq, suhka akwsinw. ³⁷Noqw puma lavayhtotiqe put aw pañqawu: Háqamni, Tutuyqawhqa? Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay haqam himu mokputniq, pañso hapi wiwisokt sumitsovaltiniwu.

The Parable of the Widow and the Judge

18 ¹Noqw sinom sutsep nānawakne', qa nan'eknayaniqat Jesus pumuy tutuqaynaniqey nāwakna. Nihqe òviy pam it tūwutsit akw umumi lavayhtiqe, ²Pañqawu: Haqam kitsókit ep hak tāqa qatu. Pam hak sinmuy amuñem hin yuykuñwu; nikañw God qa mamqasi, piw sinmuy qa kaptsi'ta. ³Noqw pu piw pay pep hak koñnalavu qatu. Noqw pam hak wuhti tāqat aw pítuhqe aw pañqawu: Um inuñem ituwqay aw nāoyini. ⁴Noqw pay as pam hihsavo qa nakwha; nit pay unañwpeq pañqawu: Pay as pi nu God qa mamqasi, piw sinmuy qa kaptsi'ta. ⁵Noqw i' koñnalavu inumi sus'itsq, pay òviy nu eñem nāoyini. Taq pam añk sasqe, nuy puhtsemoknani, kita. ⁶Pu Tutuyqawhqa pañqawu: Taay, kurs huvam sinmuy amuñem hin yuykuñwuqa qa sūanhinmaqa hin lavayhtiqat nanaptaa. ⁷Noqw puyaw God pas añ nāp namoramuy put aw tälö'nikañw, pu tókilat añ tsaykitaqamuy amuñem qa nāoyini? Ya pam sōwuni? ⁸Nu umumi pañqawni: Pas soon pam pumuy amuñem qa sūnaoyini. Noqw pay pi as pantaqw ason nu' Sinot Tiat hisat pite', ya nu sinmuy qapēvewni'yunqamuy túwani?

The Parable of the Pharisee and the Tax Collector

⁹Noqw haqawat suan hinyuñqey qanāvevewnayaqam ayam pētuy qahihtay'yuñwa. Noqw Jesus pumuy amumi it tūwutsit lavayhti: ¹⁰Hakim löyöm tāqat nāwaknaniqe God kiyat aw paki. Suhka Pharisee-sínoniqw, pu suhka moñwit eñem sívat ömalawhqa. ¹¹Noqw Pharisee-sino wunuwkañw, nāwaknaqe yan nāyuaata: Kwakwhay God. Kwakwhat pi nu sinmuy qa amunta-hihta tukwhantota, qa suan hinyuñwa, qa nāp himuy amum hinwisa, hal hikis yep moñwit eñem sívat ömalawhqa an'i. ¹²Nu tsañe'sikis talöñwintiwqhata añ lös napwalañwu. Nu sohsok hihta ihmuy pakwút-sikivo sun oyiwtataq añqw süp oyit ūmi nóañwu, kita. ¹³Noqw moñwit eñem sívat ömalawhqa pay ayam haqam wunuwkañw, soon ñas'ew ömi kwuhpukniqe okiw tawitsqay wuvahtikañw pañqawlawu: God, um okiw nuy qaanhinmaqat ökwatuwni, kita. ¹⁴Nu umumi sūañqawni: I'wa qenive wunuwkañw, nima; noqw mi'wa qa pankañw ahpiy'ö. Pi nāhihtataqa qahimuniwhitini; noqw nāqahihtataqa pas pavan hímuniwhitini.

Jesus Blesses Little Children

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵Noqw sinom Jesus aw titipostuy tsamvaya, pam amumi tóhokniqat òviy'ö. Noqw put aw nānatuwnayaqam amumi yórikyaqe, pumuy mēwa. ¹⁶Noqw pay Jesus pumuy wánwayhqe pañqawu: Uma tsātsakwmuy inumiyaniqat nakwhanayani, nen qa mēwantotani. Pi puma hapi God moñwtunatyayat aw yuñni. ¹⁷Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas God moñwtunatyayat tsākw qa an kwúsuhqa soon pañso pákini.

The Rich Man
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸Noqw hak pavansino Jesus tūviñtaqe aw pañqawu: Lolma Tutuyqawhqa, ya nu hihta hinhte', qatsit qaso'taqat himuy'vani? ¹⁹Noqw Jesus put aw pañqawu: Ya hinoqw um nuy lolmalawu? pi qa hak lolma, pas sūkaa, God. ²⁰Pay um hin hinwisniqat tutavot navoti'ta: Um tokot qa sokoptani; um qa hakiy nīnani; um qa hihta ūuyni; um hakiy qa atsátoynani; um unay, pu unuy pumuy káptsi'tani, it'a. ²¹Noqw pam pañqawu: Pas nu itsákoy añqaww iit añ ahsupoq hinma. ²²Noqw Jesus it navotqe, put aw pañqawu: Nikañw um sūpwat qaanma. Um hihta úhimuy sohsok huye', añ ōokiwyaqamuy put huytani. Nen um ōveqatsit ep hihta nukñwat soon qa himuy'vani. Nit um añqwnen inuñkni. ²³Noqw pam it navotqe, pas qahahlayhti, pas pam qaan'ewakw káhakñihqe ōviy'ō. ²⁴Noqw Jesus put pas qahahlayhti qw navotqe pañqawu: Pas añ hihta akw káhak'iwyuñqam God moñwtunatyayat aw yuñwniqw amuñem qa tūvoshinta. ²⁵Pay himu pohko pōlay'taq tsakomostat añ pórokput añ pákiniqw, pam pantaqa pas qa tūvosi. Nikañw káhaktaqa God moñwtunatyayat aw pákiniqw, pam put epñihqe pas qa tūvosi. ²⁶Noqw hakim put nanaptaqam pañqawu: Noqw pantaqw hak sen ayo yámakni? ²⁷Noqw pam pañqawu: Pay añ himu sinmuyniqw pas kurs hin pasiwtaniqa pay God-niqw pasiwta. ²⁸Pahsat pu Peter pañqawu: Meh, itam hapi sohsok hihta tatamhtotat unñ nankwusa. ²⁹Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas qa hak haqam paysoq God moñwtunatyayat ōviy kiy, sen nay, sen yuy, sen pāvamuy, sen tupkomuy, sen qōqamuy, sen siwamuy, sen nōmay, sen timuy tatamhta. ³⁰Pi pam yep qatsit ep pay a'nō hóyokput ōmahtani, pu qatsit nātoniqat ep qatsit qaso'taqata.

Jesus Speaks about His Death a Third Time
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹Pahsat pu pam pakwt lōq sihkay'taqamuy nāmi tsovalaqe, amumi pañqawu: Meh, itam hapi Jerusalem aqwya. Noqw God lavay'aymat Sinot Tiyat hin pēnayaqw, pam pantaqa sohsoy aw antsaniwni. ³²Pi nu qa-Jew-sinmuy amumi mātaviwhq, puma nuy tututsiwnayani; nuy okiwsasnani; pu inumi tōhtotani; ³³Pu puma nuy wuvahtotani; pu nuy nīnani. Noqw pāyis talq nu ahoy tātayni. ³⁴Noqw pam hiñqawhqtat puma qa mātsi'yūñwa, put lavayiat pumuy amumi tupkiwtaqw ōviy'ō. Pu pam hihta pañqawhqtat puma qa māmatsya.

Jesus Heals a Blind Beggar
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵Pu ahpiy pantaqw pam Jericho-kitsókit aw hayiñwnaqw, hak qapostalqa pōhut qalave qatukañw, okiw hihta nuhtumi tunlay'ta. ³⁶Noqw

sinmuy qaan'ewakw hintaqamuy pañ haqamiyaqe mowawatiwisq, pam navotqe, put tüvinta. ³⁷Noqw yaw Jesus Nazareth añqw sínónihqa haqaminihqat puma put āawnaya. ³⁸Noqw pam tsa'lawhqe pañqawu: Jesus, um David Tíat, um okiw nuy ōkwatuwni. ³⁹Noqw ima mohti'wisqam put mēwayaqe, pay qa hinqawlawniqat aw pañqawu. Noqw pahsat pu pas pam tuwat pavan kēew pañqawu: Um David Tiat, um okiw nuy ōkwatuwni. ⁴⁰Noqw Jesus huruhtiqe puma put aw wikyaniqat pañqawu. Noqw pam put aw pituqw, Jesus put tüvintaqe, ⁴¹Aw pañqawu: Ya nu uñ hintsaniqat um nāwakna? Noqw pam pañqawu: Tutuyqawhqa, um as okiw ivosiy tālawnani. ⁴²Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay nam uhposiy tālawnaa. Pay um qapēvewnaqe ayo taviwa. ⁴³Noqw pahsat pay pam pōsiy tālawna; nihqe Jesus añki, God pas hihtatimakañwo. Noqw sinom sohsoyam put aw yórikyaqe, God pas tayawnaya.

Jesus and Zacchaeus

19 ¹Noqw Jesus Jerichot aw pítuhqe, añ yámakto. ²Noqw hak táqa Zacchaeus yan mátsiwhqa pep qatu. Pam hak moñwit eñem sívat ōmalalwaqamuy amuñaqw mohpeq'a; nihqe káhak'i. ³Noqw pam Jesus hákiynihqat as aw yórikniqey tuwanta; noqw sinom hürs hintaqw, pay pam kurs hin aw yórikni, hak tsāvanihqe ōviy'o. ⁴Nihqe ōviy pam amupyeve wárikqe, pas pay aw yórikniqe sycamore-tsokit añ wüvi, pam pañniniqw ōviy'o, ⁵Noqw Jesus put háqamniqw aw pítuhqe, ōmi tātayht, put túwahqe, aw pañqawu: Zacchaeus, pis'oqtit hāwii, taq nu pu' pas pay soon uhkiy ep qa huruhtini. ⁶Pu pam pis'oqtiqe, pañqw hawht, hahlaykañw, kiy aw put pitsína. ⁷Noqw sinom put aw yórikyaqe, sohsoyam qayan unañway pañqawu: Yaw pam hakiy táqat qaanhinmaqat kiyavaqwviatniqe ōviy ámumnihqat pañqawu. ⁸Noqw Zacchaeus wunuptuqe, Tutuyqawhqa aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu hihta ihimuy nāsamiq yantaqat ōkiwyaqamuy huýtani. Pu kurs nu hakiy sivit ep hihta paysoq nawhke', nu nālōs hóyokiwtatqat put aw ahoytani. ⁹Noqw Jesus put aw pañqawu: Pu' hapi it talōnvaqat ep um, pu umum yesqam ayo nōña, pay pi um Abraham ahpiy aniwhtiqw ōviy'o. ¹⁰Pi nu' Sinot Tiat haqami hiniwhtotiqamuy hēve', ayo óyaniqe pitu.

The Parable of the Gold Coins

(Mt. 25.14-30)

¹¹Noqw pumuy iit nanaptaqw, Jesus qa lavayyukut, pumuy amumi hihta tūwutsit akw yuaayku, pam Jerusalem aqw pitutoqe ōviy'o. Noqw ka God moñwtunatyat āpiy pay mātaqtiniqat sinom pan wūwantota. ¹²Noqw ōviy pam pañqawu: Hak pavansino moñwtunatyat makiwniqe ōviy yāvoqhaqamii, pay nāt piw ahoy pítunikañwo. ¹³Nihqe pam tumal'aymuy pakwtnihqamuy wánwayht, amumi pakwút-sikip sunat sívat oyat, amumi

pañqawu: Uma inuhsavo it apitoyni'yuñwini. ¹⁴Noqw put amum sinoiwtaqam put aw qa suhtaq'ewyaqeqe añk hakiy hōnaqeqe pañqawu: Itam it itamumi moñw'iwtaniqat qa nānawakna. ¹⁵Noqw ahpiy pantaqw pam moñwtunatyat makiwhqeqe, ahoy pitu. Nihqeqe pahsat pu imuy tumal'a'yatuy amumi sivat óyahqeqe pumuy wánwayniwyaniqat pam pañqawu, puma huhyayaqeqe, hihsa'haqam pi hak aw hóyoknañwuqat navotniqeqe óviy'ó. ¹⁶Noqw pahsat pu mohti'maqa pítuqeqe aw pañqawu: Moñwi, ura um inumi sunat sivat noaqw, nu put aw pakwút-sikip sunat sivat hóyokna. ¹⁷Noqw pam put aw pañqawu: Um súanhti, lomatumal'aya. Um hihta qa hímuniqat ep qa paysoq hintsana, óviy um pakwút-sikip wuhkokitsokit aw moñw'iwtani. ¹⁸Pahsat pu añknihqa pítuqeqe aw pañqawu: Moñwi, ura um inumi sunat sivat noaqw, nu put aw tsivót-sikip sunat hóyokna. ¹⁹Noqw moñwi put aw piw an lavayhtiqeqe pañqawu: Pay óviy piw um tsivót-sikip wuhkokitsokit aw moñw'iwtani. ²⁰⁻²¹Pu piw suhka pítuqeqe put aw pañqawu: Moñwi, taay, yep uhsiva. Nu uñ mamqasqeqe, óviy nu it hōhōnpit ep put móki'ta. Um pi a'nó unañway'taqeqe, haqam hihta qa tavit ep kwúsuñwu; pu um hihta qa uyht put hōqñwu. ²²Noqw moñwi put aw pañqawu: Nu nāp uhlayayiy akw uñ hin yukunani, um nukpantumal'aya. Kurs um nuy a'nó unañway'taqw put navoti'ta. Kurs nu haqam hihta qa tavit ep kwúsuñwu, pu hihta qa uyht put hōqñwu. ²³Ya hinoqw um nuy pantaqw tis nāpi isivay sivaqimi qa pana? Pi um panhtiqw, nu pite', ihimuy-nikañw pu put ep ahsatit enañ ómahtani. ²⁴Pu pam aqlaq hoñqamuy amumi pañqawu: Uma put sivayat nawhkiyat pakwút-sikip sunat sivat himuy'taqat put maqayani. ²⁵Noqw puma put aw pañqawu: Moñwi, pay pam pakwút-sikip sunat siva'y'ta. ²⁶Noqw pam amumi pañqawu: Nu umumi pañqawni: Añ himuy'yuñqam piw hihta makiwyani. Pu ñastanihqa hikis as pay hihta himuy'taqeqe kwayhni. ²⁷Pu imuy ituwqamuy nu amumi moñw'iwtaniqat qa nānawaknaqamuy uma pew tsamye', inutpip qóqyani,

The Triumphant Entry into Jerusalem

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸Noqw Jesus yan lavayhtit, sinmuy amupyeve Jerusalem aqwat nakwsu. ²⁹Nihqeqe pam haqam tsomot, Olivet yan mätsiwhqat, aw pitu, Bethphage-kitsókit-nikañw, pu Bethanyt-kitsókit, pumuy hayiñwnaqeqe. Nihqeqe pam lōqmuy put aw nānatuwnaqamuy ayataqeqe, ³⁰Amumi pañqawu: Uma umupyeve kitsókit awni. Nen uma ep pake', morohyat sómiwtaqat túwani. Nāt pas qa hisat hak aqw wūvi. Uma put ñaht, añqw wikni. ³¹Noqw ason kurs hak umuy hinoqw put nāñahqat tūvintaqw, uma yan lavayhtini: Tutuyqawhqa it nāwaknaqw óviy'ó. ³²Noqw ima ayaiwhqam ahpiynihqeqe, hin pam pumuy amumi lavayhtiqat an yori. ³³Noqw puma morohyat nāñahq, pohkoy'yuñqam amumi pañqawu: Ya uma hinoqw morohyat nāñaha? ³⁴Noqw puma pañqawu: Itahtutuyqawhqa it nāwaknaqw óviy'ó. ³⁵Nihqeqe puma put Jesus aw wikvaqeqe, yuwsiy morohyat aqw ahpatat, put aqw Jesus tsoka. ³⁶Pu pam

pañ nakwsuqw, sinom pónawit yuwsiy ahpata. ³⁷Pu òviy pam kitsókimi hayinwnaqe, pāpu pay tsomot Olivet an pihpoqniqw, pahsat pu sohsoyam put ank wisiwtaqam pas tónay anqe' God tayawintivaya, pu pam sohsoq hihta qaöwítumaltaqw, put ep puma put pas hihtativaya; ³⁸Nihqe pañqawtiwisa: Nam Moñwi, Tutuyqawhqat natñwaniyat an pitútoqa tayawintiwa. Nam òveqatsit ep kwakwhat yésiwaa. Nam Sus'ovenihqa, kaptsiwaa. ³⁹Noqw haqawat Pharisee-sinom sinonnaqw Jesus aw pañqaqwa: Tutuqaynaqa ūmi nánatuwnayaqamuy mēwaa. ⁴⁰Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Nu umumi súañqawni: Pas imuy qa hiñqaqwaniqw, soon yañ o'wa qa sáakmani.

Jesus Weeps over Jerusalem

⁴¹Noqw pam Jerusalem aw hayinwnaqe aw tātayhqe, put ep paklawu, pañqawkañwo: ⁴²Is as uma yepahaq pu' kwakwhat yésiwniqat haqe' qatsqat māmatsyani! Noqw núñwupi umuhposi qatālawva. ⁴³Pi nāt hisat aw pituqw, umuhtuwqam namurulnit akw umuhkitsokiy póñokni, nānan'ivaqw put uhtayani. ⁴⁴Nen put tutskwami sahpuknayani, uma pep ki'yuñqamuy énaña. Noqw pep qa haqam owa nāp qeniy ep akwsinwni, ispi Sus'oveqnihaq umumi pohtaqw, uma put qa mātsi'yuñq'ò.

Jesus Goes to the Temple

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵Pu pam God kiyat aw pákihqe, pep hihta huhyayaqamuy, pu tuhtuy'yaqamuy pañqw ipwanva; ⁴⁶Nihqe amumi pañqawu: Ikiy ep nāwakintotamantani. Noqw uma soq put uuyiñtuy kivatoyñaya. ⁴⁷Pu pam nāqavo God kiyat ep tūtutuqayna. Noqw pay God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tūtutuqaynayaqam-niqw, pu sinmuy amuñaqw pavansinom, puma hin as put nīnayaniqey hēvi'yuñwa; ⁴⁸Nit hinhtotiniqey qa tutwa, sinom sohsoyam put aw pās tūqayyuñqw òviy'ò.

The Question about Jesus' Authority

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 ¹Pu hisat pam God kiyat ep sinmuy tutuqaynaqe lomatuwawit yuaata. Noqw God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tūtutuqaynayaqam, wukw'a'yatuy amumum put aw ókihqe, ²Aw pañqaqwa: Kurs itamuy hihta āawnaa. Ya um hihta öqalat aw yankañw iit hintsaki? Ya hak un it öqalat maqa? ³Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Kurs nu tuwat umuy sūkw hihta tūviñtani. Noqw uma nuy āawnayani. ⁴Ura John kūyit akw tūtuvoylalawu. Ya pam haqaqw put makiwa? Sen òveqatsit anqö'? Sen sinmuy amuñaqö'? ⁵Noqw puma put nānami yuaatotaqe pañqaqwa: Ya sen itam Oñaq'ò, kitotani? Soon qa pam itamumi pañqawni: Noqw hinoqw uma put aw qa tūtuptsiwa? ⁶Ya sen itam Sinmuy amuñaq'ò kitotani? Noqw soon sinom sohsoyam itamuy qa

tatatupqöqyani. Pi púmuyniqw John pas antsa God lavay'ayaata. ⁷Noqw öviy puma lavayhtotiqe aw pañqaqwa: Pay kurs pi hin put háqaqwnihqat itam pañqaqwani. ⁸Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay öviy nu piw soon hihta öqalat aw yankañw iit hintsakqey umuy äawnani.

The Parable of the Tenants in the Vineyard

(Mt. 21.33-46; Mr. 12.1-12)

⁹Pahsat pu pam tūwutsit hihta tuawi'taqat sinmuy amumi yuaativaqe amumi pañqawu: Hak tāqa övat uyht, tumalay'yuñqamuy amumi put mātapt, wūyavo yāvoqhaqamii. ¹⁰Pu övat kwañwtinisavotiqw, pam ovauyit tumalay'yuñqamuy amumi hoñviayay hōna, puma aniwniyat añqw put maqayaniqat öviy'ö. Noqw tuwat soq ovauyit tumalay'yuñqamuy put wuvahtotat, qa hihta hintaqat pañqw hōnaya. ¹¹Pu piw pam sukw hoñviayay pumuy amumi hōna. Noqw pay puma piw put wuvahtotat, hamanhintsatsnat, qa hihta hintaqat pañqw lālayya. ¹²Pu amuñk pu' pam piw sukw pumuy amumi hōna. Noqw piw pay puma put öputotat, qalavohaqami tūvaya. ¹³Pahsat pu ovauyit himuy'taqa pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Han pi amumi pas aw iunañway itiy tavi. Pay ka as puma put aw yórikye', kápsitotani. ¹⁴Noqw ovauyit tumalay'yuñqamuy put tutwaqe, nānami lavayhtotiqe pañqawa: I' hapi nay akpetani. Taay, itam nīnayaqw, himu himuatniqa itahhimuniwhitini, kitota. ¹⁵Pu öviy puma ovauyit añqw qalavohaqami put wikyat, ninaya. Taay, noqw ya ovauyi'taqa it ep sen pumuy hintsanni? ¹⁶Pam pite', imuy tumalay'yuñqamuy qöye', pas pētuy amumi ovauyit noani, pam kita. Noqw puma put nanaptaqe pañqaqwa: Soon pantani. ¹⁷Noqw pam pumuy amumi tātayht, pañqawu: Ura yan pey'ta: Owa kilalwaqamuy amuhpiy qalavo tūviwhqa hapi tuyqaatniwhiti, yan'i. Noqw ya pam lavayi hihta lavayhti? ¹⁸Put owat ep yēvaqa yoyhni. Nikañw ason pam hakiy aw yēve', tostani.

The Question about Paying Taxes

(Mt. 22.15-22; Mr. 12.13-17)

¹⁹Noqw God awwat mohpeq momñwit, tutavot tūtutuqaynayaqamuy amumum put lavaiyat māmatsya, suyan pi pam pumuy amunkiwakw sōmokyuaaykuq'ö; nihqe öviy puma āpiy put nuayaniqey anhtotikañw, sinmuy mamqastoti. ²⁰Noqw öviy puma put aw pās tūqayyuñwa, piw hakim put mokmani'yuñwniqat put aw hōnaya, puma hakim suan hinyuñqey as nawip'ew hinyuñq'ö. Nen puma put lavaiyat unahepye', pep tutskwat ep öqalayay, pu tunatyayat aw put mātapyani. ²¹Noqw puma put tūviñtotaqe aw pañqaqwa: Tutuqaynaqa, itam ūmi navoti'yuñqw, um suan yuaatakañw hihta súantaqat sinmuy tutuqayna. Pu um qa hakiy pas hihtay'kañw, pas qa atsat God tunatyayat tūtutuqayna. ²²Ya pay itam hihta añ sivit Caesar aw öoyyaniqw, pam súanta, sen qa súanta? ²³Noqw pay pam

pumuy unatwiyamuy māmatsq̄, amumi pañqawu: Ya uma hinoqw nuy unaheptota? ²⁴Kurs inumi votōnat mahtaknayaa. Ya i' hakiy pitsánwaat ep pey'ta? Pu hakiy tuñwniat añ pey'ta? Noqw puma lavayhtotiq̄, pañqawu: Caesar pitsánwaata. ²⁵Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Turs uma hihta Caesar himuyat Caesar aw noayani. Pu God himuyat uma God aw noayani. ²⁶Noqw pay puma kurs hin sinmuy amutpip put lavayiyat ep hintsatsnani. Nihqe puma put lavayiyat ep kātayun̄qe, pay qa hin̄qawa.

The Question about Rising from Death

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷Pahsat pu hakim Sadducee-sinom, yaw so'pum pay ahoy qa yesvaniqat pañqawaqam put aw öki; nihqe put tüvintotaqe, ²⁸Aw pañqawa: Tutuqaynaqa, Moses itamumi tutaptaqe yan pēna: Kurs tāqa nōmay'taqa qa tímuy'kañw mokq, put pāvaat, sen tupkoat put nōmayatniñwuqat amum qatupte', put eñem tíoymantani. ²⁹Noqw ura as hakim tsáñe'nihqam nānatupkom yēse. Noqw amuñaqw suspavaam as nōmatat, qa tímuy'vat pay mōki. ³⁰Noqw añkñihqa put nōmayatniñwuqat amum qatuptut, tuwat qa tímuy'kañw mōki. ³¹Noqw pu amuñkñihqa pay piw amunhti. Noqw puma as tsáñe'nihqam put nōmatotaqw, qa hihtawat eñem wuhti ti'va. ³²Noqw nuhtuñk pu' wuhti tuwat mōki. ³³Noqw ya öviy sinmuy ahoy yesvaqw, pam hihtawat pumuy tsáñe'nihqamuy nōmaatni? Pi puma sohsoyam put nōmatota? ³⁴Noqw Jesus lavayhtiq̄ amumi pañqawu: Sinom yep qatsit ep nōmalalwa, piw puwsuñwlalwa. ³⁵Noqw pay ima hakim mokiwuy añqw ahoy yesve', qatsit nātoniqat ep ókiniquey pay ep pávanyaqamuy qa nōmalalwani, piw qa puwsuñwlalwani. ³⁶Piw soon puma pāpu so'ni. Pi puma God hoñvi'aymuyatuy pas amunyuñwni. Puma ahoy yesve', God tímatni. ³⁷Noqw kurs uma so'qam ahoy yesvaniqat ep tüvintotaniqw-ya Moses himutskit lavayhtiq̄ hin pēnaqe hihta lavayhti? Ura God Abraham Tutuyqawhqaatnihqat pañqawu, pu Isaac Tutuyqawhqaata, pu Jacob Tutuyqawhqaata, ³⁸Ispi pam qa so'pumuy Tutuyqawhqaamu, pi yesqamuyu; pi putniqw sohsoyam yēse. ³⁹Pahsat pu tutavot tütutuqaynayaqamuy amuñaqw haqawa lavayhtiq̄ pañqawu: Tutuyqawhqa, pas um súañqawu. ⁴⁰Pahpiy pāpu puma put hihta tüvintotaniq̄ aw qa unahintsatska.

The Question about the Messiah

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya hintaqw öviy uma Christ David tíatnihqat pañqawa? ⁴²Noqw pi David Tātawit pey'taqat ep nāp pañqawu: Tutuyqawhqa, Imoñwiw aw pañqawu: Um hāk iputvaqewat qatuqw ⁴³Nu uhtuwqamuy áñwutaqw, puma ūmi maqaptsi'yuiñwiñiqat pahsavoo. ⁴⁴Noqw öviy hapi David put Moñwílawu; noqw hin pam put tíata?

Jesus Warns alainst the Teachers of the Law

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40)

⁴⁵Pahsat pu sinom sohsoyam tūqayyuñqw, pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: ⁴⁶Uma tutavot tūtutuqaynayaqamuy amuhpe qa nāunay'yuñwni. Puma wupausit usnumyaniqey nānawakna, pu kitpik amumi hahlaykwa yuaatiwniqata; pu tsotsvalkiva mohkaqe tsotsókpit tunlay'yuñwa, pu nōviwhqat añ nukñwat qeqnita. ⁴⁷Ima hapi koñnanalvutuy kiyamuy tusoqkwahanni'yuñwa. Puma nawip'ew hinkahkañw, nānawakne' sutsépyuaativayañwu. Puma hapi pas pavan qaöwíhintsaniwyani.

The Widow's Offering

(Mr. 12.41-44)

21 ¹Pu pam kwuhpukqe kahksinmuy kuwahtipuy sivatatañpit aqw tañalalwaqamuy amumi yori. ²Noqw pu piw pam hakiy öokiwhqat koñnalavut pañsoq löqmuy palavotōnat pahpañqw tuwa. ³Nihqe pam pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: I' öokiwhqa koñnalavu imuy sohsokmuy amuhpenihqe hóyokiwtaqat pañsoq pana. ⁴Ima pi pay sohsoyam qarürumnayakahkañw, hihta akwsinñqat añqw God eñem kuwahtiput pañsoq tañatota. Noqw i' pi okiw hihta rürumnakañw, pas hihta akw qátuhqey sohsoq pañsoq pana.

Jesus Speaks of the Destruction of the Temple

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵Noqw haqawat God kiyat yuaatotaqe pañqaqwa: Is uti! pam lomao'wat akw lomasniwa, pu hihihita kuwahtiput akw'a. Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: ⁶Ya uma iit yañ o'wat aw täyuñwa? Pay nāt hisat aw pituqw, pep pu' qa haqam owa nāp qeni ep akwsinwni. Pam sohsoy sahpuhtini.

Troubles and Persecutions

(Mt. 24.3-14; Mr. 13.3-13)

⁷Noqw puma put tūviñtotaqe aw pañqaqwa: Tutuqaynaqa, noqw ya ii hisat yaniwhtini? Pu hisat paniwhtiniqw himu put tuawi'tani? ⁸Noqw pam pañqawu: Uma tunatyaltote' qa ūnatoyniwyani. Taq kaysiwhqam inatñwaniy añ öke' pañqaqwani: Nu' Christ, kitotani; pu piw Aw hayinwti, kitotani. Noqw öviy hapi uma qa amunkyani. ⁹Sinom nāqöytivayani, piw qanamítuqayvahsi'yuñwni. Noqw pay uma put nanapte' qa tsawiniwyuñwni. Pi ii yantaqa pas soon qa mohti yaniwhtini. Nikañw hapi pay nāt qa pep soñwamiq pítuni. ¹⁰Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Haqam hihtuwat sinom hihtuywatuy sinmuy amumum nehpewi hoñvani. Pu moñwtunaty sup moñwtunatyat ehpewhtimantani. ¹¹Pu hāhaqe' tutskwa a'nö tayayakuni;

pu tsónöstini; pu hihimu wukotuyani; pu sinom hihihita nuhtsel'e'wakw aw yórikyani; noqw tokpelat añ hihimu hihta tuawi'taqat mātaktotini. ¹²Nikañw hapi nāt iit qa yayhniwhq, sinom umumi may'yuñwe', umuy okiwsahsantivayani, tsotsvalkiva momñwituy amumi umuy mātaplalwani; pu sivikimi umuy tañalalwani. Noqw uma kitsókimi moñw'iwyuñqamuy amumi-nikañw pu tutskwat aw moñw'iwyuñqamuy amumi tsamvaniwyani, uma isinomnihqe öviy'ö. ¹³Noqw uma umuhtuptsiwniy tunvotnayaniqat aw umuñem qenitiwmantani. ¹⁴Paniqw öviy uma pep hin lavayhtotiniqey añwu pay wūwantotaniqey qe'yaniqey umuh'unañwpeq yuki'yuñwini. ¹⁵Pay ason nu hapi umuy lavaymaqamantani, pu súanwuwnitoynamantani. Noqw sohsoyam umuhpew'iwyuñqam soon put ep umuy yumoñwaltotani, piw áñwuy'yuñwini. ¹⁶Pu umunam, umuñum, umuhpavam, umuhtupkom, pu umuñaqwvim, pu umuhkwatsim umuy nuhtumi mātaplalwaqw, puma umuy haqawatuy qöqyani. ¹⁷Pu sinom sohsoyam umumi qa suhtaq'ewyani, uma isinomnihqat öviy'ö. ¹⁸Nikañw hapi pay pas soon umuhqötöva umuhhömi himuwa súlawhtini. ¹⁹Uma qa nañ'eknaye', qatsit himuy'vayani.

Jesus Speaks of the Destruction of Jerusalem

(Mt. 24.15-21; Mr. 13.14-19)

²⁰Pu ason Jerusalem solāwamuy akw nōyakiwtaqw, uma aw yórikye', pahsat uma put kiqötiwhqat aw hayintiñw uma nanaptani. ²¹Pep pu' ima Judeat ep yesqam tuhtukwimiñ watqani, pu kiveyaqam pañqw ahpiyyani, pu haqe' tutskwava hinnumyaqam qa pañso ahoy yuñni. ²²Pi ep hapi God sinmuy amumi nāoyini. Noqw tutuvenit añ hin pey'taqat sohsok añ aw antsaniwini. ²³Nikañw hisat aw pituqw añ nō'yiyuñqamuy, pu añ yōyoñnayaqamuy kurs hin watqaniqamuy amuñem pas is öhini! Taq sinom pavan pas kānanaptani. Pi God itsívuat pumuy amumi hürs tōñaniwtani. ²⁴Noqw puma sipwuvahpit qalayak akw súlawhtini. Noqw tuwqaam pumuy tüwiktote', hāhaqe' tutskwat aw pumuy tsamyani. Noqw qa-Jew-sinom Jerusalem atsva wukukuykuyani, pumuy papsiy añ kükuyvaniqat aqw pahsavoo.

The Coming of the Son of Man

(Mt. 24.29-31; Mr. 13.24-27)

²⁵Pu tāwat, müyawuy, pu sötuy añ himu hihta tuawi'yuñwini. Noqw hihihitu sinom sóonhtote', kurs hin wūwantotani, pātuwaqatsi a'nö hoñvantakañw söykitaqw öviy'ö. ²⁶Noqw sinom hihta tūwaqatsit aw pítuniqat aw-sa tāyuñwe', tsawiniwkahkañw, unañwso'ni, pi övaqe öqala tayayaykuniqw öviy'ö. ²⁷Pep pu nu' Sinot Tiat öqalat pasiwkañw, qaan'ewkw tālawñway'kañw omawuy akw hawtoqw, sinom inumi tātayyani. ²⁸Noqw ason ii yantaqa hiniwmaqw, uma kwuhpukye', ömiq tāyuñwini; ispi uma soon pas hisat ayo nóñakiwtaniqee.

The Lesson of the Fig Tree
(Mt. 24.32-35; Mr. 13.28-31)

²⁹Pu pam pumuy amumi himu hihta antaqat lavayit akw yuaaykuqe pañqawu: Uma nōnvospaltsokit aw wūwayani, pu hihhihta himutsotskita. ³⁰Puma sipölöy'vayaqw, uma aw tātayye', pay tal'añwhayinwiwtaqat nanaptañwu. ³¹Noqw pay pan hapi öviy uma ason iit yantaqat hiniwmaq aw tātayye', pay God moñwtunatyaaat aw pitsíwtaqat nanaptani. ³²Pas antsa nu umumi pañqawni: Yep sinom pas soon tūtuwayaqw, pay sohsoy it yaniwhitini. ³³Pay as tokpela, pu tūwaqatsit tūwayani. Noqw ilavayi hapi pas soon tūwayani.

The Need to Watch

³⁴Nikañw uma nānami tunatyaltotini. Taq ka uma hihta nasani'yuñwe', pu honaqquyit akw hōnaq'iwyuñwe', yep qatsit ep hihta tunatyat-sa aw tunatyawyuñwe' qa unañwtalawvayani. Nen uma qa navoti'kahkañw, put talōñnit aw suy'kini. ³⁵Pi sopkawatqam sinom tūwaqalvoqhaqami yesqam put aw öke', soñawnen wivosit aqw kwisyani. ³⁶Paniqw öviy uma tunatyawkahkañw, yūmosa nāwakinwisni. Nen uma iit yaniwhitiniqat añqw ayo nōñakniqey aw öqawi'kahkañw, nuy Sinot Tiyat inutpip hoñni. ³⁷Noqw Jesus nāqavo God kiyat ep sinmuy tutuqayna; nit mihikq pañqw yāmake' tso mot, Olivet yan mātsiwhqat aqwnen, epeq talōñnañwu. ³⁸Noqw qavonvaqw sinom sohsoyam suits God kiyat ep put aw öki, aw tūqayyuñwniqe öviy'o.

The Plot against Jesus
(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Jn. 11.45-53)

22 ¹Noqw qa peken'oyvut pōlavikit nōviwniqat, Amutsva Yūmosanihqa yan tūñwantiwhqat aw pituto. ²Noqw God awwat mohpeq momñwit tutavot tutuqaynayaqamuy amumum hin as Jesus nīnayaniqey hēvi'yuñwa, Nikañw puma sinmuy mamqasya.

Judas Agrees to Betray Jesus
(Mt. 26.14-16; Mr. 14.10-11)

³Noqw pahsat pu Satan, Judas Iscariot yan piw tūñwantiwhqat, imuy pakwt lōq sihkay'taqamuy amumum tōnawtaqat pan unañwtoynaqw, ⁴Pam ahpiynihqe, God awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu solāwamomñwituy amumum pasiwna, hin as pam pumuy amumi Jesus mātapniqey öviy'o. ⁵Noqw puma hahlayhtotiqe, put sivat maqayaniqey aw pasiwnaya. ⁶Noqw pam panhtiniqey pañqawhqe, hisat sinom Jesus qa ámumyaqw, momñwituy amumi put mātapniqey qenihevi'ta.

Jesus Prepares to Eat the Passover Meal
(*Mt. 26.17-25; Mr. 14.12-21; Jn. 13.21-30*)

⁷Pahsat pu öviy qa peken'oyvut pölavikit ep növiwniqat aw pitu. Ep hapi pu' Jew-sinom Amutsva Yümosanihqat ep mañat nınayañwu. ⁸Noqw Jesus Peter-nit, pu John, pumuy ayataqe, amumi pañqawu: Uma ahpiynen, Amutsva Yümosanihqat ep növiwniqat hin hintañwuqat itamuñem aw hintsanni. Noqw itam nönösani. ⁹Noqw puma put aw pañqawu: Ya itam haqam put aw hintsanniqat um nāwakna? ¹⁰Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Meh, uma kimi pakiqw, pep hak tāqa kuysivut akw küyi'kañw umuhsawvani. Uma put haqami kimi pakiqw, añk aw pākini. ¹¹Pu ason uma ki'taqat aw pañqawni: Itamuy tutuqaynaqa ümi pañqawu: Ya haqam yeyespi? Pep nu as inumi nānatuwnayaqamuy amumum Amutsva Yümosanihqat ep növiwhqat nösni. ¹²Noqw pam tupatsveq wukoahpavit ep pās himu yukiwtaqat umumi mahtaknani. Pep uma hihta aw hintsanni. ¹³Noqw puma ahpiynihqe, Jesus amumi hin lavayhtiqat an yori. Nihqe puma Amutsva Yümosanihqat ep növiwhqat hin hintañwuqat aw hintsana.

The Lord's Supper
(*Mt. 26.26-30; Mr. 14.22-26; 1 Co. 11.23-25*)

¹⁴Pu öviy aw pituqw, pam tunösvoñat aw qatuptu; noqw ima pakw löq sihkay'taqam ayaiwyuñqam put amumya. ¹⁵Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Nu it Amutsva Yümosanihqat ep növiwhqat umumum nösniqey pas nāwakna, nu nāt qa kānavotat'a. ¹⁶Pi nu umumi pañqawni. Pay nu soon put añqw piw nösni, pay ason pas hisat God moñwtunatyayat ep pam aw antsaniwhq, pep pu' nu piw nösni, pam kita. ¹⁷Pu pam kuyapkuyit kwusut, put ep hahlayhtit, pañqawu: Huvam it kwusuyat nāhuyvaa. ¹⁸Pi nu umumi pañqawni: Pas nu soon pāpu ovauyit aniwniyat añqw hikwni, pay ason pas hisat God moñwtunatyayat aw pıtunıqat aw pahsavoo. ¹⁹Pu pam pölavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yöhat, pumuy put maqa pañqawkañwo. I' hapi itoko umuñem taviwa. Yan uma hintsak-wise', akw nuy u'ni'yuñwni. ²⁰Pu pay piw an pumuy nönösaqw, pam kuyapkuyit kwusut pañqawu: I' kuyapkuyi hapi iuñwa. Pam umuñem puhuvasiwnit pasiwnaniqe öviy munvaniwni. ²¹Nikañw meh, hak momñwituy amumi nuy mätapniqa inumum tunösvoñat aw may'ta. ²²Noqw pay pi pas antsa Sinot Tiyat eñem hin yukiwhqat pan nu yañqw ahpiyni. Noqw i' hak momñwituy amumi nuy mätapniqat eñem pas is óhini. ²³Pahsat pu haqawa puma yanhaqam hinhtiniqat puma nātuvıñtıvaya.

The Argument about Greatness

²⁴Noqw puma pi piw nāñwuy'yuñwa, haqawa pa pas suspavanniqey mātaqtiniqat ep'e. ²⁵Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Qa-Jew-sinmuy

moñwímat pi pumuy amumi pas tutuyqawya; noqw pu ima pumuy amumi moñw'iwyuñqam pumuy amumi unañwtavi'yuyñqey pan túnwantiwya. ²⁶Noqw uma hapi qa panyuñwni. Pay umuñaqw pas suspavannahqa sustsākwnihqat pantani; pu i' moñw'iwtaqa suñwámuy amuñem tumalay'tani. ²⁷Ya himuwa pas pávanniqö', sen tunösvoñat aw qátuhqa, sen nopni'taqa? Soon qa tunösvoñat aw qátuhqaniñwu. Noqw pi nu nuhtuñem hihta hintsakqey pankañw umumum yanta. ²⁸Inumi tuwantiwhq, uma hapi inumum añ kükuyva. ²⁹Noqw öviy nu hapi umuy moñw'oyni, Ina nuy moñw'tapqat pan'i. ³⁰Noqw uma inumum tunösvoñat aw yesve', inumum nōnovat, hihikwyani. Pu uma moñw'atsvewat añ yeskahkañw, Israel-sinmuy pakwt löq sihkay'tasikip sinoiwtaqamuy amumi moñw'iwyuñwni.

Jesus Predicts Peter's Denial

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹Pu Tutuyqawhqa pañqawu: Simon, Simon, meh, Satan as umuy tunlayhti, umuy söhövosit an tsätsyaniqe öviy'o. ³²Noqw pay nu uñem nāwakna, uhtuptsiwni qa sóonhtiniqat öviy'o. Noqw ason um ahoy inumi namtöke', uhtupkomuy öqalani. ³³Noqw pam put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay nu umum sivikimi pákiniqey pas suhtaq'ewa, hikis nu umum mokniqeyu. ³⁴Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu ūmi súañqawni, Peter: Pay ason pas um päyis nuy qa tuwi'taqey pañqawh, pu' taqakowāko töqtini.

Purse, Bag, and Sword

³⁵Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ura nu umuy sivat-nit, pu tukput-nit, pu totsit qa kiwiskahkañwyaniqat añqe' ayata. Noqw uma hihta haqtota? Noqw puma pañqawu: Qa hihtaa. ³⁶Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Taay, nikañw pu' hapi sivamoktukpuy'taqa put yawmani, pu pay tukpuy'taqa piw put yawmani. Pu sipwuvahpit nāstanihqa pay pi pösälāy huye', sipwuvahpit túini. ³⁷Pi nu umumi pañqawni: Ura yan pey'ta: Pam qaanhinwisqamuy amumum pohtoylaniwta, yan'i. Noqw soon pam tutuveni qa iqatsiy añ aw antsaniwni. Pas antsa. Noqw tutuvenit añ hin nuy lavayhtiqā soon pas hisat yukiltini. ³⁸Noqw puma pañqawu: Tutuyqawhqa, itam löqmuy sipwuvahpi'yūñwa. Noqw pam pañqawu: Pay pahsa'ni.

Jesus Prays

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹Pu pam pañqaw yamakt, pay hin hinhtiñwuyey anhtiqe, tsomot Olivet aqw'a. Noqw put aw nānatuwnayaqam piw put ámumya. ⁴⁰Pu pam epeq pítuhqe, pumuy amumi pañqawu: Uma nānakawne', qa unaheviwyani. ⁴¹Pu pam hihsavohaqami hak owat tūvañwuniqat, pam pahsavohaqami pumuy amuñaqw ahpiynihqe, pep tamötswunuptut, nāwaknaqe pañqawu: ⁴²Inaa, pay pi um kurs nāwakne', um it kānavotpit inuñqaw

ayo távini. Níkañw pay qa itunatyay annit, uhtunatyay an um hinhtini. ⁴³Noqw òveqatsit añqw hoñviaya put aw mātaqtique, put òqalmaqa. ⁴⁴Noqw pas pam kānavoti'taqe, pahsat pu pas pavan nāwaknaqw, pālaat unwat an tutskwami wukotsölölöta. ⁴⁵Pu pam nāwaknaqe, wunuptut, put aw nānatuwnayaqamuy amumi pítu. Noqw puma qahahlayhpit akw māmañwuy'qe kurs tokva. ⁴⁶Noqw pam amumi pañqawu: Ya uma hinoqw tōka? Uma yesvat nāwakintotani, taq uma unaheviwyani.

The Arrest of Jesus

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.3-11)

⁴⁷Noqw pam nāt yuaataqw, pay kaysiwhqam sinom amumi öki. Noqw i' hak Judas yan mātsiwhqa sinmuy amutpipo pítuhqe, Jesus awnihqe, tsohtsona. Ura as pam imuy pakwt löq sihkay'taqamuy amumum tōnawta. ⁴⁸Noqw Jesus put aw pañqawu: Judas, ya um nuy tsohtsonaqe, pan nuy Sinot Tiyat nuhtumi mātapni? ⁴⁹Noqw ima Jesus ámumyaqam hiniwhitiqat nanaptaqe, put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya itam sipwuvahpit akw rohomhtotini? ⁵⁰Noqw pumuy amuñaqw haqawa God awwat mohpeq moñwit tūwikiyat wuvahtaqe, putvaqwat naqvuyat tuku. ⁵¹Noqw Jesus lavayhtique pañqawu: Hapi, pay pahsa'ni. Pu pam put naqvuyat aw tónokqe qalapsina. ⁵²Pahsat pu Jesus God mohpeq momñwituy amumi pañqawu, pu God kiyat ep solāwamomñwituy amumi-nikañw, pu wukw'a'yatuy put aw ökihqamuy amumii: Ya uma añqaw hakiy uyiñwut awyaye, öviy pas piw sipwuvahpi'kahkañw, pu murikhoy'wisa? kita. ⁵³Himu pi nu nāqavo God kiyat ep umumum hinnuqmw, uma nuy qa ñuaya? Noqw pay pu' hapi uma qatalpuve hintsatskiwhqat hinhtotiniqw umuñem qeniti.

Peter Denies Jesus

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴Pahsat pu puma put ñuayaqe, pahpiy wikyaqe, God awwat susmohpeq moñwit kiyat ep wikvaya. Noqw Peter yāvaq put ank hinma. ⁵⁵Noqw puma ihkaqe aw nōyakiwtaqat nāsava qōhyaqe aw yesvaqw, Peter amumum qatuptu. ⁵⁶Noqw hak māna tūwiki put qōhit aqlap qatuqw túwahqe, put aw taynumt pañqawu: I' tāqa piw put ámuma. ⁵⁷Noqw pam put qa nakwhaqe pañqawu: Wuhti, nu put qa tuwi'ta. ⁵⁸Pu ahpiy hihsavoniqw, piw suhka put túwahqe pañqawu: Pay um piw pumuy amumi tōnawta. Noqw Peter pañqawu: Tāqa, qa hin pi. ⁵⁹Noqw ahpiy ka tāwat anqe' sūs qōniltiqw, piw suhka pas qa nānahtsopkañw pañqawu: Pay pi pas suyan i' piw put ámuma. Oviy pi pam Galileet añqw sino. ⁶⁰Noqw Peter pañqawu: Tāqa, nu un hiñqawhq qa māmatsi. Noqw pahsat pay nāt pam yuaataqw, taqakowāko tōqti. ⁶¹Noqw Tutuyqawhqa namtōkt, Peter aw tātayi. Noqw Peter Tutuyqawhqa lavayiyat u'na, ura pam put aw pañqawu: Nāt taqakowāko qa tōqtiqw, um nuy qa tuwi'taqey pāyis pañqawni. ⁶²Noqw Peter pañqaw yámakqe nāvakhuruhta.

Jesus Mocked and Beaten*(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)*

⁶³Noqw tahtaqt Jesus nuy'yuñqam put aw tututsiwyā, pu wuvalalwa. ⁶⁴Pu puma hihta akw put pos'uhtayaqe taywayat wuvalalwakahkañw, tūvinlalwaqe pañqawu: Kurs pañqawuu. Ya hak un wuvahta? ⁶⁵Pu puma hihin pu ehpewi qalomáyuaatota.

Jesus before the Council*(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)*

⁶⁶Pu öviy panis tālawvaqw, sinmuy amuñaqw wukw'a'yat-niqw, pu God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tutuqaynayaqam sumitsovaltqw, Jesus pumuy amumi wikiwa. ⁶⁷Noqw puma put tūviñtotaqe aw pañqawu: Kurs itamuy āawnaa. Ya um pas antsa God añqw moñw'asi'taqa? Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Nu umuy āawnaqw, soon uma tūtuptionsiwani. ⁶⁸Pu kurs nu as piw tuwat umuy hihta tūviñtaqw, soon uma nuy āawnayani, piw soon uma nuy mātapyani. ⁶⁹Noqw yahpiy haqahpiy nu' Sinot Tiat God Sus'öqaltutuyqawhqtat putvaqe qátuni. ⁷⁰Pahsat pu puma sohsoyam pañqawu: Um pa God Tíata! Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma súañqawu. ⁷¹Pahsat pu puma pañqawu: Ya hinoqw pas nāto piw hak hin hihta tsokanani? Pi itam hapi pas nāp moayat ahpiy put nanapta.

Jesus before Pilate*(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)*

23 ¹Pahsat pu pep tsovawtaqam sohsoyam hoñvaqe, pep tutskwat ep moñwi Pilate yan mātsiwhqtat aw Jesus wikya. ²Pu puma put hihhihta nēveltotoyñayaqe pañqawu: Itam it aw nanaptaqw, itamuy Jew-sinmuy nukushintsahsana; pu itam hihta añ sivit Caesar aw qa öoyyaniqtat itamumi pañqawlawu, yaw pam pas nāp moñw'asi'taqey pañqawlawhqe öviy'o. ³Noqw Pilate put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya um Jew-sinmuy moñwiam? Noqw pam hu'wage, aw pañqawu: Um súañqawu. ⁴Pahsat pu Pilate God awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu sinmuy amumi pañqawu: Pay kurs i' qa haqam hihta ep qaanhti. ⁵Noqw pahsat pu pas puma qa tūtuqayyaqe pañqawu: Noqw pi pam sinmuy hin u'nañwna, nihqe ahsupoq Jew-sinmuy amuhpa' tūtutuqaynatinuma, Galileet añqw hoyóyoykukañw pew pahsavoo.

Jesus before Herod

⁶Noqw Pilate put navotqe, tūviñta sen pam Galileet añqwnihqata. ⁷Noqw kurs pam Herod moñwvihakayat añqwnihqtat navotqe, āpiy pay Herod aw put hōna, pam piw ephaqam Jerusalem ep qatuqw öviy'o. ⁸Noqw Herod

Jesus aw yórikqe, pas hinhaqam hahlayhti, pam as hisat put aw yórikniqey nāwaknaqe ōviy'ō. Pam pi put hihihita hintsakq navotqe, sakiqw as pam hihta kātumaltaqw aw yórikniqey wūwanta. ⁹Pahsat pu pam put hihihita tūviñlawu. Noqw pay Jesus pas qa lavayhti. ¹⁰Noqw God awwat mohpeq momñwit, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum añ hoñkahkañw, a'nō put hihta nēveltotoynaya. ¹¹Noqw Herod-niqw pu sōlawamat put qahihitatotaqe, aw tututsiwy; nihqe hihta lolmat yuwsinayat, ahoy Pilate aw lālayya. ¹²Noqw ep talōnnit ep Pilate Herod amum nākwatsta, puma as hihta ep nehpew'iwtaqe ōviy'ō. ¹³Noqw Pilate God awwat mohpeq momñwituy, pu sinmuy amumi moñw'iwyuñqamuy-nikañw, pu sinmuy sohsokmuy tsovalaqe, ¹⁴Amumi pañqawu: Uma as it tāqat inumi wikvaya; nihqe yaw pam sinmuy nukushintsantsanqat inumi pañqaqwa. Noqw meh, nu umutpik put puprikq, kurs uma put hihihita nēveltoynayaqw pas qa panta. ¹⁵Pas qae, pu Herod piw pan tuwa. Pi nu umuy put aw hōna. Noqw meh, pay kurs pam qa haqam hihta mokiwyu hihkay'taqat hinhti. ¹⁶Pay nu ōviy put a'nō wuvahtat, mātapni. ¹⁷Put nōviwhqat ep pam pas pay soon hihtawat pumuy amumi qa mātapñwunihqe ōviy pan lavayhti. ¹⁸Noqw puma sūsaq sáakmaqe pañqaqwa: It ayo tūvat, itamumi Barabbas mātavii, kitota. ¹⁹(I' Barabbas as kive sinmuy qaunáñwtalawnaqe, hakiy nīna. Nihqe ōviy sivikimi tūwiwa.) ²⁰Pahsat pu ōviy Pilate as Jesus mātapniqey nāwaknaqe, piw sinmuy amumi yuaayku. ²¹Noqw puma sáakmaqe pañqaqwa: Nahoylehtsit aw múaa, nahoylehtsit aw núaa. ²²Noqw pam pumuy amumi pu' pāyis pañqawu: Ya hínoq'ō? Ya pam hihta qalomáhinhtiqw ōviy'ō? Pay pi nu qa hihta mokiwyu hihkay'taqat put aw tuwa. Pay nu ōviy wuvahtat mātapni. ²³Noqw pay puma pas tōnay añqe' sa'taqe, pay pam pas nahoylehtsit aw muiwniqat nānawakna. Noqw sinom God awwat mohpeq momñwituy amumum sáakmaqe, nawis'ew tūtuyqawvaya. ²⁴Noqw pahsat pu ōviy pumuy hin nānawaknaqw pantaniqat Pilate pan yuku. ²⁵Pahsat pu pam it hakiy sinmuy qaunáñwtalawnaqe hakiy nīnaqe sivikimi tūviwtaqat mātavi, sinmuy hin nānawaknaqat pan'i. Nit pam Jesus pumuy tunatayamuy anhtiniqe amumi put noa.

Jesus Nailed to the Cross

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶Noqw puma Jesus pahpiy wikkahkañw, hakiy Simon Cyrene añqw sino tutskwañahaqaww pitutoqat nuayaqe, put nahoylehtsit ikwilttoynaya, Noqw pam Jesus añk put ikwiwta. ²⁷Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus añkya, pu hakim momoyam put añk ókiwa kitiwiskahkañw, tsaykiwisa. ²⁸Noqw Jesus pumuy amumi namtōkt pañqawu: Uma Jerusalem añqw momoyamu, uma qa inuñem tsaykitani; uma nennem, pu umuhtimuy amuñem tsaykitanikahkañwo. ²⁹Taq meh, nāto aw pituqw, pu' sinom pañqaqwani: Naspi haqawat añ qa tīlalwaqamu; pu naspi haqawat qa hisat nō'yiltotiqamu, pu pihuy akw qa hakiy yōyoñnayaqamu. ³⁰Pep pu sinom

tuhtukwimi pañqawtivayani: Itamumi sahpukuu; pu tsotsmot aw pañqawani: Itamuy āmaa, kītotani. ³¹Kurs puma soñawnen himutskit nāto qehput yan hintsatsnat, puyaw tis lakput hintsatsnani? ³²Noqw hakim lōyōm hihta ep qaanhtişam nīniwñiqe put amum wikiwa. ³³Pu ōviy puma haqami, Calvary yan mātsiwhqat, aw ōkihqe, pep put nahoyehtsit aw muaya, pu hihta ep qaanhtişamuy piwu, suhka put putvaqewatniqw pu suhka put suyvaqewata. ³⁴Pahsat pu Jesus pañqawu: Inaa, pay um okiw it yantaqat pumuy amuhpiy ayo yūkuni, puma hintsatskaqey qa mātsi'yunqw ōviy'o. Noqw puma put yuwsiyat nāhoy o'yaqe, put ōviy nanavō'ya. ³⁵Noqw sinom hoñkahkañw aw tāyuñwa. Noqw momñwit nuhtum put aqw tutsiwhiñqawqaq pañqawu: Pam pētuy ayo oya, pu' pi nāp ayo nātapnikañwo. Kurs pas pay pam God añqw moñw'asi'taqa namorstiwhqanen ayo nātapni. ³⁶Noqw solāwam piw nuhtum put aw tututsiwyakahkañw put awyaqe vinegar put mamqaya, ³⁷Pañqawkahkañwo: Kurs pay um pas Jew-sinmuy moñwíamnen um ayo nātapni. ³⁸Noqw put atsva himu pey'ta, Greek-sinmuy-nikañw, pu Latin-sinmuy-nikañw, pu Hebrew-sinmuy penhtuwiyamuy akw'a. Noqw yan hapi pey'ta: I' HAPI JEW-SINMUY MONWIAMU. ³⁹Noqw qaanhtişam put amum hāyiwtaqamuy amuñaqw suhka put aw tutsiwhiñqawlawhqe pañqawu: Kurs pay pas um Christ-nen, um ayo nātapni, pu itamuy. ⁴⁰Noqw pay suhkawa put u'nanaye aw pañqawu: Puyaw pay um God pas qa mamqasi? Susmataq pi um pay put an mokniqat uñem yukuya. ⁴¹Itam pi pay a'tsipnaqe pay itahhintsakpiy ahsatiyat ōmahta. Noqw i' tāqa pas qa haqam hihta ep qaanhti. ⁴²Pu pam Jesus aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ason um moñw'iwkañw ahoy pite', okiw nuy u'nani. ⁴³Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu ūmi pas antsa pañqawni: Pay pu' it tālat ep um inumum lomaqatsit ep nātuwiwni.

The Death of Jesus

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴Noqw tāwanasavehaqam tūwaqatsit añ ahsupoq qatālawwa, tāwat atvelpetiqat aw pahsavoo. ⁴⁵Noqw tāwa qatālawwa, noqw God kiyat ep mötsáp'uhtsi nāsavaqe tsiki. ⁴⁶Noqw Jesus a'nō hiñqawhqe pañqawu: Inaa, nu ihikwsiy uhmapqölmīq mātavi. Yan pam hiñqawht, sohsok hikwsu. ⁴⁷Noqw solāwamoñwi hin hiniwhitiqat aw yórikqe, God pas hihtataqe pañqawu: Pay kurs pas as antsa i' tāqa súanta. ⁴⁸Noqw sohsoyam sinom pep hiniwhitiqat aw yórikyaqe, tawitsqay wuvahtiwiskahkañw, pañqaw ahoy ninma. ⁴⁹Noqw sohsoyam put tuwimat-niqw pu momoyam Galileet añqw put ámumyaqam yāvaqw hoñkahkañw, iit aw tāyuñwa.

The Burial of Jesus

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹Noqw piw hak tāqa, Joseph yan mātsiwhqa, Aramathaea-kitsókit ep ki'taqa, sinmuy amumi moñw'iwta. Pam hak tāqa lolma, piw súantaqe,

nuhtum God moñwtunatyayat kwanwtoynakañw nuhtayta. Pam hak momñwituy pasiwniyamuy, pu hintsakpiyamuy ep qa amumum pan yuki'ta. ⁵²I' hak Pilate awnihqe Jesus tokoyat put aw tuhtui. ⁵³Nihqe pam put hawnaqe, tusaqtontsatsakwmötsaput akw put mokahta; nit put haqam owatpelpelpe tuamqölot ep put tavi. Pay qa hak hisat pep tuamhqölöt ep nāto taviwa. ⁵⁴Noqw ep nasuñwintalönnit aw totokay'yuñwa. ⁵⁵Noqw piw ima momoyam Jesus amum Galileet añqw ókihqam put ankyaqe, tuamhqölöt aw yórikya, pu put tokoyat hin taviwhqata. ⁵⁶Pu puma ninmaqe, hihta hovaqtuqat, pu nañhut na'sastota; nit nasuñwintalönnit ep nāsuñwini'yuñwa, Moses nuhtumi hin tutaptaqat pan'i.

The Resurrection

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

24 ¹Noqw Sundayt aw pituqw ima momoyam suits talavay tūamit aqwyā hīhihta kwanwáhovaqtuqat na'sastotaqey kiwiskahkañwo. Noqw haqawat pumuy amumumya. ²Noqw kurs tūamit añqw owa ayo mūmaniwhq, puma pantaqat tutwa. ³Noqw puma aqw yuñqe, Tutuyqawhqat Jesus tokoyat qa tutwa. ⁴Noqw puma kurs hinhtotiniqw nāto panyuñqw, hakim löyöm tāqat tālawñway'taqat yuwsī'kañw pumuy amuqlap wunuwta. ⁵Noqw puma tsātsawnaqe, tutskwami yökoltotiqw, tāqat pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw so'pumuy amuhpa' hakiy taytaqat hepnumya? ⁶Pam qa yep'e, pam tātayhqe, ahoy qatuptu. Pay ura pam nāt Galileet epnihqe umumi pan lavayhtiqe, ⁷Pañqawu: Nu' Sinot Tiat hapi pas pay soon qa qaanhinwisqamuy óqalayamuy aw noiwni, nen nahoylehtsit aw muiltini. Nit pāyis tālat ep nu ahoy tātayni. ⁸Noqw puma put lavayiyat u'naya, ⁹Nihqe tūamit añqw áhoyyaqe, pakwt sūkw sihkay'taqamuy Jesus aw nānatuwnayaqamuy sohsok iit āawnaya, pu ahpiy put kwātsmuyatuy sohsokmuy. ¹⁰Noqw i' Mary Magdala-kitsókit añqwnihqa, pu Joana-niqw, pu James yuat Mary-niqw pu haqawat momoyam pumuy amumumyaqam ayaiwyuñqamuy iit āawnaya. ¹¹Noqw pūmuyniqw pumuy lavayiam an'eway hímuu. Noqw pumuy lavayiyamuy qa tūtuptsiwa. ¹²Pahsat pu Peter wunuptut, tuamit aw wari; nihqe aqw motoltiqe, tusaqtontsatsakwmötsaput pay nāp sup óyihqat tuwa. Nihqe pam pañqw ahpiynihqe, pep hin hiniwhtiqat aw wūwanma.

The Walk to Emmaus

(Mr. 16.12-13)

¹³Noqw ep talönnit ep pumuy amuñaqw hakim löyöm Emmaus-kitsókit aqw'a. Pam Jerusalem añqw navay tutskwatuwanit pahsavohaqamo. ¹⁴Noqw puma sohsok iit hiniwhtiqat nāmi yuaatima. ¹⁵Noqw öviy nāto puma nāmi yuaatimaqe an wūwanmaq, Jesus pas nāp pumuy amumi pítuhqe, pahpiy pumuy amumuma. ¹⁶Noqw

pay puma put qa māmatsniqat ōviy puma pos’uhtsiltiqat panta. ¹⁷Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hihta pas nāmi yuaatimaqe, pas qahahlaykañw kwilalata? ¹⁸Noqw suhka, Cleopas yan mātsiwhqa, put hu’waqe aw pañqawu: Pas um ka nāla Jerusalem ep kiyavaqvinihqe pep pu’ hiniwhtiqtat qa navoti’ta. ¹⁹Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya himu hiniwhti? Noqw puma put aw pañqawu: Itam hakiy Jesus Nazareth añqwnihqat yuaatima. Pas as pam God lavay’ayaata; God atpip-nikañw pu sohsokmuy sinmuy amutpik hihta qaōwfhintsaki, piw a’nö lay’taqat lavayi’ta. ²⁰Noqw ima God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu itahmomñwit put mokiwuy hikhay’taqat pañqaqwaqe, tutskwat ep moñwit aw put noayaqw, nahoyehtsit aw put muaya. ²¹Noqw itam put aw yanyuñqw, sakiqw pay ka as pam hak ura Israel-sinmuy Rome-sinmuy amuñaqw mātapniqtat itam pan wūwantota. Noqw piw pi it yaniwhtiqtat atsva pu’ pāyis tāla. ²²Pu piw pi ōviy hakim itamuñaqw momoyam pas itamuy hin unañwtoynaya. Puma suits talavay pam haqam taviwhqat ep ōkihqe, ²³Yaw put tokoyat qa tutwaqey itamuy āawnaya. Pu yaw puma ōñaqw hoñvia’yatuy tūawtotaqw, yaw pam qātuhtat puma pumuy amumi pañqawu. ²⁴Noqw haqawat itamuñaqw tūamit aw haqamiyaqe momoyam hin lavaytaqat pan yórikya, Nikañw Jesus pay puma qa aw yórikya. ²⁵Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Is uma ñasta wuwni’taqamu. Uma sōwu God lavay’aymuyatuy lavaiyamuy sohsok tuptsiwni’taniqey qa pan unañwti! ²⁶Puyaw pay nawus Christ soon qa mohti iit hihta añ kānavot, pep pu’ pas hímuniwhtini? ²⁷Pu pam Moses lavaiyat añqw hoyóyoykuqe, God lavay’amuyatuy lavaiyamuy pumuy navotna. Pu tutuvenit añ pam hin lavayhtiwhqey sohsok pam pumuy amumi namtōminta. ²⁸Noqw puma haqami kitsókit awyaqey aw hayiñwnayaqw, pay pam yūmosaniqey anhti. ²⁹Noqw puma put aw ōqaltiqe, aw pañqawu: Pay um itamum huruhtinikañwo. Taq pi pay tapkiwmaq wuñwu pay pas hísatniqti. Noqw pam amumum huruhtiniqe aw paki. ³⁰Noqw ōviy pam pumuy amumum tunösvoñat aw qatuptut, pōlavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yōhat, pumuy maqa. ³¹Noqw pumuy pōsiam tālawvaqw, puma put māmatsi. Noqw pay pam pumuy amuhpiy haqami kurs hiniwhti. ³²Noqw puma nāmi pañqawu: Pi ōviy itamuy añqwyaqw pam itamumi yuaatimaqe, itamumi tutuvenit namtōminmaq, pas itam hin unañway’mā! ³³Noqw puma pahsat pay wunuptut, ahoy Jerusalem aqwnihqe pakwt sūkw sihkay’taqamuy tsovawtaqw, pumuy amumi pitu, pu hakimuy pumuy amumumyaqamuy amumii. ³⁴Noqw puma pumuy amumi pañqaqwa: Pay kurs Tutuyqawhqa pas antsa ahoy tātayhqe, Simon aw namtakna. ³⁵Noqw pahsat pu ima lōyöm tuwat pumuy Emmaus aqwniqw, hin hiniwhtiqtat pumuy āawna, pu hin puma Jesus māmatsqeyu, pam pōlavikit yōhaq’ō.

Jesus Appears to His Disciples

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23; Acts 1.6-8)

³⁶Noqw pumuy nāt yan yuaatotaqw, Jesus pas nāp pumuy amuhsonve wunuptuqe, amumi pañqawu: Nam uma kwakwhat yēsee. ³⁷Noqw puma wuhpukyāt, tsātsawnaqe, pay tūawtotaqey wūwaya. ³⁸Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw hin unañway'yūñwa? Uma hinoqw umuh'unañwpeq hin wūwantota? ³⁹Huvam imay, ikukuy enañ aw yórikyaa. Pi pay nūu. Inumi hintsatsnat nanaptaa. Hakiy hikwsiat pi qa tokoy'tañwu, piw qa õqay'tañwu. Noqw uma nuy pantaqat aw tāyūñwa. ⁴⁰Yan pam lavayhtit, amumi lõvaq may, pu kuhkuy mahtakna. ⁴¹Noqw nāt puma hahlayhtotiqe qa tūtuptsiwāqe wūwantotaqw, pam pumuy amumi pañqawu: Uma qa hihta yep nõvay'yūñwa? ⁴²Noqw puma hihsakw pakihwhtupet momospalat enañ put maqaya. ⁴³Noqw pam put kwūsuhqe, pumuy amuhpewi put tūmoyta. ⁴⁴Pahsat pu pumuy amumi pañqawu: Ura nu nāto umumumnihqe yan umumi lavayhti: Moses tutavoyat añ hin nuy lalvayhqa soon qa antani, pu God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy añ'a, pu Tātawit añ'a, ura nu kita. Noqw yan hapi ilavayi aw antsaniwa. ⁴⁵Pahsat pu pam pumuy wūwniyamuy tālawnaqe, tutuvenit pumuy māmatsna; ⁴⁶Nihqe amumi pañqawu: Yan hapi pey'ta. Noqw õviy pay Christ nawus soon qa pan kānavot, pu makt, pu pāyis talq mokiwuy añqw ahoy tātayni. ⁴⁷Noqw uma soon qa sinmuy amumi yuaatimumyani amumi pañqawkahkañwo: Uma umuhtunatyay añqw lasyaqw, umuhqaanhtipu umuhpiy ayo yukiwni, Jesus Christ natñwaniyat añ'a, kitotani, Uma Jerusalem añqw hoyóyokuyakañw sohsokmuy hihtuy sinmuy amumi yan yuaatiwisni. ⁴⁸Pi uma hapi pas iit aw yóriki'yūñwa. ⁴⁹Noqw meh, Ina umumi hakiy awini'taqat nu añqw távini. Nikañw pay uma hāk yep kitsókit ep yesni, hisat õñaqw õqalat makiwyaniqey pahsavoo.

Jesus is Taken up to Heaven

(Mr. 16.19-20; Acts 1.9-11)

⁵⁰Pu pam pumuy Bethanyt pahsavoo tsamht, māvuyaltit, amuñem nāwakna. ⁵¹Nihqe nāto pam pumuy amuñem nāwakinkanw pumuy amuñaqw tukiwhqe, õmiqatsit aw wikiwa. ⁵²Noqw puma put pas hihtatotat, pas hinhaqam hahlaykahkañw ahoy Jerusalem awya. ⁵³Nihqe puma sutsep God kiyat ep hinnumya, God tayawinkahkañw aw hahlaykahkañwo.